

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ARMONİ EĞİTİMİNDE HİCAZ MAKAM DİZİSİ KULLANIMINA
İLİŞKİN BİR MODEL GELİŞTİRİLMESİ VE BU MODELİN ÖĞRENCİ
BİLGİ, DUYUM, TUTUM VE PERFORMANSINA OLAN ETKİSİNİN
İNCELENMESİ

Hacı Bekir KURŞUNET
(Doktora Tezi)

İstanbul, 2024

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ARMONİ EĞİTİMİNDE HİCAZ MAKAM DİZİSİ KULLANIMINA
İLİŞKİN BİR MODEL GELİŞTİRİLMESİ VE BU MODELİN ÖĞRENCİ
BİLGİ, DUYUM, TUTUM VE PERFORMANSINA OLAN ETKİSİNİN
İNCELENMESİ

DEVELOPING A MODEL FOR THE USE OF THE HICAZ MAQAM SCALE
IN HARMONY EDUCATION AND ANALYZING THE EFFECT OF THIS
MODEL ON STUDENT KNOWLEDGE, SENSATION, ATTITUDE AND
PERFORMANCE

Hacı Bekir KURŞUNET
(Doktora Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Ayşe Sena GÜRŞEN OTACIOĞLU

İstanbul, 2024

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsüne aittir.
© 2024

ONAY

Hacı Bekir Kurşunet tarafından hazırlanan “Armoni Eğitiminde Hicaz Makam Dizisi Kullanımına İlişkin Bir Model Geliştirilmesi ve Bu Modelin Öğrenci Bilgi, Duyum, Tutum ve Performansına Olan Etkisinin İncelenmesi” isimli bu çalışma 16/11/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

TEZ DANIŞMANI **Prof. Dr. Ayşe Sena GÜRŞEN OTACIOĞLU**

JÜRİ ÜYESİ **Prof. Dr. Mustafa USLU**

JÜRİ ÜYESİ **Doç. Dr. Hakan BAĞCI**

JÜRİ ÜYESİ **Doç. Dr. Ümit Kubilay CAN**

JÜRİ ÜYESİ **Doç. Dr. Şaban BERK**

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

....../....../2024

HACİ BEKİR KURŞUNET

ÖZGEÇMİŞ

Müzik öğrenimine lise yıllarında Müzik Öğretmeni Çiğdem Dikbıyık ile başlayan H. Bekir Kurşunet, Lise mezuniyeti sonrası Kayseri Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarında müzik çalışmalarını devam etti. 2005 yılında başladığı Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü'nden 2009 yılında fakülte 1. si olarak mezun oldu. 2010 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans programından mezun oldu. 2010-2012 yılları arasında Ordu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak akademik kariyerine başladı. Daha sonra 2012'de Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'na Araştırma Görevlisi olarak atanmış olup halen bu görevini sürdürmektedir. Lisansüstü eğitim sürecinde ise 2011 yılında Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Ana sanat Dalı Yüksek Lisans programını kazandı. Buradan 2014 yılında Doç. Afak JAFAROVA danışmanlığında "*Cemal Reşit Rey'in İki Piyano İçin 12 Prelüd ve Füg Adlı Eserinde Polifonik Form ve usullerin incelenmesi*" başlıklı tez ile 2014 yılında mezun oldu. 2015 Yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında Doktora eğitimine başladı. Yurt içi ve yurtdışında piyano solo ve eşlik dallarında konserlere katıldı. H. Bekir Kurşunet'in çalışmaları arasında solo piyano için besteler, piyano eşlik, oda orkestrası için Türkü Düzenlemeleri, eşlikli ve eşiksiz koro için düzenlemeler yer almaktadır. Görev yaptığı kurumda Armoni ve Müziksel işitme okuma ve yazma derslerini vermektedir.

Görev yaptığı kurum: Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Müzik tarihimiz boyunca Batılılaşma hareketlerinin Türk müziğindeki yansımaları hep tartışma konusu olmuştur. Bu süreç boyunca Türk müziğinin çok seslendirilmesiyle ilgili çeşitli konularda akademik araştırmalar yapılmaktadır. Armoni eğitiminde ise Türk müziği makamlarının kullanımı ile ilgili bir araştırmaya henüz rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın amacı ise Armoni eğitiminde Hicaz makamının kullanılabilirliğinin öğrenci bilgi, duyumu, tutumu ve performansı üzerinde ne derece etkili olduğunun araştırılmasıdır.

Bu amaç üzerine kurulu olan doktora eğitim sürecim boyunca bana baştan sona kadar hiçbir konuda desteğini esirgemeyen ve her zaman gülen yüzüyle kritik zamanlarda yaptığı konuşmalarla moral ve motivasyon aşılayan ve bu tezin fikrini veren Sayın hocam Prof. Dr. A. Sena Gürşen Otacioğlu'na sonsuz şükranlarımı sunarım. Üzerimde en büyük emeği olan Annem ve Babam'a ve her zaman yanımda olan sevgili eşim Dilek Deniz Kurşunet'e içtenlikle teşekkür ederim. Lise yıllarımda beni müziğe yönlendiren ve hayatımın dönüm noktasındaki en önemli dokunuşu yapan müzik öğretmenim sayın Çiğdem Dikbıyık'a gönülden teşekkür ederim. Tez çalışmam boyunca birçok konuda yardımcı olan ve önümü açan Sayın hocam Prof. Dr. Mustafa Uslu'ya, Prof. Dr. Ömer Faruk Tutkun'a, Prof. Dr. Nilgün Sazak'a, takıldığım konularda vakit gözetmeksizin zaman ayıran ve tüm bilgi ve tecrübesini benimle paylaşan sayın hocalarım, Doç Dr. Üyesi Hakan Bağcı'ya, Doç Dr. Ümit Kubilay Can'a, Doç. Dr. Şaban Berk'e, Doç. Dr. Gözde Gültekin'e, Doç. Dr. Ali Korkut Uludağ'a, Doç. Dr. Engin Gürpınar'a, Dr. Öğr. Üyesi Özcan Özbek'e, sevgili dostum Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Avşar'a, Dr. Öğr. Üyesi, Eren Lehimler'e, Dr. Öğr. Üyesi Tuncay Aras'a teşekkür ederim. Bu tezin pilot ve deneysel aşamalarına katkı veren tüm öğrencilerime ve gönülden teşekkürü bir borç bilirim. Tezin Türkçe dil kontrolü yapan Öğr. Gör. Erdal Özcan'a ve İngilizce özet çevirisini yapan Arş. Gör. Dilara Bal'a ayrıca teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca bana kattığı bilgi, beceri sayesinde Batı müziğinde sağlam bir bakış açısı ve deneyimi kazandıran Doç. Afak Jafarova'ya, yine aynı dönemde Piyano hocalarım Öğr. Gör. Sevda Kumandaş, Prof. Dr. Damla Bulut, ve Doç. Gülnara Jorobekova hocalarıma, düzenlemeleri ve besteleriyle makamsal müziğin armonize edilmesi konusunda rol model aldığım ve ufku genişleten, 2019 yılında aramızdan ayrılan Sayın hocam Doç. Müsevver Askeroğlu'na, ayrıca Erciyes Üniversitesi'ne ve GSF Müzik Bölümü'nde üzerimde emeği olan tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmada, Türk müziği Makam dizilerinin içerisinde sıkça kullanılan Hicaz makamının Armoni dersinde kullanılabilirliğinin ne ölçüde olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla literatür taraması yapılmış ve Hicaz makam dizisinin armoni dersinde kullanılabilirliğini irdeleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmada, Nitel ve Nicel araştırma desenleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda Araştırmacı tarafından armoni dersinde Hicaz makam dizisinin kullanımına yönelik model oluşturulması amacıyla çeşitli üniversitelerin armoni ders içerikleri incelenmiş, ardından Armoni dersinde konu içeriği olarak anlatılan çok seslendirme yöntem ve teknikleri Hicaz makam dizisine göre uyarlanmış ve 9 haftalık Armoni 1 Öğretim ve Modeli oluşturulmuştur. Model, konu uzmanlarının görüşlerine sunulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilerek son halini almıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve Modelin uygulanması sürecinde kullanılacak olan ölçme araçlarından Makamsal Armoni 1 Bilgi Testi, Makamsal Armoni 1 Duyum Testi, Makamsal Armoni Gözlem Formu konu uzmanlarının görüşüne sunulmuştur. Ölçme araçlarının uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeleri yapılarak kapsam ve görünüş geçerliği sağlanmış ardından pilot uygulamaya tabi tutularak güvenilirlik analizleri yapılmış ve ölçme araçları son halini almıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda Tek Grup Ön Test-Son Test Deneysel Desen kullanılmıştır. Geliştirilen Model 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı Güz döneminde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Sanat Dalı 2. Sınıf öğrencilerinden oluşan çalışma grubuna uygulanmıştır. Deney öncesinde ve sonrasında araştırmanın nicel verilerini toplamak amacıyla çalışma grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen Makamsal Armoni 1 Bilgi Testi, Makamsal Armoni 1 Duyum Testi, Makamsal Armoni Gözlem Formu ve Bağcı (2020) tarafından geliştirilen Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği ön test şeklinde uygulanmış, 9 haftalık içeriğin aktarılmasının ardından aynı testler son test şeklinde uygulanmış ve elde edilen veriler istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın nicel boyutunda ön test ve son test sonrasında çalışma grubundan elde edilen veriler istatistik veri analiz programıyla analiz edilmiştir. Ön test ve son test puan ortalamalarının anlamlı fark gösterip göstermediğinin ortaya konması amacıyla Wilcoxon

İşaretili Sıralar ve puanlayıcılar arası güvenilirliğin ortaya konması amacıyla Kendall's W testleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda çalışma grubunun bilgi, duyum, tutum ve performanslarından aldıkları ön test ve son test puanlarının son test lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Hicaz, Makam, Armoni Eğitimi.

ABSTRACT

This research seeks to answer the question of the extent to which the Hijaz maqam, a maqam frequently used in Turkish music maqam scales, can be used in harmony courses. For this purpose, a literature review was conducted demonstrating that no study had investigated the usability of the Hijaz maqam scale in harmony courses.

Qualitative and quantitative research designs were utilised jointly in this research. In the qualitative dimension of the study, the researcher examined the harmony course contents of various universities to create a model for using the Hijaz maqam scale in the harmony course. Subsequently, the polyphony methods and techniques described as the subject content in the harmony courses were adapted to the Hijaz maqam scale and a 9-week Harmony Teaching Model 1 was created. The model was submitted to the opinions of subject matter experts and finalised after being developed in line with the experts' opinions. The Maqam Harmony 1 Knowledge Test, Maqam Harmony 1 Sensation Test, and Maqam Harmony Observation Form, which were prepared by the researcher and will be used during the implementation of the model, were also presented to the subject experts. The necessary corrections were made to the measurement tools, and content and face validity were ensured in line with the expert opinions, after which reliability analyses were made by subjecting them to pilot application. Thus, the measurement tools were finalised.

The quantitative dimension of the study included a Single Group Pre-Test-Post-Test Experimental Design. The developed model was applied to the study group of 2nd-grade students at Marmara University, Atatürk Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, Department of Music Education in the Autumn Semester of the 2021-2022 academic year. To collect the quantitative data of the study before and after the experiment, the Maqam Harmony 1 Knowledge Test, Maqam Harmony 1 Sensation Test, Maqam Harmony Observation Form, and the Attitude Scale Towards Harmony Lesson developed by Bağcı (2020) were applied to the study group as a pre-test, and the same tests were applied as a post-test after the 9-week content was transferred. The data obtained were analysed using statistical methods.

In the quantitative dimension of the study, the data obtained from the study group after the pre-test and post-test were analysed with the statistical data analysis program. Wilcoxon Signed Ranks and Kendall's W tests were utilised to reveal whether the mean scores of the

pre-test and post-test showed a significant difference and to demonstrate inter-rater reliability. As a result of the analysis, it was concluded that the pre-test and post-test scores of the study group on knowledge, sensation, attitude, and performance showed a significant difference in favour of the post-test.

Keywords: Hijaz, Maqam, Harmony Education.

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ETİK BEYANI.....	ii
ÖZGEÇMİŞ	iii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
BÖLÜM: 1 GİRİŞ.....	1
1.1. GİRİŞ.....	1
1.2. Armoni eğitimi	2
1.3. Problem durumu	4
1.4. Hipotezler	6
1.1.1.1. Başarı Testine İlişkin Hipotezler.....	6
1.1.1.2. Tutum Ölçeğine İlişkin Hipotezler.....	6
1.1.1.3. Performansa ilişkin hipotezler	6
1.1.1.4. Duyum testine ilişkin hipotezler	6
1.5. Araştırmanın Amaç ve Önemi	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.7. Araştırmanın varsayımları	9
1.8. Araştırma Tanımları ve Kısaltmaları.....	9
1.9. İlgili yayınlar	9
BÖLÜM: 2 TARİHSEL ÇERÇEVE	14
2.1. Türk Müziği ve Armoni	14
2.2. 4'lü Armoni sistemi (Makamsal).....	17
2.3. 3'lü Armoni sistemi (Tonal).....	21
2.4. Türk müziği ses sistemleri içerisinde Hicaz makamı	22
2.5. Tampere sistemde Hicaz makamına dayalı 3'lü armoni	24
BÖLÜM: 3 YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Modeli.....	31
3.2. Çalışma grubu.....	32

3.3.	Veri Toplama Araçları.....	33
3.3.1.	Makamsal Armoni 1 Bilgi Testi	34
3.3.2.	Makamsal Armoni 1 Duyum Testi.....	35
3.3.3.	Makamsal Armoni 1 Performans derecelendirme ölçeği (Gözlem Formu). 36	
3.3.4.	Armoni Dersine İlişkin Tutum ölçeği	37
3.4.	Uzman Görüşlerine Dayalı Kapsam Geçerlik Oranları	38
3.5.	Uygulama süreci	42
3.6.	Haftalık Ders Planları	43
3.7.	Verilen toplanması.....	43
3.8.	Verilerin analizi	44
BÖLÜM: 4	BULGULAR	45
4.1.	Nicel Boyuta İlişkin Bulgular	45
4.1.1.	Bilgi Testine İlişkin Hipotezlerin Bulguları	45
4.1.2.	Duyum Testine İlişkin Hipotezlerin Bulguları.....	45
4.1.3.	Tutum Ölçeğine İlişkin Hipotezlerin Bulguları	46
4.1.4.	Gözlem Formuna İlişkin Hipotezlerin Bulguları.....	46
4.2.	Uzman Gözlemleri, Bilgi, Duyum ve Tutum Ölçeklerine ilişkin Tanımlayıcı Değerler.....	47
BÖLÜM: 5	SONUÇ	49
5.1.	Bilgi testi ile ilgili sonuçlar	49
5.2.	Duyum testine ilişkin sonuçlar	49
5.3.	Tutum ölçeği ile ilgili sonuçlar	49
5.4.	Performansa ilişkin sonuçlar	50
BÖLÜM: 6	TARTIŞMA.....	51
BÖLÜM: 7	ÖNERİLER.....	57
KAYNAKÇA.....		59
EKLER		64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1.1 Tek grup ön test-son test deneysel desen Örneği	31
Tablo 3.3.1.1 Bilgi Testi Madde Analizi Sonuçları	34
Tablo 3.3.2.1 Duyum Testi Madde Analizi Sonuçları	36
Tablo 3.3.3.1 Uzmanlar Arası Güvenirlik İçin Gözlem Formu Puanlamaları Arasında Yapılan Kendall'ın Uyum Katsayısı Sonuçları.....	37
Tablo 3.4.1 $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde KGO'ları için minimum değerler	39
Tablo 3.4.2 Bilgi Testine İlişkin Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlik Oranları	40
Tablo 3.4.3 Duyum Testine İlişkin Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlik Oranları	41
Tablo 3.4.4 Gözlem Formu Sorularına İlişkin Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlik Oranları	41
Tablo 3.4.5 Gözlem Formuna Yönelik Uzman Görüşleri	42
Tablo 4.1.1.1 Bilgi Testi Ön Test ve Son test Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları	45
Tablo 4.1.2.1. Duyum Testi Ön Test ve Sontest Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları	45
Tablo 4.1.3.1. Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları.....	46
Tablo 4.1.4.1. Uzman Gözlemlerine İlişkin Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları	47
Tablo 4.2.1 Bilgi Testi Tanımlayıcı Değerleri	47
Tablo 4.2.2 Duyum Testi Tanımlayıcı Değerleri.....	47
Tablo 4.2.3 Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Tanımlayıcı Değerleri.....	48
Tablo 4.2.4 Uzman Gözlemlerine İlişkin Tanımlayıcı Değerler	48

KISALTMALAR

$\circ$ = Akorlarda eksiltme (Diminished) sembolü.

$+$ = Akorlarda artırma (Augmented) sembolü

I = Majör ve minör dizilerin 1. Derece akoru

I6 = Majör ve minör dizilerin 1. Derece akorunun ilk çevrimi

I6/4 = **I6** = Majör ve minör dizilerin 1. Derece akorunun ilk çevrimi

IV = Majör ve minör dizilerin 4. Derece akoru

V = Majör ve minör dizilerin 5. Derece akoru

K6/4 = 1. Derece akorunun 2. Çevrimi

N = Öğrenci sayısı

P = İstatistikte hipotezlerin doğruluğunun veya sonucunun anlamlılığı hakkında bir ölçü.

R = İstatistikte kullanılan korelasyon katsayısı.

Z = Örneklemin ortalama etrafında ne kadar tipik veya sıra dışı olduğunu gösteren ölçü.

H0 = İstatistiksel araştırmalarda test edilmek üzere kullanılan yokluk hipotezi

H1 = İstatistiksel araştırmalarda test edilmek üzere kullanılan varlık hipotezi

α = İstatistiksel araştırmalarda kullanılan alpha değeri.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.2.1. Dörtlü Armoni Sisteminde Armonize Edilmiş Melodi Örneği	17
Şekil 2.2.2. Dörtlü Armoni Sisteminde Akorlar.....	18
Şekil 2.2.3. Dörtlü Armoni Sisteminde Akor Çevrimleri.....	18
Şekil 2.2.4. Hüseyini Makam Dizisinin Durucu ve Yürüyücü Sesleri.....	19
Şekil 2.2.5. Durucu-Yürüyücü Seslerin Hareketleri.....	19
Şekil 2.2.6. Dörtlü Armoni Sisteminde Durucu-Yürüyücü Uygular (Akorlar)	20
Şekil 2.2.7. Dörtlü Armoni Sisteminde Durucu-Yürüyücü Uygular (Akorlar)-2.....	20
Şekil 2.2.8. Dörtlü Armoni Sistemine Örnek Eser	20
Şekil 2.3.1. Doğuşkan Sesler Dizisi	21
Şekil 2.3.2. Üçlü Armoni Sisteminde Akorlar	22
Şekil 2.3.3. 3'lü Armoni Sistemine Örnek Eser	22
Şekil 2.4.1. Hicâz Hümâyün Makamı	23
Şekil 2.5.1. Tampere Sisteme Göre Hicaz Makam Dizisi.....	26
Şekil 2.5.2. Efem Türküsünün Piyanoda Armonizesi	26
Şekil 2.5.3. 3'lü Armoni Sisteminde Armonize Edilmiş Hicaz Şarkı (Hacı Arif Bey) .	27
Şekil 2.5.4. Hicaz Saz Semaisi.....	28
Şekil 2.5.5. Armonik Re Minör Dizisi	29
Şekil 2.5.6. Hicaz-Hümayun Makam Dizisi ve Derece Akorları	29
Şekil 2.5.7. Hicaz Makamı İçin Üçlüsel Akor Dökümü.....	30

BÖLÜM: 1 GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Eğitim, gelişmeyi amaçlayan tüm ülkelerin üzerinde durması gereken en önemli konudur. Eğitim sayesinde bir ülkenin yöneticileri, bilim insanları, sanatçıları ve toplumu ayakta tutan tüm bireyleri sağlıklı bir biçimde yetiştirir ve bu sayede ülkenin uzun vadede kalkınması amaçlanır. Bu süreç kısa, orta ve uzun vadede titizlikle ele alınmalıdır. “Eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1972, s. 12). Toplumlara dönüştürme ve geliştirme gücü dikkate alındığında bu gücü toplumun faydası yönünde kullanabilmek için eğitimin zamanında uygulanması, planlı olması ve farklı disiplinlerden uzmanların bir arada çalışması gerekir. Bu açıdan bakıldığında, eğitimin bireye etkili biçimde aktarılabilmesi için öğretim de en az eğitim kadar önemlidir. “Öğretim, bir dersin öğretim programında belirlenen esaslara uygun bir öğretme-öğrenme süreci için gerekli hazırlıkların yapılması, böyle bir sürecin gerçekleştirilmesi ve bu sürecin, ürün olarak ortaya çıkması beklenen davranışların tümü görülünceye kadar, olabildiğince etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesi hizmetleri demektir” (Özcelik, 1992, s. 5).

Sanat eğitimi ise eğitimin genel niteliğinin içerisinde insanı ve onun yaratma süreçlerini içine alması yönüyle ayrı bir önem arz etmektedir. “Sanat eğitimi”, temelde, sanatsal etkinlik ve etkileşimler yoluyla bireyin yaratma güdüsünü doyurmaya, estetik gereksinimlerini karşılamaya, beğeni duygusunu geliştirmeye ve içinde yaşadığı gerçekliğe daha duyarlı olmasını sağlamaya yöneliktir” (Uçan, 1997, s.40). Sanat eğitiminin temel amaçlarından birisi insanı eleştirel düşünmeye ve kendi sanatından hareketle çevresini daha iyi kavramaya sevk etmektir. Eğitim, sanat eğitimi sayesinde başka bir boyut kazanır ve bu yolla topluma kültürel açıdan da ulaşılmasının önü açılır. Eğitimde olduğu gibi sanat eğitimi de plan, zaman ve uzmanlık gerektirir.

Müzik eğitimi ise sanat eğitiminin önemli alt başlıklarından birisidir. Uçan’a göre (1997)

İnsan yaşamında müziğin belirli işlevleri (fonksiyonları) vardır. Bu işlevler çeşitli, çok yönlü, kapsamlı ve karmaşıktır. *Müziğin insan yaşamındaki işlevleri* “bireysel

(fizyo/biyopsişik)”, “toplumsal”, “kültürel”, “ekonomik” ve “eğitimsel” olmak üzere beş kümede toplanabilir. Bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik işlevlerin insan yaşamındaki yeri ve önemi nedeniyle ki, *müzik* hem etkili bir *eğitim aracı*, hem geçerli-güvenli bir *eğitim yolu-yöntemi* hem de önemli bir *eğitim alanı* haline gelmiştir” (s. 40).

“Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma, bir müziksel davranış değiştirme veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir” (Uçan, 2005, s. 14). Müzik eğitimi, içerisinde teoriden uygulamaya kadar birçok farklı konuyu barındırır ve zaman içerisinde farklı eğitim alanlarına ayrılmıştır. Bu alanlar Uçan’a göre (1997) “(a) Müziksel işitme – okuma – yazma eğitimi, (b) şarkı söyleme eğitimi, (c) çalgı çalma eğitimi, (ç) müzik dinleme eğitimi, (d) müziksel bilgilenme eğitimi, (e) müziksel yaratma eğitimi, (f) müziksel beğeni (zevk) geliştirme eğitimi ve (g) müziksel kişilik geliştirme eğitimi” şeklindedir. (s. 40).

1.2. Armoni eğitimi

Armoni dikey çok sesliliği konu alan bir bilim olarak tarihsel bir derinliğe sahiptir. Armoni biliminin gelişmesinde Fransız besteci Jean Philippe Rameau önemli bir yere sahiptir. 1722’de Rameau armoni ilkelerini keşfetmiş ve onları *Traité d'harmonie* isimli kitabında geliştirmiştir. Bu çalışmasında armonik adımların ve çevrimlerin işlevini ortaya çıkarmıştır. (Schenker, 1968, s. 10).

Cangal (2012) Armoninin gelişimini şu ifadelerle özetlemektedir:

Geleneksel armoni” olarak nitelenen ve özellikle klasik çağ (1750-1820) ile romantik çağda (1810-1900) egemen olan çok seslendirme yönteminin ilk örnekleri Barok çağın başlangıcı sayılan 1600 yıllarına kadar uzanmaktadır... Bugünkü anlamda olmamakla birlikte 1722 yılında Rameau’nun yazdıklarıyla başlayan ilk kuramsal açıklamalar, daha sonra J. P. Kirnberger, H. Chr. Koch, G. Weber, Fr. J. F’etis, G. J. Vogler, E. Fr. Richter, H. Riemann, H. Grabner, W. Maler gibi çok sayıda kuramcı tarafından (armoni tekniği ve anlayışındaki gelişmelere paralel olarak) sürekli geliştirilip değiştirilmiş ve günümüzdeki armoni kuramlarına ulaşmıştır (s. 13).

Terim olarak armoni Yunanca *harmonia*: “kaynaşma” sözcüğünden gelir (Say, 2005, s. 39). “Armoni, müzikte, akorlar ile sağlanan dikey çok seslilik olarak tanımlayabileceğimiz akor bağlantılarından oluşan bilim dalıdır” (Bakihanova, 2003, s.5). Başka bir tanıma göre “Seslerin ses uyumu içerisindeki bağlantısına ve bu bağlantılardan ortaya çıkan akor

dizilerine **Armoni** denir” (Elhankızı, 2012, s. 9). Saygun’a göre (1966) ise “Genel olarak, bir sesin doğuşkanları ile birlikte meydana getirdiği bütüne armoni denir” (s. 207).

Armoni eğitimi çok sesli müzik eğitiminin temel alanlarından biridir. Türkiye’de ve dünyada müzik eğitimi veren kurumların çoğunda bu ders verilmektedir. Armoni bilimi çok sesli müzikle ilgilenen hemen hemen herkes için bir önem ifade eder ve müzik eğitiminde önemli bir boşluğu doldurur. Sevgi (2005) Armoni’nin bir sistematığının olduğunu, bir sürece dayanması gerektiğini, Besteci, Şef, Yorumcu, Virtüöz, müzik grubunda birlikte çalan eleman için birçok açıdan önemli olduğunu, çok sesli müzikle organik bağı olan herkesin ortak dili olduğunu vurgulamıştır (s. 200-201).

Armoni eğitimi genel olarak müzik kuramları çerçevesinde planlı ve geniş bir kapsamda yürütülür. Öğrenme alanlarının tümünde özellikle de bilişsel ve devinişsel alandaki hedef ve kazanımlar açısından önemli bir yer tutmaktadır. Uçan’a (1997) göre,

Yalın ve özlü anlamıyla *müzik kuramları eğitimi* “bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak kuramsal nitelikli belirli müziksel davranışlar kazandırma”, “bireyin kuramsal nitelikli müziksel davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma” ya da “bireyin kuramsal nitelikli müziksel davranışlarını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme veya geliştirme” sürecidir. Müzik kuramları eğitimi bilişsel devinişsel ve duyuşsal öğeleri içeren bir süreç olmakla birlikte doğası gereği daha çok bilişsel ağırlıklıdır bireyin daha çok bilişsel yapısına dayalıdır daha çok bilişsel amaçlara ve davranışlara yöneliktir daha çok bilişsel içerikli konular üzerine kuruludur daha çok bilişsel öğrenme öğretme ve sınama ölçme durumlarını kapsar daha çok bilişsel değerlendirmeleri gerektirir (s. 168).

Türkiye’de Armoni eğitimi, Üniversitelerin, Konservatuar, Eğitim Fakültesi veya Güzel Sanatlar fakültelerinin müzik eğitimi verilen bölümlerinde bir ile üç yıl arasında değişen sürelerde verilmektedir. Bu dersin öğretiminde temel olması açısından müzik teorisi ve solfej dersleri önemli bir gereksinim olarak görülmektedir. Günümüzde kullanılan Temel armoni kuralları klasik dönemde standart bir anlayışa kavuştuğu için “Klasik Dönem” Armoni eğitimi için önemli bir yer tutmaktadır. Bağcı’ya göre (2009)

Bugün müzik eğitimi verilen kurumların Armoni Dersi içeriğinde, ağırlıklı olarak, müzikte Klasik Dönem olarak kabul edilen dönemin kuralları öğretilmektedir. Bu kurallar, Barok Dönem’de oluşmaya başlamış ve insan kulağını rahatsız etmeyecek şekilde yumuşak tınılar elde etmek için kilise tarafından belirlenmiştir. Dersin ileri aşamalarında, diğer dönemlerin armonileri de incelenmektedir (s.27).

Armoni eğitimini veren kurumlarda ders içeriği genellikle aynı hedef ve kazanımları kapsamakla birlikte yer yer değişkenlik göstermektedir. Ders içeriği, beşli, yedili, dokuzlu akorlar, dizi oluşumları, cümle bilgisi, kadans türleri, armonik, melodik ve karışık bağlantı kuralları, soprano melodisi, bas melodisi ve şifreli bas çözümleme, melodi transpozesi, sekvens çalma, akor sırası çalma, koral armoni, dizi ve akor seslendirme ve duyma, eser ve melodi analizi, parti yazma, diyatonik ve kromatik dizilere göre akor oluşumları, akor alterasyonu, yönelme (tonikleştirme) ve modülasyon, sekvens (marş) armoni, geçiş ve işleme, öncelem, apojiyatür (akora yabancı sesler) konuları kapsamaktadır. Yalçın'a göre (2011)

Armoni eğitimi bir yönü ile kuramsal bir yönü ile de uygulamalıdır. Başka bir deyişle armoni eğitimi, “müzik kuramları eğitimini” bir yönü ile de “müzik uygulamaları eğitimini” içerir. Bu nedenle armoni eğitiminin bilişsel ve devinişsel amaçlara ve davranışlara yönelik, daha çok bilişsel ve devinişsel içerikli konular üzerine kurulu, daha çok bilişsel ve devinişsel öğrenme/öğretme ve sınama/ölçme durumlarını kapsadığı ve daha çok bilişsel ve devinişsel değerlendirmeleri gerektirdiği görülmektedir (s. 21-22).

Anlaşılabacağı üzere Armoni eğitimi, üzerinde iyi düşünülmüş bilişsel ve devinişsel ağırlıklı bir öğretim programı çerçevesinde yürütülmelidir. Armoni dersleri kuram ve uygulamayı aynı anda içerisinde barındırdığından eşlik konusu da önemli bir boyut kazanmaktadır. Eşlik çalgısı olarak genellikle piyano kullanılmaktadır.

Bu dersin başlıca amaçlarından birisi, melodiyi çok sesli hale getirebilmek için gerekli yöntem ve tekniklerin öğretilmesidir. Bu yöntem ve teknikler tonalite anlayışıyla öğretilmektedir. “Tonalite, bir pasajda veya müzik parçasında merkezi bir tonik etrafındaki perdelerin genel düzenidir. Bir kompozisyondaki diyatonik perdeler, diğer tüm tonların toniğe tabi olduğu bir ton hiyerarşisi veya göreceli önem seviyeleri oluşturur” (Gauldin, 2004, s. 34). Bu dersin öğretiminde ise Tonalite anlayışına dayalı Diyatonik Majör-minör ses dizileri kullanılmaktadır. Majör ve minör dizilerin de kendine has kalıpları söz konusudur.

1.3. Problem durumu

Türkiye’de Armoni dersinde öğretilen çok seslendirme yöntem ve teknikleri majör-minör diziler kullanılarak öğretilmektedir. Bu dizilerin kullanıldığı bir armoni dersinde öğretilen içerik de doğal olarak majör ve minör diziler ekseninde oluşmaktadır. Müzik eğitimine yeni başlayan ya da Batı müziği sistemine göre eğitim alan bir öğrencinin majör-

minör dizileri içselleştirmesi ve sonrasında Armoni dersinin içeriğini öğrenmeye hazır hale gelmesi, Armoni dersinde kullanılan dizilerin öğrencinin aldığı eğitimin bir devamı niteliğinde olduğu için mantıklı görünmektedir; fakat bu temelden gelen öğrencilerin Türk müziği makam dizilerini Armoni dersinde kullanmadan çok sesliliği öğrenmeleri, onların Türk müziği teorisi açısından eksik yetişmelerine sebep olmaktadır.

Diğer taraftan araştırma dışı gözlemlerimizde Türk müziği eğitiminde belirli bir aşamaya kadar gelen ve bu eğitimi çoğunlukla tek seslilik temelinde yürüten öğrencilerin majör-minör dizilere yeterince aşina olmadıkları için armoni dersinde zorlandıkları ve akademik başarılarının düştüğü gözlenmiştir. Bu durum doğal olarak lisans düzeyine Türk müziği altyapısı ile gelen öğrencilerin Armoni dersine karşı önyargı oluşturmalarına, bu dersten akademik olarak başarısız olmalarına ve daha önemlisi çok sesli müziğe karşı zaman zaman olumsuz bir tutum geliştirmelerine yol açabilmektedir. Bahsettiğimiz nedenlerden dolayı hem Türk müziği hem de Batı müziği temelinde eğitim alan öğrencilerin Armoni dersi içeriğini severek ve isteyerek öğrenebilmeleri için bir arayışa gidilmiş ve bu konu ile ilgili literatür araştırması yapıldıktan sonra Türkiye’de Armoni dersinde Türk müziği dizilerinin kullanımının öğrenci başarısında ne gibi değişiklikler meydana getirdiğini ölçen bir modele rastlanmamıştır. Bu alanda böyle bir eksikliğin oluşu bu çalışmanın yapılmasını önemli hale getirmiştir. Buradan hareketle

Araştırmanın temel fikri taslak haline dönüştürülmüş ve bu çerçevede 2019-2020 Güz yarı yılı Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Temel Bilimler Bölümü 2. Sınıf öğrencileri pilot uygulaması yapılmıştır. Araştırma sürecinde kullanılacak ölçek ve programın geliştirilmesi ve öğrencilerin modele olan bakış açılarının belirlenmesi amacıyla yapılan pilot uygulama sonucu öğrencilerin genel olarak bu modele olumlu baktıkları ve modelin armoni öğretiminde yukarıda bahsettiğimiz sorunların çözümünde faydalı olabileceği kanaati hâkim olmuştur.

Buradan hareketle pilot uygulaması yapılan taslak dönüştürülerek Armonide dersinde Hicaz makam dizisi kullanımına yönelik bir model halini almış ve modelin öğrenci bilgi, duyumu, tutum ve performansı üzerinde etkisinin ne yönde olduğunu ortaya koymak adına problem tanımı yapılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi şu şekilde ifade edilmiştir:

- Armoni eğitiminde Hicaz makam dizisi kullanımının öğrencilerin başarısı, duyumu, tutumu ve performansı üzerindeki etkisi ne yöndedir?

Problem cümlesinin alt boyutlarını test etmek üzere Bilgi, Tutum, Performans ve Duyum’a ilişkin hipotezler geliştirilmiştir:

1.4. Hipotezler

1.1.1.1. Başarı Testine İlişkin Hipotezler

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.1.1.2. Tutum Ölçeğine İlişkin Hipotezler

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.1.1.3. Performansa ilişkin hipotezler

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.1.1.4. Duyum testine ilişkin hipotezler

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.5. Araştırmanın Amaç ve Önemi

“Eğitimin önemli ilkelerinden birisi de öğretim programlarının milli ve bilimsel olmasıdır. Atatürk’e göre eğitim programları her şeyden önce milli olmalıdır. Çünkü Türk

milliyetçiliği temelleri üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin sonsuza kadar yaşaması buna bağlıdır. Bununla birlikte eğitim ve öğretim programları bilim dünyasındaki yeni gelişmeleri göz önünde bulundurarak hazırlanmalı ve bilimsel bir niteliğe sahip olmalıdır” (MEB)¹. Bu düşünceden hareketle yukarıda belirttiğimiz sorunları ortadan kaldırmak amacıyla hem Türk müziği eğitiminden gelen öğrencilerin Armoni bilgi becerisini en az majör-minör dizilerle armoni dersi alan öğrenciler kadar geliştirmek, hem de Batı müziği eğitiminden gelen öğrencilerin özelde Türk müziği makam dizilerinden sıkça kullanılan Hicaz makam dizisini öğrenebilmelerini; genelde ise Türk müziğine karşı geniş bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamak amacıyla Makamsal Armoni 1 Öğretim Modeli hazırlanmıştır.

Bu araştırmanın bir diğer amacı Armoni dersinde öğretilen yöntem ve tekniklerin öğretiminde, Majör ve minör diziler yerine Türk müziği ses dizilerinin kullanılmasının öğrenci gelişimi üzerinde etkisinin ne yönde olduğunun ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik Türk müziğinde kullanılan Tampere edilmiş Hicaz makamı dizisi esas alınarak armoni dersi içeriğinin aktarıldığı 9 haftalık yeni bir Makamsal Armoni Öğretim Modeli tasarlanmış ve bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Bu model Türk müziği makamlarından Hicaz makam dizisini kullanarak 3'lü armoni sistemindeki çok seslendirme yöntem ve tekniklerinin Türk müziği temelinde Armoni 1 dersini alan öğrencilere aktarılmasının pratik anlamda kolaylaştırılması bakımından ayrıca önemli görünmektedir. Bu sayede geliştirilen model ile Türk müziği eğitimi alan öğrencilere de Armoni bilgi becerisini öğretmek temel düzeyde çok sesliliğin idrak ettirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın bir başka amacı da makamsal müziğimizin üçlü armoni ile çok seslendirilerek yeni bir boyut kazanmasına katkı sağlamaktır. Araştırmada ayrıca Türk müziği makamlarını çok sesli müziğin öğretiminde kullanmak isteyen akademisyenlere, öğretmenlere ve öğreticilere bir kaynak oluşturmak amaçlanmıştır. Bu araştırma:

- Araştırma sürecinde Hicaz makam dizisi Makamsal Armoni derslerinde kullanılması için 9 haftalık model üretilmesi,

¹ https://www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/inkilaplari/egitim/egitimin_esaslari.htm 06/06/2023 13:12

- Armoni derslerinde kullanılmak üzere Makamsal bir armoni öğretim modelinin geliştirilip test edilmesi,
- Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin bilgi, duyum, tutum ve performanslarının ne yönde olduğunu ortaya koyması,
- Türk müziği temelinde eğitim alan öğrencilere Armoni dersi yöntem ve tekniklerinin öğretilmesi, ayrıca Batı müziğine karşı farklı bir tutum geliştirmelerine olanak sağlaması,
- Batı müziği temelinde eğitim öğrencilere de Hicaz makam dizisinin ve Türk müziğinin genel mantığının öğretilmesi, ayrıca Türk müziğine karşı farklı bir tutum geliştirmelerine olanak sağlaması,
- Çok sesli Türk müziği ile ilgili araştırmalarda kullanılabilecek ölçeklerin geliştirilmesi bakımlarından önemlidir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma,

- 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı Güz dönemi ile,
- Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2. Sınıf öğrencileri ile,
- Araştırmacı tarafından geliştirilen Makamsal Armoni Öğretim Modeli ile,
- Uygulama süresi olan 9 hafta ile,
- Türk müziği makamlarından Hicaz makamı ile,
- Araştırmacı tarafından geliştirilen gözlem formu, başarı ve duyum testi, Hakan bağcı tarafından geliştirilen Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği ile sınırlıdır.

Araştırmada, Hicaz makamının seçilmesinin başka bir sebebi de bu makamının Majör veya Minör dizilerden aralık yönüyle farklılaşmasıdır. Bu makam Türk müziğinde en çok kullanılan ve karakteristik özellikler barındıran bir makamdır. Albuz (2011) Türk müziğinde çok seslilik yaklaşımları isimli makalesinde çeşitli makamların çok sesliliğe elverişli olup olmadığını örnek düzenlemeler üzerinden irdelemiş ve Rast, Karcıgar, Hicaz gibi makamlara üçlü veya dörtlü armoni sistemlerinden hangilerinin daha elverişli olduğunu ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Sonuç olarak Albuz'a (2011) göre, Hicaz makamını üçlü sistemde armonize etmek mümkün görünmekte; bununla birlikte dörtlü sistemde de armonize

edilebilmektedir (s. 65). Bu bakımdan Makamsal Armoni Öğretim Modelinin ana dizisi Hicaz makam dizisi seçilmiştir.

1.7. Araştırmanın varsayımları

Bu araştırma;

- Test geliştirme ve deney sürecinde öğrencilerin test sorularına verdikleri yanıtlar samimidir,
- Oluşturulan çalışma grubunda öğrenciler derse karşı gönüllüdür varsayımları üzerine kurgulanmıştır.

1.8. Araştırma Tanımları ve Kısaltmaları

- 3'lü Armoni Sistemi: Armoni 1 dersi içeriğinin öğretiminde akor oluşumu için herhangi bir ses üzerine üçlü aralık dizilimini kullanan sistemdir.
- 4'lü Armoni sistemi: Akor kurulumlarında dörtlü aralıkları esas alan armoni sistemidir.
- Makamsal Armoni Öğretim Modeli: Araştırmacı tarafından tasarlanan, Armoni 1 dersi içeriğinin öğretiminde Hicaz makamında 3'lü armoni sistemine dayalı modeldir.

1.9. İlgili yayınlar

Eroy (2014) *“Türk Müziği Ezgilerinin Modern Armoniyle Düzenlenerek Piyano Eğitiminde Kullanılması”* isimli doktora tezinde Tek grup ön test-son test deseni kullanmıştır. TRT repertuarından seçilen 5 türkü ve bestelenen 4 eser modern armoni ile çok sesli hale getirilmiştir. Bu eserlerin makamları Hicaz, Hüseyini, Uşak ve Segâh makamlarıdır. Araştırmacı deney süresinde, 14 hafta boyunca 12 öğrenci ile çalışılmıştır. Üç aşamada gerçekleşen deneyin ilk aşamasında ön test yapılması amacıyla öğrencilerden eserlerin deşifresinin yapılması istenmiş ve video kaydı alınmıştır. Kayıtlar ikinci aşamada 12 haftalık eğitim süreci uygulanmıştır. Üçüncü aşamada ise son test amacıyla öğrencilerin eserleri çalma performansları yine video kadına alınarak uzmanlara gönderilmiştir. 3 uzmanın öğrenci performanslarını değerlendirmesi sonucu, 5 eserin son test lehine anlamlı artış gösterdiği; 4 eserin ise son test lehine fark göstermediği ortaya çıkmıştır.

Önder (2020) *“Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki Viyolonsel Eğitiminde Hicaz Saz Semâilerinin Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi”* isimli doktora tezinde tarama ve deneme modellerini kullanmıştır. Araştırmanın amacı viyolonsel eğitiminde Hicaz saz semâilerinin kullanımına yönelik bir model önerisinin oluşturulması ve bu modelin öğrencilerin viyolonsel eğitiminde karşılaştıkları güçlüklerin giderilmesinde ne derece etkili olduğunun tespit edilmesidir. Bu amaçla 20 viyolonsel öğretim elemanı ile görüşmeler yapılmış, deney ve kontrol grubuna anket, deneysel işlem sonrası ise deney grubu ile görüşme yapılmıştır. Deney kısmında ise Kontrol gruplu ön test-son test deseni kullanılmıştır. Betimsel boyutta çalışma grubunu 20 öğretim elemanı, deneysel boyutta ise çalışma grubu 3. ve 4. Sınıf 8 bireysel çalgı öğrencisi oluşturmaktadır. Deney aşamasında Yusuf Paşa’nın Hicaz-Hümâyün saz semâisi viyolonsele uyarlanmış ve ön test amacıyla çalışma grubundaki 8 öğrenci tarafından seslendirilmiştir. Daha sonra öğrencilere anket uygulanarak karşılaştıkları güçlükler tespit edilmiş ve 6 haftalık model önerisi hazırlanmıştır. Model önerisi çalışma grubundaki öğrencilere 6 hafta boyunca uygulanmış ve süre sonunda öğrenciler eseri tekrar seslendirmiştir. Öğrencilerin son test performansları video kaydına alınmış ve 4 konu uzmanı tarafından dereceli puanlama vasıtası ile değerlendirilmiştir. Elde edilen ve bilgisayar ortamında veri analiz programı vasıtasıyla çözümlenen veriler doğrultusunda model önerisinin viyolonsel öğrencilerinin Hicaz Hümâyün saz semâisini seslendirme sırasında karşılaştıkları güçlüklerin giderilmesinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Tunç (2016) *“Piyano Öğretiminde Türk Müziği Kaynaklı Kontrapuntal Eserlerin Seslendirilmesine Yönelik Bir Çalışma Modeli”* isimli doktora tezinde Türkiye’de piyano öğretiminde kullanılan makamsal içerikli materyallere ilişkin ihtiyaç durumunu belirlemek, piyano öğretiminde Türk müziği kaynaklı kontrapuntal eserlerin seslendirilmesine yönelik bir çalışma modeli oluşturmak ve bu modelin öğrenci başarısına etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Hem betimsel hem de deneysel boyutta yapılan araştırmanın çalışma grubunu 10 öğrenci oluşturmaktadır. Betimsel boyutta anket uygulanmış ve deneysel boyutta araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracı kullanılmıştır. Araştırma tek grup öntest-son test desenindedir. Araştırmacı karma armoni yaklaşımı ile Nihavent ve Nikriz makam dizilerini kullanılarak yazılmış kontrapuntal nitelikli eserleri deney süresinde çalışma grubuna uygulamış ve elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucu çalışma modelinin işlevsel olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çokamay (2020) “*Türk Müziğinin Çok Seslendirilmesinde Tonal Armoni*” isimli kitabında Tampere sisteme yakın makamlarda örnek eserleri armonize ederek üçlü armoni sisteminin Türk müziğinde kullanılabilirliği üzerinde durmuştur. Hicaz makamı ve tampere sisteme yakın birçok makam üzerinde yaptığı üçlü armonize çalışmaları da araştırmamıza kavramsal destek sunması açısından kayda değerdir. Yazarın deyimiyle kitap, “makamsal anlayışa dayalı Türk Müziğinin tonal armoni ile nasıl çok seslendirilebileceğini anlatmak üzere” yazılmıştır.

Albuz (2011) “*Türk Müziğinde Çok Seslilik Yaklaşımları*” isimli makalesinde Türk müziğinde uygulanmakta olan çok seslilik yaklaşımlarını irdelemiş ve bazı makam dizilerinde deneysel bir yaklaşımla çok seslilik denemeleri yapmıştır. Örneklem olarak Türk müziğinde kullanılagelen Türk müziği çok seslendirme yöntem ve tekniklerini ve tampere sisteme yakın Rast, Karcıgar ve Hicaz makam dizilerini kullanmıştır. Bu amaçla, üç makamın da üçlü, dördü ve her ikisinden oluşan karma bir yöntemle akor dökümlerini oluşturmuş ve üç farklı makamdaki melodiyi üç yöntemle göre armonize etmiştir. Bunun sonucunda Hicaz makamının tonal fonksiyonla birebir örtüşmemesine rağmen Tampere sisteme yakın bir makam olmasından dolayı üçlü sistemle çok seslendirmenin mümkün olduğu sonucuna varmıştır. Albuz ayrıca Geleneksel Türk müziği kaynaklı çoksesli yapıtların bestelenmesi ve icrasında da tampere ses sisteminin kullanımından çekinilmemesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Gülle Başar (2004) “*Mutlu Torun’un Eserlerindeki Makamsal Anlayış ve Armonik Yapı*” isimli yüksek lisans tezinde Mutlu torunun 8 eserinin armonik analizini yapmıştır. Analizler Roman rakamı sistemi kullanılarak yapılmıştır. Eserin isimleri şu şekildedir. Buselik Saz Semaisi, Karcıgar Saz Semaisi, Anadolu (Neva’da Hüseyini üçleme), Hüseyini Üçleme, Hüzün (Bestenigar üçleme), Ferahfeza, Taşdın yine deli gönül (Rast ilahî), Ud konçertosu (1. Bölüm: Hüseyini, 2. Bölüm: Segah (Irakta Segah), 3. Bölüm: Zeybek (Bayati), Eserlerin tamamı Türk müziği ses sistemiyle yazılmıştır. Eserlerin armonizasyonunda 4’lü ve 3’lü armonik sistem sentez biçimde kullanılmıştır. Buna karşın 3’lü akorlar daha az tercih edilmiştir. Tezin son bölümünde yer alan Mutlu Torun’un Türk müziği çok sesliliği üzerine olan görüşlerine bakıldığında; Mutlu torun eserlerinin armonizesinde tonal duygudan kaçmak için akorları olabildiğince batı müziğindeki çözümlemeleriyle kullanmamıştır. Kendi deyimiyle Bağlama, Lavta gibi enstrümanlardan alışık olduğumuz akora yabancı seslerin akorlara eklenerek kullanımını tercih etmiştir. Buselik saz semaisinin armonik

analizine bakıldığında armonik eşlik stiline ağırlıklı olarak 3'lü armoni olduğu görülmektedir.

Sınır (2006) "*Hasan Ferit Alnar'ın Makamlardaki Armoni Anlayışı*" isimli yüksek lisans tezinde Alnar'ın 10 Yunus Emre ilahisi ve Kanun Konçertosunda makamlar için kullanıldığı armoniyi araştırmıştır. Seçilen eserler 3'lü Armoni, 4'lü armoni ve Aralık sistemlerine göre ölçü ölçü incelenmiştir. Sonuç olarak Hasan Ferit Alnar'ın bahsi geçen eserlerinde (araştırmacıya göre belki de tonal armoni etkisini çok fazla hissettirmek ve Türk Müziği seslerini korumak amacıyla) akorların üçlüsü fazla kullanılmamıştır. Buna rağmen 3 sesli Minör 212, 3 sesli majör 107, 3 sesli dörtlü akor 145, 4 sesli 4'lü akora 61, 5'li aralığına ise 122 defa başvurulmuştur. Alterasyonlu 4'lü akor ise 2 defa kullanılmıştır. Dizileri birbirine yakın olan makamlarda armonileme tekniği açısından farklılıklar görülmüştür. Birinde 3'lü armoni; Diğerinde 4'lü armoni daha sık kullanılmıştır. Batı müziği dizilerine yakın makamlarda 3'lü armoni kullanılmış; bunlardan sadece Rast makamında farklı bir tercih yaparak 4'lü armoni kullanılmıştır.

Eserlerde 3 sesli akorlardan minörün 212 kez, majörün 107 kez olmak üzere 4'lü akorlardan daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Araştırmacının akor çözümlemelerinde, Alnar'ın Hicaz makam dizisi için 3'lü armoni sistemini tercih ettiği görülmektedir. Özellikle 16. Sayfadaki Mi duraklı Hicaz ilahi eseri yoğun biçimde 3'lü armoni tercih edilerek armonize edilmiştir.

Lehimler, (2014) "*Geleneksel Türk Müziğine Dayalı Viyolonsel Öğretimine Yönelik Bir Model Önerisi ve Uygulamadaki Görünümü (Hüseyini Makamı Örneği)*" isimli çalışmada 5 haftalık öğretim modeli geliştirmiş, tek grup ön test -son test deneysel modeli kullanarak öğrencilerin viyolonsel çalma becerilerinin ne yönde ilerlediğini araştırmıştır. Öğrencilerin performanslarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Performans ölçme aracı ile öğrencilerin ön test ve son test performansları değerlendirilmiştir. Hüseyini makam dizisi esas alınarak yapılan araştırma sonunda çalışma grubu öğrencilerinin komalı ses çalma becerilerinin önemli derecede iyileşme sağladığı gözlemlenmiştir. Deneysel işlem sonunda öğrencilerin ön test ve son test puanlarının önemli düzeyde olumlu yönde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Deniz (2015) "*Türk Beşleri Tarafından Çok seslendirilmiş Olan Türkülerin Armoni Anlayışı Bakımından İncelenmesi*" isimli doktora tezinde Türk Beşleri'nin koro düzeninde

çok sesli hale getirdikleri türkülerdeki armoni anlayışını ve bu anlayışla Çağdaş Türk müziğinin gelişim evrelerini ve Türk Beşleri'nin bu süreçteki rolünü ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla, araştırmacı tarafından Türk Beşleri'nin çok sesli hale getirdiği 32 adet türkünün müzikal analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucu bestecilerin kendine özgü tınsal akor yapıları oluşturmaya çalıştıkları, tonal ve modal çok seslendirme anlayışlarını birlikte kullandıkları, dikey ve yatay çok seslendirme yöntemlerini karma halde kullandıkları; pentatonik, tam ton, minör ve majör dizi kalıplarını da kendilerine has bir biçimde kullandıkları tespit edilmiştir.

Yıldırım (2012) *“Kulak Eğitimi Derslerinde Makamsal Türk Müziği Dizilerinden Yararlanmaya Yönelik Bir Model Önerisi ve Öğrenci Başarısına Etkisi”* isimli doktora tezinde, Türk makam dizilerinden Rast, Hüseyini ve Kürdi makamlarından yararlanarak kulak eğitimi ve solfej derslerine yönelik bir öğretim modeli oluşturmuştur. Alanında uzman öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturduğu 14 haftalık modeli 2009-2010 eğitim öğretim yılında 1. Sınıf öğrencilerine uygulamıştır. Uygulamada çalışma grubu olarak tek grupla çalışılmış, uygulama öncesi ön test, sonrasında da son test yapılmış ve sonuçlar analiz edilmiştir. Araştırma sonrasında öğrencilerin deşifre solfej, tartım, dikte ve armonik aralık işitme düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM: 2 TARİHSEL ÇERÇEVE

2.1. Türk Müziği ve Armoni

Konunun tarihsel gelişimine bakılırsa müzikte kullanılan bu ses dizilerinin yanı sıra, 19. Yüzyıl'da derinleşen ulusallaşma hareketlerinin müzik alanındaki yansımasıyla her ülke kendi halk müziğinden kaynaklı ses dizilerini kullanarak kendi çok sesli müziğini inşa etme, geliştirme ve bu yolla özgün kimliklerini yansıtmaya arayışına girmiştir. Bunun bir sonucu olarak da Avrupa coğrafyasında Barok ve Klasik dönemde ağırlıklı olarak kullanılan majör-minör ses dizilerinin yanı sıra farklı ses dizileri de kullanılmaya başlamıştır.

18. yüzyıl Avrupa'sında başlayan siyasi ve kültürel anlamda ulusallaşma hareketlerinin sonuçları sadece bu coğrafyada sınırlı kalmamış, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında Anadolu coğrafyasında da zemin bulmuş ve yayılmıştır. “Ancak 20. yüzyılla birlikte Türkiye’de Cumhuriyet döneminde, Türk müziğindeki yenilik arayışları çerçevesindeki çokseslilik yaklaşımları şekillenmeye ve somutlaşmaya başlamıştır” (Tarkum, 2018, s. 32). Cumhuriyetin ilanıyla birlikte ülkemizde de ulusallaşma hareketleri hız kazanmış ve bunun bir sonuç olarak milli bir kültür ekseninde evrensel müzik standartlarını yakalama fikri müzik camiasında da yankı bulmuştur. Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk, özelde Türk Halk Müziğimizi kullanarak Çağdaş Türk Müziği’nin geliştirilmesi, genelde ise Türk gençliğinin eğitimde çağını yakalayabilmesi için büyük destekler vermiş ve bu amaç doğrultusunda bazı çalışmalar yapılmıştır. Say’a (2007) göre,

Türkiye Cumhuriyeti’nin çağdaş bir toplum olma yolunda kültüre ve sanata verdiği önem “kuruluş” döneminde (1923-1938) belirginleşmiş, geleneksel müziğimiz halk müziği ekseninden hareketle geliştirilmiş, bir yandan müzik mirasının korunması yolunda çalışmalar yapılırken bir yandan da Avrupa’ya öğrenciler gönderilmiş ve sayede yaratıcılığın önü açılarak Türkiye’de ulusalcı bir bestecilik ekolü filizlenmiştir (s. 27).

“1924 yılında Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) yasası çıkartılmış ve bunun akabinde planlanan “yurtdışı eğitimi” Maarif Vekaleti Avrupa Sınavı ile hayata geçirilmiş, böylece sanatçıların yanı sıra farklı alanlarda uzmanların da yetiştirilmesi hedeflenmiştir” (Tunçdemir, 2007, s. 5). Bu çalışmaların bir sonucu olarak müzik alanında yurt dışında eğitim alan öğrenciler yurda döndüğünde Türk Müziğinin gelişimine büyük katkı vermiştir. Bu katkılar “Türk Beşleri” olarak adlandırılan Cemal Reşit Rey, Ahmet Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar ve Necil Kazım Akses öncülüğünde gelişmiştir. Bu

dönemde Çağdaş Türk Müziği'nin temelleri atılmış, Türk Beşleri'nin katkılarıyla ülkemizde çok sesli müzik kısa zamanda büyük gelişme göstermiş ve zaman içerisinde Çağdaş Türk Müziği Geleneksel müziğimizden farklı bir yapıda ve stilde bugünkü görünümüne kavuşmuştur.

Osmanlı'dan bugüne kadar Türk müziğinin armonizesi pek çok zemin üzerinde tartışma konusu olmuş ve bu konuda çok farklı görüşler ileri sürülmüştür. Osmanlı'nın son döneminde başlayan ve müzik alanında da yansıması sıkça görülen batılılaşma hareketleri ile Türk makam müziği ve ezgileri ile çok seslilik tartışılmaya başlanmıştır. Tura (2019) *Türk Musikisinin Meseleleri II* isimli çalışmasının Türk Mûsikisi ve Armoni isimli bölümünde bu çalışmaları beş başlıkta şu şekilde toplamıştır:

- İlk denemeler, Türk makamları ile batı tonaliteleri arasındaki ilişkiye dayalı fonksiyonel armoni temelli çalışmalar,
- Türk beşleri olarak anılan bestecilerin Türk müziği ezgilerini tampere dizi anlayışına göre ele alarak çağdaş yöntem ve tekniklerle ortaya koydukları armoni anlayışı,
- Türk müziği ses sistemi içerisinde kalarak yapılan çok seslendirmeler: Saadettin Arel, Tümer Çepni, Vakur Sağmen ve Kemal İlerici,
- Yalçın Tura'nın kendi çalışmaları,
- Yabancı bestecilerin Türk ezgi ve makamlarından yararlanarak yaptıkları çok seslendirmeler (s. 19).

Hüseyin Saadettin Arel, “Şehbal” isimli bir derginin 3. sayısında “Bedîi Mensî” takma adıyla genel olarak Türk müziğinin çok seslendirilmesi ile ilgili görüşlerini yazmıştır. Arel, koma perdelerden kaynaklı olarak Türk müziğinin kullandığı aralıkların Batı müziği tampere sisteminin kullandığı aralıklardan farklı olması sebebiyle Türk müziğinin Armoni bilimi ile çok seslendirildiği takdirde Uşşak ve Sabâ gibi makamların yok olacağını yazmış ve çok sesliliğe komalı makamlar açısından temkinli yaklaşmıştır. Bununla birlikte yazısının son bölümünde ise Türk müziğinin istenen biçimde ilerlemesinin ancak çok sesliliğin uygulanabilmesine bağlı olduğunu da belirtmiştir. (Bedîi Mensî'den aktaran Tura, 2019 s. 31-34). Sonuç olarak Arel, çekincelerini bildirmekle beraber armoni biliminin Türk müziği makamlarına uygulanması gerektiği görüşüne bağlı kalmıştır.

Arel aynı derginin 9. Sayısında ise önceki yazılarındaki temkinli tavrını büyük oranda terk etmiş ve Türk müziğinin armonizasyonunda Batı armonisinin gerekliliğini ortaya şu

sözlerle koymuştur. “Önceki yazımda yalnızca güçlüğü göstermiş, kendi düşüncemi söylememiş idim; şimdi açıkça söylemek gerekirse derim ki – şu andaki düzeyimize ve gelişme konusundaki övgüye değer acelemize göre, yapılacak yalnız bir şık vardır: Makamlarımız için elden geldiğince az fedakarlığı gerektirecek şekilde batı armonisini kabul ve gereksinimlerimize uydurmak (Bedî Mensi’den aktaran Tura, 2019, s. 31-34). Arel’in bu görüşlerinden anlıyoruz ki, Türk müziğinin armonizesinde makamların genel tınısından fazla uzaklaşmadan mümkün olduğunca az fedakârlık ederek Batı armoni yöntem ve tekniklerini kullanılmalı ve Türk müziğinin armonizasyonunda deneysel çalışmalar yapılmalıdır.

Bu tartışmaya Şenalp (2016) şu görüşlerle katkıda bulunmuştur:

Klasik icra tek sesli yapıda devam ederken, armonilendirilmiş bir icranın da daha bilinçli ve sistematik bir şekilde buna eklenmesi kentli Türk Müziğine katkı sağlayacaktır...200 yıllık bir etkileşimin ardından Makamsal Türk Müziğinde armoniyi en son eklenmiş asli unsurlardan biri olarak görmek bu müziğe kişiliğinden bir şey kaybettirmeyecek ve çok kültürlülükten beslenen zenginliğini arttıracaktır. Arap, İran, Bizans etkisinin ardından Batı Avrupa etkisini de sahiplenmek bu müziğin biricikliğini bozmaz hatta etki almaya açık olup yine de kendisi olabilmeyi beceren yönünü perçinler, ses dünyasını, müzikal ifade olanaklarını zenginleştirir...Tampere olmayan sesleri yakın tampere seslere dönüştürerek bir armoni çalışması yapılabileceği gibi armonide ve orkestrasyonda çarpışan seslerden kaçınarak düzenleme yapılması da denenebilir. Tampere seslerden oluşan Batı Müziği Armonisi’nin Makamsal Türk Müziği’nin asli konularından biri olarak kabul edilmesi, icra ve eğitim alanında olduğu gibi bestecilik alanında da kazanımlara yol açacaktır (s. 1151-1152).

Günümüzde de Türk Müziği’nin kendine has ses dizileri (makamlar) ile çok sesli hale getirebilmek için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır; fakat bu çalışmalar çoğunlukla farklı stildeki 4’lü armoni sistemi veya Albuz’un (2011) belirttiği Karma sistem kullanılarak uygulanmaktadır. Klasik dönem Batı müziği besteciliği ve bu yaklaşımı temel alan Armoni yöntem ve tekniklerinin öğretimiyle ilgili derslerde bilindiği üzere 3’lü armoni sistemi kullanılmaktadır. Buna ek olarak Çok sesli Türk müziği besteciliği alanında ağırlıklı olarak 4’lü armoni kullanılırken yer yer 3’lü armoni sistemi de kullanılmaktadır. Buna karşın Türk müziği Armoni yöntem ve tekniklerinin öğretimiyle ilgili derslerde 4’lü armoni sistemi kullanılmaktadır. Sonuç olarak Türk müziğinin çok seslendirilmesinde Türk müzik kültürünü yansıttığı iddia edilen 4’lü Armoni sistemi ile ilgili bir birikim söz konusudur. Diğer taraftan Türk müziğinin armonizesi konusunda “4’lü armoni mi yoksa 3’lü armoni mi

tercih edilmeli” şeklinde bir arayış ve tartışma ortamı da söz konusudur. Bu ortamda Türk Müziği’nin armonizesine yeni bir soluk kazandırmak ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada yapılan literatür taraması sonucu Türk müziği dizilerinin Armoni dersinde kullanımı ilgili çalışmaların bilimsel anlamda yapılmadığı belirlenmiştir.

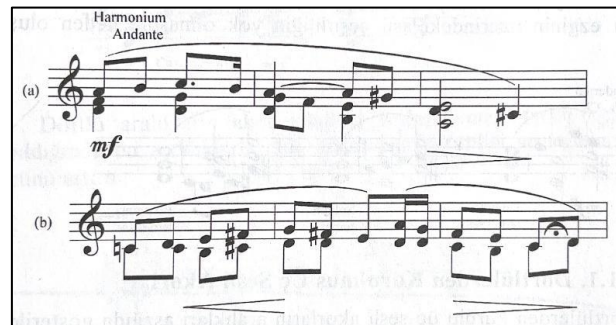
Bu görüşlerden hareketle araştırmamızda Hicaz makam dizisi, 3’lü armoni sistemi tercih edilerek armoni eğitiminde kullanılmış ve daha ileriki aşamalarda Türk müziğinin çok seslendirilmesi alanına katkı olabileceği düşünülmüştür.

2.2. 4’lü Armoni sistemi (Makamsal)

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Kemal İlerici’nin Türk müziğin çok seslendirilmesi için 3’lü armoni sistemine alternatif olarak öne sürdüğü 4’lü Armoni Sistemi, uzun yıllar kullanılmış ve Türk Müziği besteciliği üzerinde çeşitli denemeler yapılmıştır. Bu dönemde Atatürk’ün müzik politikalarına paralel olarak Türk müziğinin çok seslendirilebilmesi ve dünya müzik standartlarına yükseltilebilmesi için yoğun bir araştırma ve tartışma ortamı mevcuttu. 4’lü armoni sistemi de Türk müziğinin çok seslendirilmesi için öne sürülen bir sistem olarak Kemal İlerici tarafından ortaya konmuş ve çeşitli açılardan değerlendirmelere tabi tutulmuştur. İlerici’nin öne sürdüğü sistem Türk makam müziğine uyarlanmıştır; fakat uygulamadaki yeri ‘Türk Müziği armonisi’ şeklinde olmasa da kökleri 3’lü armoni sistemine ve doğal olarak batı müziği bestecilerine dayanmaktadır.

“20. yy. bestecileri genellikle klasik ve romantik eserlerde kullanılmış, üçlü ve dörtlü akorları kullanmaktaydılar. Kullanılan dörtlülerin malzemesi üçlü armoninin süslemelerinden ve orta çağ polifoni tekniklerinden elde edilmişlerdir” (Persichetti’den çeviren Tarcan ve Sağlam, 1996. Buradan aktaran Sağlam, 2001, s. 261).

Şekil 2.2.1. Dörtlü Armoni Sisteminde Armonize Edilmiş Melodi Örneği

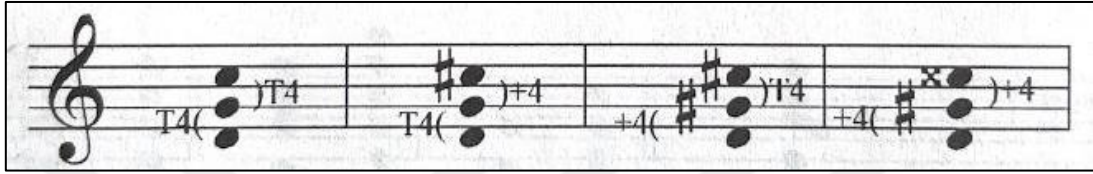

(Persichetti’den çeviren Tarcan ve Sağlam, 1996. Buradan aktaran Sağlam, 2001, s. 261).

Dörtlü akorlar dörtlü aralıkların birleşmesinden oluşur. “Dörtlülerden kurulu üç sesli akorların aralıkları aşağıda gösterildiği gibi üç değişik biçimde düzenlenebilir.

- Tam dörtlü- Tam dörtlü
- Tam dörtlü- Artık dörtlü
- Artık dörtlü- Tam dörtlü” (Persichetti’den çeviren Tarcan ve Sağlam, 1996. Buradan aktaran Sağlam, 2001, s. 262).

Şekil 2.2.2. Dörtlü Armoni Sisteminde Akorlar

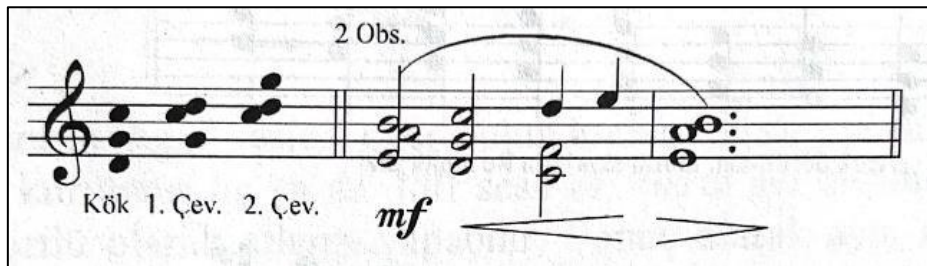

(Persichetti’den çeviren Tarcan ve Sağlam, 1996. Buradan aktaran Sağlam, 2001, s. 262).

“Bu kuruluş biçimleri dışında teorik olarak artık dörtlü-artık dörtlü kuruluşu ise elde edilecek akorun birinci ve üçüncü seslerinin ikili kimlik yönünden (enarmonik) aynı olması nedeniyle uygulama anlamlı olmayacaktır. Bu yüzden uygulamada bu biçimde kurulmuş bir dörtlü akor kullanılamaz” (Persichetti’den çeviren Tarcan ve Sağlam, 1996. Buradan aktaran Sağlam, 2001, s. 262).

“Dörtlülerden kurulu üç sesli akorların bütün çeşitlerinde iki çevrim kullanma olanağı vardır... Bu iki çevrimden birincisinde yapının ortaya çıkmasına izin veren tam beşli aralığın tınısı, çevrilmiş yediliden oluşturulmuş akor gibi, ikincisi ise basit akor yapısına eklenmiş bir notanın sesinin neden olduğu tınıya benzer bir biçimde tınlar” (Persichetti’den çeviren Tarcan ve Sağlam, 1996. Buradan aktaran Sağlam, 2001, s. 263).

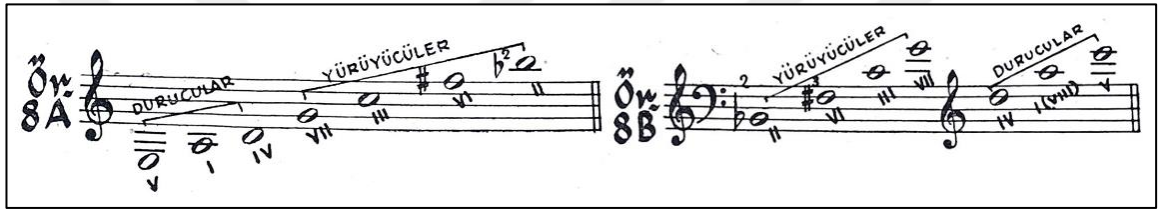
Şekil 2.2.3. Dörtlü Armoni Sisteminde Akor Çevrimleri

(Persichetti’den çeviren Tarcan ve Sağlam, 1996. Buradan aktaran Sağlam, 2001, s. 263).

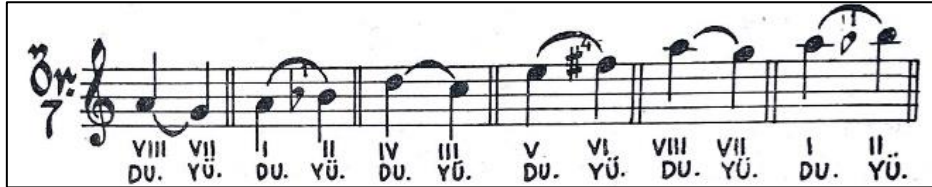
4'lü armoni sistemini Türk müziğine uygulama aşamasında akla ilk gelen besteci Kemal İlerici'dir. "Türk müziği ve Armonisi" isimli kitabında bu sistemin Türk müziğine nasıl uygulanacağını sistematik bir biçimde ele almış ve Türk müziği makamlarından yola çıkarak bir sonuca varmıştır (İlerici, 1981, s. 1). İlerici, herhangi bir müziğin ses dünyası sırlarını çözmek için örnek bir ana dizi seçmenin işi kolaylaştıracağını belirtmektedir (1981, s. 1). Yaptığı araştırmalar sonucunda da ana dizi olarak Hüseyini makam dizisini seçmiştir. İlerici, dizinin uygu (akor) yapısını ortaya koyabilmek için sesleri durucu ve yürüyücü olmak üzere 2 kategoriye ayırmıştır. Buna göre Hüseyini makam dizisinin durucu ve yürüyücü sesleri aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.2.4. Hüseyini Makam Dizisinin Durucu ve Yürüyücü Sesleri

(İlerici, 1981, s. 25).

Şekil 2.2.5. Durucu-Yürüyücü Seslerin Hareketleri

(İlerici, 1981, s. 24).

İlerici Armonisinde akorlar 4'lü aralığa göre kurulur. İlerici'nin (1981) ifadesiyle "Uygunun basındaki sesde, duruculuk (durucu) değeri ne kadar çok olursa uygunun dengesi de, o derece sağlam olur" (s.32). 3 sesli 4 partili uygu kurulumu şu şekildedir:

Şekil 2.2.6. Dörtlü Armoni Sisteminde Durucu-Yürüyücü Uygular (Akorlar)

DURUCU UYGU **YÜRÜYÜCÜ UYGU**

Ör. 11 A

üç sesli, dört partili

Dört sesli, dört partili

(İlerici, 1981, s. 28).

4 sesli 4 partili uygu kurulumu ise şu şekildedir:

Şekil 2.2.7. Dörtlü Armoni Sisteminde Durucu-Yürüyücü Uygular (Akorlar)-2

DURUCU UYGU **YÜRÜYÜCÜ UYGU**

Ör. 11 B

Dört sesli, dört partili

Üç sesli, dört partili

(İlerici, 1981, s. 29).

Şekil 2.2.8. Dörtlü Armoni Sistemine Örnek Eser

Köçekçemsi

Allegro animato (♩ = 126)

mf

(Sun, 1953-1954, s. 8)

Tutu ve Tutu'ya göre (1999),

Türk müziğinin armonisinde, majör ve minör modalitelere bağlı bir armoni sisteminden ziyade, müziğimizin yapısına uygun dörtlü armoni sisteminin kullanımı yeğ tutulmuştur. Bu, dörtlü armoni sisteminin Türk milli armonisi olduğu anlamına gelmemekte; fakat müziğimizin çok seslendirilmesinde dörtlü armoni sisteminin uygulanma olanağının bulunmuş olmasının saptanmasıdır (giriş bölümünden).

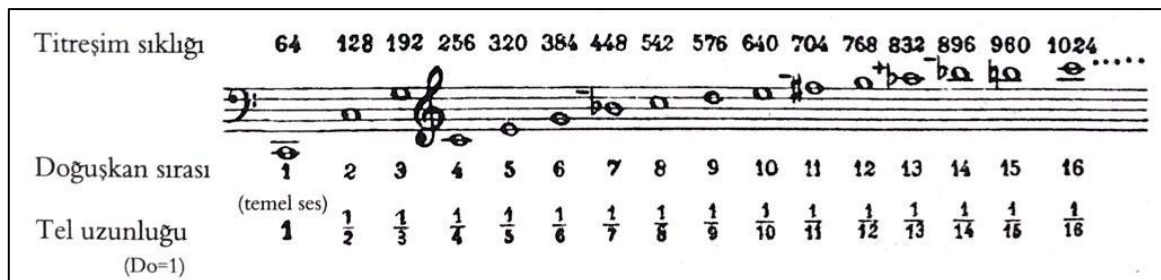
Sonuç olarak 4'lü armoni sistemi Türk müziğini çok seslendirilmesi için öne sürülen alternatif bir sistem olarak önemli görünmektedir.

2.3. 3'lü Armoni sistemi (Tonal)

Temelde majör ve minör olmak üzere iki dizi ile ifade edilen tonalitede dizinin en önemli sesi Tonik adı verilen birinci derece sesidir. Bundan sonraki en önemli ses Dominant adı verilen beşinci derece sesidir. “Tonalite, müzikteki tonların düzenli ilişkisidir” (Piston, 1959. s. 29). “Tonalite ve dizi kavramları birbiriyle iç içe kavramlardır. Her ikisinin de temel sesleri ve kullandıkları diğer sesler aynıdır. Ancak, dizi bu seslerin diyatonik bir sıralamayla kullanıldığını, tonalite ise aynı seslerin ezgisel devinim içinde kullanıldığını ifade eder” (Özdemir'den aktaran Bağçeci, 2010, s. 179). Üçlü armoni sistemi temelde doğuşkan armonisine dayanır. Araz'a göre (2011) “*Üçlüler armonisi*” tanımı, doğuşkanlardan türeyen ve akor oluşumlarında 3'lü ses aralıklarının kullanıldığı bir armoni anlayışını ifade eder... Bu armoni türü kusursuz çok sesli uyumu hedeflemiş Batı müziğinin temelini oluşturur” (s. 46).

Doğuşkan sesler:

Şekil 2.3.1. Doğuşkan Sesler Dizisi

(Hindemith, 2007, s. 63.)

Piyanoda Do2 tuşuna basıldığında bu ses armonikleriyle birlikte duyulur. İnsan tarafından algılanabilen ilk 16 ses şekilde görüldüğü gibidir ve bu sesler içerisinde farklı

frekansta 5 kez do notası duyulur. Do notasından farklı olmak üzere ilk iki farklı ses Do ile üst üste getirildiğinde Do majör akoru meydana gelir.

3'lü sistemde akorlar 3'lü üst üste getirilerek oluşturulur:

Şekil 2.3.2. Üçlü Armoni Sisteminde Akorlar

(Kostka-Payne, 1999, s. 44-45.)

Şekil 2.3.3. 3'lü Armoni Sistemine Örnek Eser

2 (78)

S O N A T E N° 8
für das Pianoforte
von
W. A. MOZART.
Köch. Verz. N° 310.

Mozarts Werke. Serie 20. N° 8.

Allegro maestoso.

https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/b/be/IMSLP56317-PMLP01843-Mozart_Werke_Breitkopf_Serie_20_KV310.pdf

Leipzig: Breitkopf & Härtel 09.09.2023 Saat: 15:05

2.4. Türk müziği ses sistemleri içerisinde Hicaz makamı

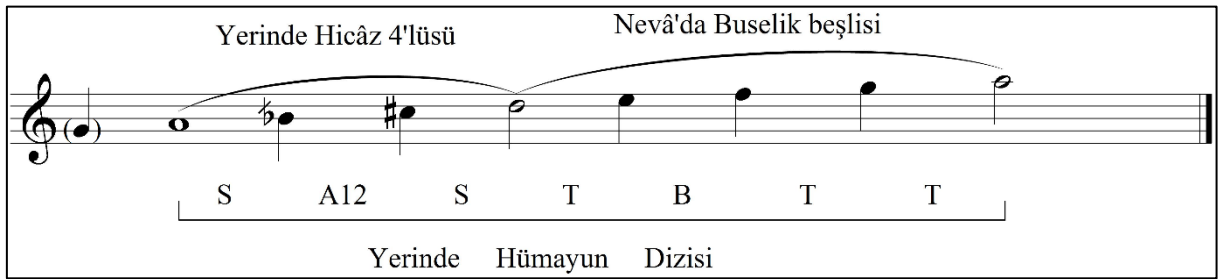
Makam konusu tonaliteden farklı bir anlam ifade etmektedir. “Modalite, tonlar arası ilişkilerin var olduğu tonların seçimini ifade eder. Tonalite tonla, Modalite dizi ile eşanlamlıdır.” (Piston, 1959, s. 29). Türk müziği ses sistemi konusunda çeşitli görüşler vardır. Günümüzde kullanılan en yaygın sistem olan Arel-Ezgi-Uzdilek sistemine alternatif olarak Türk müziği tarihi boyunca çeşitli sistemler de ortaya konmuş; fakat bu sistemlerin çoğu günümüzde eğitim sisteminde yaygınlık kazanamamıştır. Can’ göre (2002),

Günümüzde Geleneksel Türk Sanat Müziğinde hâlen kullanılmakta olan ses sistemi H. Sadettin Arel (1880-1955), Suphi Ezgi (1869-1962) ve S. Murat Uzdilek, (1891-1967)

tarafından önerilip savunulduğu için Arel-Ezgi-Uzdilek sistemi olarak adlandırılan yirmi dört perdeli sistemdir. Bu sistemin Geleneksel Türk Sanat Müziği bünyesine ne kadar uygun olduğu konusunda zaman zaman büyük tartışmalar yaşanmıştır. Bununla birlikte alternatif olarak ortaya atılan diğer sistemler kişisel bir öneri olmanın ötesinde fazla bir yaygınlık kazanmamış, Arel-Ezgi-Uzdilek sistemi hem kuramsal hem de uygulamaya yönelik çalışmalarda geniş çapta kullanılan tek sistem olarak kalmıştır.” (s.175).

Arel-Ezgi-Uzdilek sistemi’ne göre Hicaz-Hümâyûn makamı İsmail Hakkı Özkan’ın “*Türk MüsİKİsi ve Nazariyatı ve Usulleri*” adlı kitabında şu şekilde açıklanmaktadır:

Şekil 2.4.1. Hicâz Hümâyûn Makamı

(Özkan, 2000)

Bu makama **Hicaz Hümâyûn** makamı da denir.

a-Durağı: Dügâh perdesidir.

b-Seyri: Çıkıcı-inicidir. Bâzan çıkıcı olarak kullanılmıştır.

c-Dizisi: Yerinde Hicaz dörtlüsüne nevâ'da Bûselik 5'lisinin eklenmesiyle meydana gelmiştir. (Hicaz dörtlüsü + 4. Derece Bûselik beşlisi)...

f-Donanımı: Si için bakiye bemolü, do için bakiye diyezi donanımına yazılır.

h-Yeden'i: Rast perdesidir. Bâzan bakiye diyezli sol Nîm Zîrgüle perdesi kullanılmıştır (s. 134-135).

Hicaz makamı Tasavvuf, Türk Halk müziği ve Klasik Türk Müziğimizde sıkça kullanılan basit (ana) makamlardan biridir. Karakteristik özelliği ise ikinci ve üçüncü perdeleri arasındaki artırılmış 2'li aralığıdır. Hicaz makamı Hicaz-Uzzâl-Hümâyûn ve Zîrgüleli Hicaz gibi çeşitleri olan bir makamdır ve genel olarak “Hicaz ailesi” başlığı altında tarif edilmektedir. Bazı nazariyat kitaplarında yukarıda verilen dizi sadece Hümâyûn makamı ismiyle de verilmektedir. Bu dizi, Hicaz ailesi içerisinde yer almasından dolayı araştırmamızda Hicaz makamı olarak verilmiştir.

Arel-Ezgi-Uzdilek ses sisteminde ‘Koma’ tabir edilen mikrotonal sesler kullanılmaktadır. Hicaz makamı da bu seslerin kullanıldığı bir makamdır. Hicaz ailesi makamlarının dizi ve aralık yapısı; dizi yapısında koma perdelerini ve aralıklarını çok sık kullanan Uşşak, Segâh, Hüzâm, Hüseyini, Sabâ gibi makamlara kıyasla tampere sisteme

daha yakın bir makam olarak düşünülebilir. Araştırmamızda Hicaz makam dizisinin piyano üzerinde komalı seslerinin verilmesinin mümkün olmamasından ötürü Tampere edilmiş Hicaz makam dizisi kullanılmıştır.

Türk müziğinin ses sistemi içerisinde koma seslerden kaynaklanan kendine özel aralık yapıları da mevcuttur. Bu aralıkların tamamından ziyade geleneksel ses sistemi içerisinde tarif edilen Hicaz makam dizisinin aralık yapısını incelemek yerinde olacaktır:

Hicaz makamı La (Dügâh) perdesini karar sesi olarak kullanır. Dügâh ile İkinci perdesi olan Kürdi perdesi (Si bemol) arasında 5 komalık mesafe vardır. Bu aralık Türk müziği ses sistemine göre Mücenneb-i Sâgir (Küçük mücennep) aralığı olarak isimlendirilmektedir. Kürdi perdesi ve dizinin üçüncü perdesi olan Nim hicaz (Do diyez) perdesi arasında da 12 komalık bir mesafe bulunmaktadır. Bu aralığın Türk müziği ses sistemine göre Artık 12 olarak isimlendirilmektedir. Nim Hicaz ve dizinin dördüncü perdesi olan Nevâ (Re) perdesi arasındaki mesafe de 5 komalık Mücenneb-i Sâgir aralığıdır. Nevâ ve dizinin beşinci perdesi olan Hüseyini (Mi) perdesi arasındaki mesafe 9 komalık Tanini aralığıdır. Hüseyini ve dizinin altıncı perdesi olan Acem (Fa) perdesi arasındaki mesafe 4 komalık Bakiye aralığıdır. Bu perde iniş-çıkış cazibesi olarak tabir edilen özel bir uygulamadan dolayı çıkıcı melodilerde tizleştirilir ve Eviç (4 komalık fa diyez) perdesine dönüştürülür. Bu durumda Hüseyini-Eviç arası 8 komalık Mücenneb-i Kebir (Büyük Mücennep) aralığına dönüşür. İnici melodilerde ise Eviç perdesi yerini Acem perdesine bırakır. Acem perdesi ve dizinin sekizinci perdesi olan Gerdaniye Sol perdesi; Gerdaniye ve dizinin tiz durak perdesi olan Muhayyer (La) arasındaki mesafe de 9 komalık tanini aralığıdır.

2.5. Tampere sistemde Hicaz makamına dayalı 3'lü armoni

Yukarıda anlatıldığı gibi geleneksel Hicaz makam dizisi Türk müziği ses sistemi içerisinde kendine has özel perdelerden ve aralıklardan meydana gelmektedir. Komalı seslerden oluşan bu dizi, piyano gibi Tampere ses sisteme sahip bir enstrümanda geleneksel bir Türk müziği enstrümanındaki komalı hali ile birebir uyacak şekilde çalınamamaktadır. Bu dizinin piyanoda çalınabilmesi için geleneksel dizinin si bemol (Kürdi) ve do diyez (Nim hicaz) perdeleri, piyanodaki Tampere si bemol (si natürelle göre 4,5 koma pes) ve do diyez (do natürelle göre 4,5 koma tizleştirilmiş) şeklinde çalınması gerekmektedir. Bu durumda geleneksel dizide 12 koma olan Kürdi ve Nim Hicaz perde aralığı Tampere sistemde 13,5 komaya çıkmaktadır. 1,5 komalık bu fark teoride farklılık arz etse de pratikte Hicaz

makamının karakterini değiştirebilecek bir önem arz etmemektedir. Bu farklılıktan dolayı komalı ses içeren makamların Tampere edilmiş haliyle Türk müziğinin çok seslendirilmesinde kullanılmasıyla ilgili Cumhuriyet dönemi boyunca yapılan ve halen sürmekte olan sistem bir tartışması süregelmiştir.

Sun (2013) Türk müziği makam dizileri isimli kitabında bu farklılığı ve Tampere edilmiş makam dizilerini şu şekilde açıklamıştır:

Bu makam dizilerinin komalı sesleri, en yakın yedirimli seslerle birleştirilerek, piyano için yazılmıştır. (Ör: bir komalık Segâh sesi, yedirimli dizge içinde si bekar olarak yazılmıştır. Bütün dizilerin komalı olan her sesi, aynı yöntemle, kendisine en yakın olan yedirimli sesle birleştirilerek yazılmıştır.) Her dizi, yedirimli 12 perdeye aktarılmıştır. Böylece, bir dizi, 12 perdenin her birinden başlanarak piyanoda çalınabilir duruma gelmiştir. (Ör: La Hüseyinî, re Hüseyinî...Tıpkı, majör – minör dizilerin 12 perdeden çalınması gibi.) Bu yöntemle birbirinden farklı 13 makam dizisinden (her dizi 12 perdeye aktararak) 156 makam dizisi elde edilmiştir (s.2).

Sun (2013) ayrıca her makam dizisinin bitiminde o makamın havasını verebilmek amacıyla 4 ölçü şeklinde bir “armonik seyir” eklemiş ve bunu Kemal İlerici’nin 4’lü armonisine dayandırdığını ifade etmiştir (s.2).

Sun (2013) kitabın devamında Geleneksel Türk Müziği – Çağdaş Türk Müziği ve Makam dizileri üzerine düşüncelerini şu şekilde ifade etmiş ve süregelen sistem tartışmalarına açıklık getirmiştir:

Türk Müziği Makam Dizileri’nin, öteden beri süregelen bir tartışmayı yeniden gündeme getireceğini sanıyorum. Bir taraf diyecektir ki: “-geleneksel Türk Müziği ses sistemi esastır; bu ses sistemine dayanmayan diziler ve eserler Türk Müziği sayılmaz.” Öteki taraf diyecektir ki: “-Türk müziği ses sistemindeki komalı sesleri yedirimli seslerle birleştirerek yazıp, makam dizilerini müzik dünyasının ve bestecilerimizin hizmetine sunalım. Bu dizilerden, isteyenler, makamların geleneksel kullanışlarını da göz önünde tutarak yararlansınlar, isteyenler bu dizileri kendilerine özgü bir anlayışla kullanarak müzik bestelesinler. Bu dizilerle yaratılan yapıtların Türk müziği sayılıp sayılmayacağına zaman karar versin... Bu diziler, hiç kuşkunuz olmasın, Türk Müziği dizileridir. Piyanodaki yedirimli seslere göre yazıldığı için komalı seslerin kullanılamaması, özellikle bazı dizileri “geleneksel Türk müziğinin makam dizileri” olmaktan elbette uzaklaştırır; fakat, “Türk müziği makam dizileri” olmaktan uzaklaştırmaz. Bu olgu, “geleneksel müziğimizden kaynaklanan Türk müziği dizileri” kavramını pekiştirir; ikisi de bizim olan bu müzik türleri arasındaki göbek bağı, yadsınamaz biçimde kanıtlar. (s.3-5).

Şekil 2.5.1. Tampere Sisteme Göre Hicaz Makam Dizisi

(Sun, 2013, s. 19).

Bu araştırmada Sun'un yaklaşımı tercih edilerek Hicaz makam dizisi Tampere sistem içerisinde ele alınmış, piyanoda icra edilebilir hale getirilmiş ve dizi La-Re-Mi-Si üzerinde Hicaz makam dizileri ile sınırlı tutulmuştur. Bu sayede 3'lü armoni sistemine dayalı Klasik dönem armoni kurallarını Hicaz makam dizisi kullanarak öğrencilere aktarmanın da önü açılmıştır.

Bu bakımdan da Hicaz ailesi makamlarının Armoni bilimine daha elverişli olduğu yaklaşımı çıkarılabilir. Bu noktada Hicaz Makamındaki 3'lü Armoni yaklaşımıyla armonize edilmiş eserleri incelemek yerinde olacaktır.

Şekil 2.5.2. Efem Türküsünün Piyanoda Armonizesi

Efem

Hicaz varyasyonu

Düzenleme: Müsevver Askeroğlu

Andante

The image shows a musical score for 'Efem' in 2/4 time. The title 'Efem' is written above the treble staff. The subtitle 'Hicaz varyasyonu' is written below the title. The tempo 'Andante' is written above the first staff. The score consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The key signature has one flat (B-flat). The score is divided into three systems. The first system has 8 measures, the second system has 8 measures, and the third system has 8 measures. The notes are as follows: Treble staff: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. Bass staff: F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F2, E2, D2, C2, B1, A1, G1, F1.

(Askeroğlu 2018. s. 25.)

Askeroğlu (2018) tarafından düzenlenen ‘Efem’ isimli halk türküsünün makamı Hicaz’dır. Karar sesi La (Türk müziğinde Dügâh)’dır. Eserin armonizesinde 3’lü ve 4’lü armoni sistemi karma biçimde kullanılmıştır. Düzenlemenin donanımında Si bemol kullanılmış, Do diyez ise gerektiğinde ölçü ve akorlar içerisinde kullanılmıştır.

Şekil 2.5.3. 3'lü Armoni Sisteminde Armonize Edilmiş Hicaz Şarkı (Hacı Arif Bey)

(Tura, 2019, s. 25).

Eserin Makamı Hicaz’dır. Donanımı Fa ve do için diyez şeklindedir. Parça içerisinde ise melodi çizgisinde geçkiler hariç Si bemol kullanılmıştır. Şarkıyı armonize eden belli olmamakla birlikte Yalçın Tura’nın çalışmasında bu eserden önce verilen diğer eserlerin düzenlemesini C. Guatelli’nin yaptığı bilinmektedir. Donanım Batı sistemine göre tercih edilmiş, Si perdeleri için ise gerektiğinde bemol tercih edilmiştir. Burada dikkat çekmek istediğimiz nokta, Hicaz makamında bir eserin 3’lü armoni sistemine göre armonize edilmiştir. İşlevsel armoni kullanılarak yapılan bu armonizasyonda I. IV. ve V. Derece akorları, dizinin kendine has ses yapısı içerisinde klasik armonide kullanılan temel derece akorları gibi işlev görmektedir. Buna ek olarak Türk Beşleri’nden Hasat Ferit Alnar’ın da “Hicaz makamında en çok üçlü armoniyi tercih ettiği görülmektedir. Dörtlü akorları ve

aralıkları çok az kullanmış olan Alnar'ın, dizinin en çok I, bII, ve IV. dereceleri üzerine kurulu akorları tercih ettiği görülmektedir” (Sınır, 2006, s. 124).

Şekil 2.5.4. Hicaz Saz Semaîsi

(Sökmen, 2022)

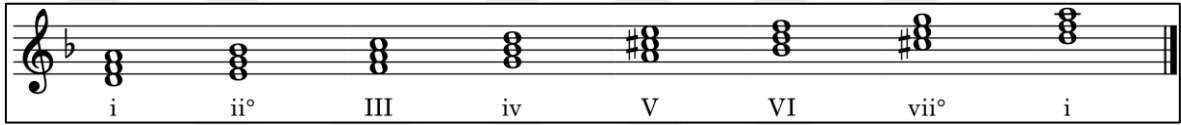
Besteci Kâmil Sökmen, 2022 yılında yayınladığı 12 Türk Müziği Saz Eseri isimli albümünün ilk eseri olan Refik Talat Alpman'a ait Hicaz Saz Semaîsi'ni hem akorlu eşlikli tek sesli versiyon şeklinde hem de solo piyano için düzenlemiştir. Bu düzenlemede Sökmen'in Hicaz makam dizisini armonize edebilmek için baştan sona 3'lü armoni sistemini tercih ettiği görülmektedir. Sökmen'in diğer besteleri ve düzenlemelerine bakıldığında ise farklı makamlarda da 3'lü armoniyi ağırlıklı olarak kullandığı görülmektedir. Bu yaklaşım Hicaz makam dizisinin de 3'lü armoni ile armonize edilmesinin uygunluğu anlamını taşımaktadır.

Türk müziğinde Tampere sistemdeki majör ve minör dizilimine sahip makamlar da mevcuttur. Örneğin Rast, Mahur, gibi makamlar majör diziye; Nihavent, Buselik gibi makamlar da minör diziye yakın bir yapıya sahiptir. Araştırmada bu makamların tercih edilmemesinin sebebi ise majör/minör dizilere olan yazıdaki benzerlikleri dolayısıyladır.

Türkiye'deki müzik eğitimi veren kurumlarda Armoni dersinin içeriğinin öğretimi sırasında araç olarak kullanılan majör-minör ses sistemi Türk müziğinde Tampere sisteme yakın dizileri kullanan melodilerin armonizesi için genellikle uygun düşmektedir; fakat aynı

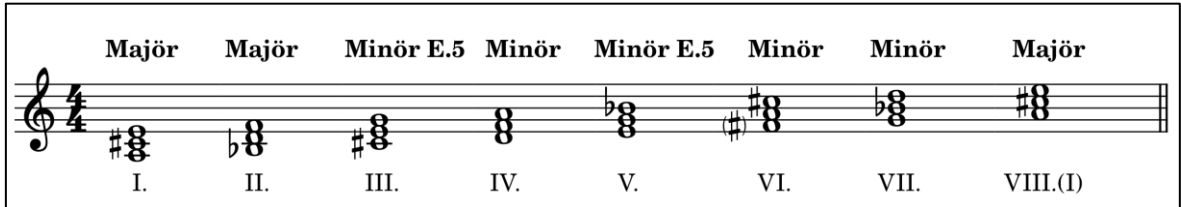
majör-minör dizilerle kurulan akorlar farklı ses dizilerini kullanan melodilerinin armonizesinde yetersiz kalmaktadır. Örneğin, Majör bir dizide oluşturulan Akor yapıları yapısı değiştirilmeden Hicaz-Hümâyûn makamında kullanılmaya çalışıldığı anda, dizilerin kendine has akor yapıları farklı olduğu için uyumsuz armonize yapıları ortaya çıkmaktadır. Bunun en önemli sebebi dizilerin oluşumdaki temel farklılıktır. Buradan hareketle Her dizinin kendi doğal sesleriyle akor kurulumu yapılması yani diyatonik diziye göre akor kurulması ve her dizinin kendi karar sesini I. derece tayin ederek akor kurulumu yapılması daha mantıklı görünmektedir. Tam da burada Armonik Re minör dizisi ve Hicaz makamının akor yapılarını incelemek yerinde olacaktır.

Şekil 2.5.5. Armonik Re Minör Dizisi

Görüldüğü üzere Armonik Re minör dizisinin akor yapıları i-iv. Derece akorları minör, III-V-VI. Derece akorları majör, ii-vii. Derece akorları ise dim (eksiltilmiş 5'li) şeklindedir. Tampere Hicaz makam dizisi majör mod türlerindedir ve akor kuruluşu aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.5.6. Hicaz-Hümayun Makam Dizisi ve Derece Akorları

(Çokamay, 2020. s. 90)

Görüldüğü üzere Armonik Re minör dizisi esas alındığında bu dizinin beşinci derecesi üzerinde Hicaz dizisi meydana gelmektedir. Bu ortak ses yapısı her iki dizi için de teori açısından uyumlu görünmektedir; fakat bu yapı Hicaz makam dizisinin karar sesi ve Tonik (I. Derece) akorunun Re minör'e göre beşinci derece olarak düşünülmesine yol açmaktadır. Böyle bir durumda kafa karışıklığına yol açmamak için Hicaz makam dizisinin derece akorlarının da majör-minör dizilerdeki gibi karar sesi esas alınarak I. Derece tayin edilmesi yerinde olacaktır. Bu durumda Hicaz makamının akor dökümü şekil 2.5.6'da verildiği gibi olacaktır.

Her iki dizinin bazı akorları nitelik olarak aynı olmakla birlikte, ses yapısının farklılığından dolayı temel fonksiyon akorlarının duyumları da farklılık göstermektedir. Buradaki en temel farklılık Dominant derecesi olan V. Derece akorundadır. Armonik Re minör dizisinde V. Derece akoru La Majör iken, Hicaz-Hümayun makamındaki V. Derece akoru Eksiltilmiş 5'li Mi dim. akordur. Bu akorlarda alterasyon yaparak da beşli, yedili, dokuzlu akorlar elde edilebilir. Albuz (2011) bu alterasyonları da ekleyerek Re üzerine transpoze edilmiş Hicaz Makamı için üçlüsel akor dökümünü tabloda bu şekilde göstermiştir.

Şekil 2.5.7. Hicaz Makamı İçin Üçlüsel Akor Dökümü

The musical notation for Hicaz Makamı Üçlüsel Akor Dökümü is presented in two systems of three staves each. The first system covers the first four measures, and the second system covers the next four measures. Each measure contains three chords, one on each staff. The chords are labeled with their root and quality, and the notes are indicated by numbers (5, 7, 9) and accidentals (sharps, flats, naturals).

System 1 (Measures 1-4):

- Measure 1: D 5 +5, D 7 7 +5, D 9^b 7 7 +5
- Measure 2: E 5 -5, E 7 +7 -5, E 9^b +9 +7
- Measure 3: Fm 5 -5, Fm 7^b -5, Fm 9^b 7^b -5
- Measure 4: Gm 5 5, Gm 7 7 +7, Gm 9^b 9^b +7

System 2 (Measures 5-8):

- Measure 5: Am 5 -5, Am 7 -5 7^b -5, Am 9^b 7^b 7 -5
- Measure 6: B 5 -5, B 7 -5 7 -5, B 9^b 7^b 7 -5
- Measure 7: Cm 5 5 -5, Cm 7 +7 -5 +7, Cm 9^b 7^b 7 -5
- Measure 8: B^b 5 +5, B^b 7 +7 +5, B^b 9^b 7^b +5

BÖLÜM: 3 YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri karma biçimde kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda deneysel desen kullanılmıştır. “Deneysel araştırmalarda bağımsız değişkenin araştırmacı tarafından manipüle edilmesi ve deneklerin en az iki koşulda bağımlı değişkene ait elde edilen ölçümlerinin karşılaştırılması söz konusudur.” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012, s. 195-196).

Deneysel araştırma, tüm yöntemler içinde önemli iki noktada eşsizdir: Birincisi, bir değişkenin etkilerini gözlemede kullanılabilecek tek yoldur. İkincisi, uygun kullanıldığında neden ve sonuç ilişkilerini test eden en geçerli ve güvenilir yoldur. Deneysel araştırmayı diğerlerinden ayıran temel farkın araştırmacının bağımsız değişkenleri manipüle edebilmesi olduğu söylenebilir. (Fraenkel ve Wallen'den aktaran Büyüköztürk ve diğerleri, 2012, 195-196).

Bu araştırmada kullanılan yöntem ise Tek grup ön test-son test deneysel desen'dir. Desen tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.1.1 Tek grup ön test-son test deneysel desen Örneği

Grup	Ön test	İşlem	Son test
G	O1	X	O2
Çalışma grubu	Ön Test	Makamsal dizi ile Armoni öğretimi	Son Test
Süreç	Uygulama öncesi	9 haftalık süreç	Uygulama sonrası

(Büyüköztürk, 2012, s. 201).

“Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Seçkisizlik ve eşleştirme yoktur” (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012, s. 201). Araştırmada Hicaz makam dizisinin armoni derslerinde kullanılabilirliği ve öğrencilerin bilgi, duyum, tutum ve performansına etkileri test edilmiş ve 3'lü sisteme dayalı Makamsal Armoni Öğretim Modeli'nin öğrencilerin Armoni Bilgi, Duyum, Tutum ve Performansı üzerinde etkilerinin ne olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaca yönelik olarak 9 haftalık Makamsal Armoni

1 Öğretim Modeli hazırlanmıştır. Modelin etkilerinin test edilmesi için seçilen yöntem ve desen bir bağımsız değişkenin bir bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin araştırılması için uygun görünmektedir.

Armoni yöntem ve tekniklerinin öğretiminde, çalışma grubunda Tampere sisteme en yakın Türk müziği makamlarından Hicaz makam dizisi kullanılmıştır. Oluşturulan 9 haftalık Makamsal Armoni Öğretim Modeline göre öğretilen içerik Tampere edilmiş Hicaz makam dizisi ile entegre edilmiş Klasik Dönem 3'lü armoni temeline dayanmaktadır.

Eğitimler, araştırmacı tarafından hazırlanan 9 Haftalık öğretim modeli dikkate alınarak 9 hafta boyunca haftada 2 saat teorik ve uygulamalı şekilde devam etmiştir. Araştırma sonunda Makamsal Armoni Öğretim Modeli'ne dayalı Armoni 1 dersini alan öğrencilerin Armoni bilgi, duyum, tutum ve performanslarının Son test lehine anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Araştırma başında ve sonunda, öğrencilerin bilgi, duyum, tutum ve performans becerilerini ölçmek amacıyla Araştırmacı tarafından geliştirilen Makamsal Armoni Bilgi Testi, Makamsal Armoni Duyum Testi, Makamsal Armoni Gözlem Formu ve Bağcı (2020) tarafından geliştirilen Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği olmak üzere 4 ölçek uygulanmıştır. Yapılan testler sonucunda Makamsal Armoni Öğretim Modeli'ne göre eğitim alan öğrencilerin bilgi, duyum, tutum ve performans becerileri ortaya konmuş ve elde edilen veriler istatistik veri analiz programı ile analiz edilmiştir.

3.2. Çalışma grubu

Araştırmada deneysel desenlerde geleneksel olarak kullanılan evren ve örneklem tayin etme yoluna öğrenci sayısının azlığından dolayı başvurulmamıştır. Araştırmada bu sebeple çalışma grubu oluşturma yoluna gidilmiş ve çalışma grubu Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2021-2022 eğitim öğretim yılı 2. Sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Çalışma grubu (N27) öğrenciyi kapsamaktadır. Çalışma grubundan bazı öğrenciler Tutum ve Performans aşamalarına katılım göstermemiş, bu sebeple Tutum (N26) Performans (N23) şeklinde oluşmuştur. Çalışma grubu oluşturulurken seçkisiz atama yoluyla atama yapılmış ve hazır bulunuşluk düzeyleri ortalama olarak aynı kabul edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecinde verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 3 farklı test ve Bağcı (2020) tarafından geliştirilen Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Testler 17 sorudan oluşan Makamsal Armoni 1 Bilgi Testi, 7 sorudan oluşan Makamsal Armoni 1 Duyum Testi, 34 maddeden oluşan Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği ve 14 sorudan oluşan Makamsal Armoni Performans Derecelendirme Ölçeği (Gözlem formu) şeklindedir.

Bilimsel sayılabilecek bir araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının sistematik biçimde geliştirilmesinin yanı sıra geçerli ve güvenilir olması gerekir. Can'a göre (2014),

Geçerlik, bir ölçme aracının, ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka bir özellik ile karıştırmadan doğru bir şekilde ölçebilme derecesidir. Art arda yapılan ölçümler arasındaki tutarlılık ya da kararlılık güvenirlik olarak adlandırılır. Ancak ölçmede (her ölçümde değeri değişmeyen) sabit hata varsa, art arda yapılan ölçüm sonuçları yine benzer çıkacaktır. Bu nedenle, güvenirliğin en genel tanımını, “ölçmenin hatalardan arınmış olmasıdır” şeklinde yapmak daha doğru olacaktır (s. 365).

Başka bir tanıma göre “Nitel araştırmalarda geçerlik, belirli süreçler vasıtasıyla bulguların doğruluğu için araştırmacı kontrolünü ifade ederken, nitel güvenirlik, farklı projeler ve farklı araştırmacıların açısından da araştırmacının yaklaşımının tutarlılığını işaret etmektedir” (Gibss'ten aktaran Creswell 2016, s. 201).

“Geçerlik ve güvenirlik farklı türlere ayrılır. En çok kullanılan geçerlik türleri Kapsam, ölçüt, yapı ve görünüş geçerliğidir. Kapsam geçerliği; testi oluşturan maddelerin ölçülen davranışlar evrenini temsil etme düzeyi hakkında bir karara varmadır” (Tan, 2009. s.154). “Ölçüt geçerliği; geçerliği çalışılan bir ölçme aracıyla (yordayıcı), geçerliği kabul edilen bir ölçme aracının (ölçüt) aynı deneklere uygulanması sonucu elde edilen ölçümler arasındaki korelasyondur” (Tan, 2009. s.160). “Yapı geçerliği bir testin veya ölçme işleminin teorik bir yapıyı (veya özelliği) ölçüp ölçmediğinin belirlenmesidir” (Tan, 2009. s.162). “Görünüş geçerliği bir ölçme aracının, ölçmek istediği değişkeni ne derecede ölçebilir göründüğüdür. Genelde ölçme aracının geçerliği, konu uzmanlarından alınan görüşlerle belirlenir” (Tan, 2009. s.163). Veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenirlik aşamalarına ait veriler aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

3.3.1. Makamsal Armoni 1 Bilgi Testi

Araştırmacı tarafından geliştirilen Makamsal Armoni 1 Bilgi Testinin Geçerliği uzman görüşü yöntemine başvurulmuş ve yapılmıştır. 22 soru halinde hazırlanan ve 4 farklı üniversiteden konu uzmanlarına gönderilen Test, uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda düzenlenerek 20 soru şeklinde son halini almış ve Testin, ölçmek istediği değişkenlerin ölçümünde uygun görüldüğü ve maddelerinin ölçülen davranışlar evrenini temsil ettiği sonucuna varılarak görünüş ve kapsam geçerliği sağlanmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda Test, güvenirlik çalışmasının yapılması amacıyla Marmara Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Karabük Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi'nde müzik eğitimi alan 130 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel iç tutarlık yöntemlerinden KR-21 güvenirlik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve test sonuçlarına göre testin güvenilir bir test olduğu sonucuna varılmıştır. Güvenirlik analizine yönelik analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.3.1.1 Bilgi Testi Madde Analizi Sonuçları

Madde	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırt Edicilik	
	r	p	r	p	t	p
Soru 1	0.128	0.145	0.061	0.490	0.458	0.648
Soru 2	0.412	0.000	0.327	0.000	3.688	0.000
Soru 3	0.074	0.400	0.011	0.898	1.000	0.321
Soru 4	0.415	0.000	0.300	0.001	4.665	0.000
Soru 5	0.492	0.000	0.371	0.000	6.046	0.000
Soru 6	0.200	0.022	0.134	0.129	2.095	0.040
Soru 7	0.348	0.000	0.218	0.013	3.831	0.000
Soru 8	0.300	0.001	0.173	0.049	4.244	0.000
Soru 9	0.503	0.000	0.385	0.000	6.454	0.000
Soru 10	0.300	0.001	0.180	0.040	2.983	0.004
Soru 11	0.449	0.000	0.328	0.000	5.709	0.000
Soru 12	0.381	0.000	0.281	0.001	3.643	0.001
Soru 13	0.459	0.000	0.340	0.000	5.709	0.000
Soru 14	0.431	0.000	0.311	0.000	5.315	0.000
Soru 15	0.614	0.000	0.508	0.000	13.744	0.000
Soru 16	0.405	0.000	0.270	0.002	6.896	0.000
Soru 17	0.180	0.041	0.090	0.306	1.190	0.238
Soru 18	0.528	0.000	0.407	0.000	6.669	0.000
Soru 19	0.439	0.000	0.310	0.000	4.294	0.000
Soru 20	0.498	0.000	0.373	0.000	6.185	0.000

Genel olarak madde toplam korelasyonu 0,30 ve üzeri olan maddelerin iyi derecede ayırt edici olduğu kabul edilmektedir (Büyüköztürk'ten (2007) aktaran Sevim, 2014, s. 952). Madde toplam korelasyonu, madde kalan korelasyonundan büyük olmalıdır. Madde kalan korelasyonu için hesaplanan katsayı, Pearson Momentler çarpımı korelasyon katsayısıdır ve bu değerin en az 0,20 ya da 0,25 olması beklenir. Bu değerden düşük katsayıya sahip olan madde ölçekten çıkarılır (Tavşancıl'dan (2006) aktaran Sevim, 2014, s. 953).

Madde ayırt edicilik analizi de ölçeğin güvenirlik analizinde önemli bir noktadır. Özgüven'e (1994) göre;

Madde analizinde (Ayırt edicilik) bir başka uygulama da, ölçekten alınan toplam puanlara göre, grubu en yüksek puandan en düşük puanı doğru sıralandığında uç grupların (üst grup-alt grup veya tutum puanı yüksek-tutum puanı düşük grup) her bir maddeye verdikleri puan ortalamalarının karşılaştırılmasıdır. Bir diğer anlatımla uç gruplar, ölçek puanları dağılımının yüksek ve düşük olmak üzere iki ucundaki kişilerden oluşmaktadır. Standart ölçek geliştirmede normal dağılan büyük gruplarda, dağılımın iki ucundan %27'sinin alınması kural haline gelmiştir denilebilir. (Aktaran Tavşancıl 2002, s. 55). Bu analizde puanlama yapıldıktan sonra, cevap kağıtları toplam puana göre en yüksekten en düşüğe göre sıralanır. Cevap kağıtlarının yüksek puanlar ucundan %27'si "üst grubu" düşük puanlar ucundan %27'si "alt grubu" oluşturacak şekilde ayrılır. Her madde için bu iki gruba ait ortalamalar bulunur ve iki grubun ortalamaları arasındaki farkın manidarlığı için bağımsız gruplar için testi yapılır (Tavşancıl, 2002, s. 55).

Bu kapsamda 20 madde ile yapılan madde analizleri sonucunda en az iki farklı testte anlamsız sonuç veren maddeler testten çıkarılmıştır. Yukarıda sarı zeminle gösterilen sonuçlar anlamsızdır. Bilgi testi 1. ve 3. maddeleri Madde toplam, madde kalan ve Madde ayırt edicilik analizlerinin tamamında anlamsız sonuçlar vermiş, 17. Madde ise madde kalan ve madde ayırt edicilik analizlerinde anlamsız sonuçlar vermiştir. Bu 3 madde testten çıkarılarak Bilgi testleri için kullanılan KR21 testi yapılmıştır. Güvenirlik analizi sonucu KR21: 0.675 çıkmış ve test 17 madde ile son halini almıştır. Bu sonuçlar Bilgi testinin geçerli ve güvenilir bir test olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

3.3.2. Makamsal Armoni 1 Duyum Testi

Araştırmacı tarafından geliştirilen 9 soruluk Makamsal Armoni 1 Duyum Testinin uzman görüşüne başvurularak gerekli düzeltmeleri yapılmış ve görünüş ve kapsam geçerliği sağlanmıştır. Test, Marmara üniversitesi, Kocaeli üniversitesi, Marmara Üniversitesi,

Karabük üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi'nde müzik eğitimi alan 118 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen veriler yoluyla testin güvenirlik analizi yapılarak iç tutarlık katsayısı ve KR-21 analizlerine yapılmıştır. Sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.3.2.1 Duyum Testi Madde Analizi Sonuçları

Madde	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırt Edicilik	
	r	p	r	p	t	p
Soru 1	0.165	0.074	0.070	0.453	1.000	0.321
Soru 2	0.413	0.000	0.117	0.206	4.007	0.000
Soru 3	0.422	0.000	0.161	0.081	4.313	0.000
Soru 4	0.455	0.000	0.092	0.322	5.923	0.000
Soru 5	0.547	0.000	0.273	0.003	6.731	0.000
Soru 6	0.285	0.002	0.011	0.908	3.215	0.000
Soru 7	0.500	0.000	0.194	0.035	6.011	0.000
Soru 8	0.457	0.000	0.143	0.123	4.706	0.000
Soru 9	0.116	0.210	0.020	0.829	1.000	0.321

Madde analizleri sonucunda en az iki farklı testte anlamsız sonuç veren maddeler testten çıkarılmıştır. Yukarıda sarı zeminle gösterilen sonuçlar anlamsızdır. Duyum testi 1. ve 9. maddeleri Madde toplam, madde kalan ve Madde ayırt edicilik analizlerinin tamamında anlamsız sonuçlar vermiştir. Bu 2 madde testten çıkarılarak başarı testleri için kullanılan KR21 testi yapılmıştır. Güvenirlik analizi sonucu KR21: 0.798 (>.70) çıkmış ve test 7 madde ile son halini almıştır. Bu sonuç Makamsal Armoni Duyum Testinin geçerli ve güvenilir bir test olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.3. Makamsal Armoni 1 Performans derecelendirme ölçeği (Gözlem Formu)

Araştırmacı tarafından hazırlanan Gözlem formu 16 maddeden ve 14 uygulama sorusundan oluşmaktadır. Ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla 5 konu uzmanından oluşan uzman grubunun görüşlerine başvurulmuştur. Daha sonra gerekli düzeltmeleri yapılan ve kapsam geçerliği sağlanan testin güvenirlik analizini sağlamak amacıyla ön test son test performansları derecelendiren 3 puanlayıcı arasındaki uyuma bakılmıştır.

Tablo 3.3.3.1 Uzmanlar Arası Güvenirlik İçin Gözlem Formu Puanlamaları Arasında Yapılan Kendall'in Uyum Katsayısı Sonuçları

Puanlayıcılar ve Testler	n	r	p
Puanlayıcı 1 – Puanlayıcı 2 (Öntest)	23	0.657	0.000
Puanlayıcı 1 – Puanlayıcı 3 (Öntest)	23	0.734	0.000
Puanlayıcı 2 – Puanlayıcı 3 (Öntest)	23	0.729	0.000
Puanlayıcı 1 – Puanlayıcı 2 (Sontest)	23	0.877	0.000
Puanlayıcı 1 – Puanlayıcı 3 (Sontest)	23	0.778	0.000
Puanlayıcı 2 – Puanlayıcı 3 (Sontest)	23	0.834	0.000

Gözlem formu puanlaması açısından puanlayıcılar uyumun kontrol edilmesi için puanlayıcıların öğrencilere verdikleri puanlar arasında Kendall'in Uyum Katsayısı korelasyon tekniği kullanılmıştır. Puanlayıcıların hem ön-test hem de son-test puanlamaları arasında 0.001 anlamlılık düzeyinde yüksek korelasyonlar bulunmuştur. Yalnızca 1. ve 2. Puanlayıcıların ön test puanlamaları orta düzeyde bir korelasyon ($r=0.657$, $p<0.001$) sergilemiş, fakat bu değer 0.70'e çok yakın olması sebebiyle kabul edilmiştir. Yapılan çalışmalar ve elde edilen veriler ışığında Makamsal Armoni 1 Performans Derecelendirme Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir test olduğu sonucuna varılmıştır.

3.3.4. Armoni Dersine İlişkin Tutum ölçeği

Bağcı (2020) tarafından geliştirilen ölçek, üniversitelerin müzik ile ilgili farklı programlarında okuyan 175 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçek, 25 olumlu, 9 olumsuz olmak üzere toplam 34 maddeden oluşmakta olup ve 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı 0,966 olarak hesaplanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin tek bir boyuttan oluştuğu ve bu boyutun toplam varyansı açıklama oranının %47.708 olduğu bulunmuştur. Elde edilen maddelerin faktör yükleri 0.603 ve 0.840 arasında değişmektedir. Bu sonuçlara ölçeğin göre geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçek, içerik ve ifade yönüyle herhangi bir değişiklik yapılmadan doğrudan araştırma sürecinde kullanılmıştır.

3.4. Uzman Görüşlerine Dayalı Kapsam Geçerlik Oranları

Araştırmacı tarafından hazırlanan Gözlem Formu, Bilgi testi ve Duyum testi Kapsam Geçerliğinin sağlanması amacıyla alanında 5 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Ölçeklerin geçerliklerinin sağlanması amacıyla kullanılan Kapsam Geçerlik Oranları, Lawshe (1975) tarafından geliştirilmiştir. Bu nedenle Lawshe tekniği olarak bilinen bu yaklaşım 6 aşamadan oluşmaktadır.

- Alan uzmanlarının oluşturulması
- Aday ölçek formlarının hazırlanması
- Uzman görüşlerinin elde edilmesi
- Maddelere ilişkin kapsam geçerlik oranlarının elde edilmesi
- Ölçeğe ilişkin kapsam geçerlik indekslerinin elde edilmesi
- Kapsam geçerlik oranları/indeksi ölçütlerine göre nihai formun oluşturulması (Yurdugül, 2005, s.2)

Lawshe tekniğinde, en az 5 en fazla ise 40 uzman görüşüne ihtiyaç vardır. Her bir madde uzman görüşleri “madde hedeflenen yapıyor ölçüyor”, “madde yapı ile ilişkili ancak gereksiz” ya da “madde hedeflenen yapıyı ölçmez” şeklinde derecelendirilmektedir. Kapsam geçerliğinin yanı sıra benzer şekilde maddenin anlaşılabilirliği, hedef- kitleye uygunluğu vb. amacıyla da uzman görüşleri derecelendirilebilir. Buna göre, uzmanların herhangi bir maddeye ilişkin görüşleri toplanarak kapsam geçerlik oranları elde edilir. Kapsam geçerlik oranları (KGO), herhangi bir maddeye ilişkin “Gerekli” görüşünü belirten uzman sayılarının, maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir. $KGO = \frac{N_G}{N/2} - 1$ Burada; N_G , maddeye “Gerekli” diyen uzmanlar" sayısını ve N ise maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısını göstermektedir. (Yurdugül, 2005, s.2).

KGO’ların anlamlı olup olmadığına bakabilmek için Kapsam Geçerlik Ölçütleri kullanılır. Hesaplama kolaylığı açısından $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde KGO’ların minimum değerleri (kapsam geçerlik ölçütleri) Veneziano ve Hooper (1997) tarafından tabloya dönüştürülmüştür. (Aktaran Yurdugül, 2005, s. 2).

Tablo 3.4.1 $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde KGO'ları için minimum değerler

Uzman sayısı	Minimum değer	Uzman sayısı	Minimum değer
5	0.99	13	0.54
6	0.99	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	20	0.42
9	0.75	25	0.37
10	0.62	30	0.33
11	0.59	35	0.31
12	0.56	40+	0.29

(Aktaran Yurdugül, 2005, s. 2).

KGO belirli maddelerin kabulünde veya reddinde kullanılan istatistiksel bir araçtır. KGO'nun tespitiyle maddeler ölçeğe dâhil olmak üzere tanımlandıktan sonra, KGİ testin tamamı için hesaplanır. Bu durumda ölçekte yer almasına karar verilen maddelerin KGO değerlerinin ortalaması hesaplanarak KGİ değeri elde edilir (Lawshe'den (1975) aktaran Yeşilyurt ve Çapraz, 2018, s. 256).

Ölçek maddeleri, “düzeltmeli” görüşünü belirten uzmanların görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve ilgili maddeler düzeltme sonrasında “uygun” kabul edilmiştir. Buna göre KGO değerleri hesaplanmıştır.

5 uzmanın görüşleri doğrultusunda hesaplanan kapsam geçerlik oranları her madde için 1'dir. Bu durumda Kapsam Geçerlik Ölçütlerine göre her madde istatistiki olarak anlamlıdır. Ayrıca her ölçeğin kapsam geçerlik oranlarının ortalaması (KGİ) da 1'dir. Bu durumda $KGİ \geq KGÖ$ olduğuna göre ölçeklerin tamamının istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. KGO değerleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 3.4.2 Bilgi Testine İlişkin Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlik Oranları

Konu uzmanı/ Sorular	Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Toplam	KGO hesaplaması	Kapsam geçerlik oranı
1.soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
2.Soru	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
3.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
4.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
5.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
6.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
7.Soru	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
8.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
9.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
10.Soru	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun/ Düzeltilmeli	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
11.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
12.Soru	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
13.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
14.Soru	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
15.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
16.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
17.Soru	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun/ Düzeltilmeli	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
18.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
19.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
20.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1

Tablo 3.4.3 Duyum Testine İlişkin Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlik Oranları

Konu uzmanı /sorular	Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Toplam	KGO hesaplaması	Kapsam geçerlik oranı
1.Soru	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
2.Soru	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
3.Soru	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
4.Soru	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
5.Soru	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
6.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
7.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
8.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
9.soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	Düzeltilmeli	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1

Tablo 3.4.4 Gözlem Formu Sorularına İlişkin Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlik Oranları

Konu uzmanı /sorular	Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Toplam	KGO hesaplaması	Kapsam geçerlik oranı
1.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
2.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
3.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
4.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
5.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1
6.Soru	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	<i>Uygun</i>	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1

7.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$
8.Soru	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$
9.soru	Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$
10.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$
11.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$
12.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$
13.Soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$
14.soru	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$

Tablo 3.4.5 Gözlem Formuna Yönelik Uzman Görüşleri

Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Uzman	Toplam	KGO hesaplaması	Kapsam geçerlik oranı
Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	Uygun	5	$KGO = \frac{5}{2.5} - 1 = 1$	1

3.5. Uygulama süreci

Deney sürecinde uygulanan program, haftalık konulara göre hedef ve kazanımların yer aldığı tablo şeklinde hazırlanmıştır. Program hazırlama aşamasında Türkiye’de müzik eğitimi veren bazı üniversitelerin lisans programları incelenmiş ve Armoni 1 dersi için 11 haftalık konu belirlenmiştir. Konuların belirlenmesinin ardından her konu için haftalık olmak üzere 3 öğrenme alanına uygun biçimde hedef ve kazanımlar yazılmış ve tablo haline getirilmiştir. Oluşturulan tablolar, uzman görüşü alınmak üzere 2 eğitim bilimi ve 5 alan uzmanına sunulmuş ve gelen görüşler doğrultusunda son hali verilerek deney sürecine hazır hale getirilmiştir. Deney sürecinde süre kısıtından kaynaklı olarak 11 haftalık konulardan bazıları birleştirilmiş ve toplamda deney süreci 9 hafta sürmüştür. Geliştirilen ölçekler uygulamanın başında ve sonunda çalışma grubuna uygulanmıştır. Oluşturulan model içerisinde yer alan haftalık ders içerikleri ve ölçekler ekler kısmında sunulmuştur.

3.6. Haftalık Ders Planları

Ders planları eğitim öğretim planlama süreçlerinde kullanılan 5E modeli olarak temel alınarak oluşturulmuştur. Keleş'e göre (2010),

Öğrenme döngüleri, birbirini izleyen 3, 5 veya 7 evrede fen bilimlerinin öğretimini amaçlayan öğrenme modelleridir. Bu modeller, Piaget kuramı üzerine kurulmuştur ve yapılandırıcı öğrenme yaklaşımını gerektirir. 5 evreden oluşan öğrenme döngüsü için önerilen öğrenme evrelerinin her biri İngilizcede E harfi ile başlayan isimler aldığından 5E öğrenme modeli olarak da adlandırılmaktadır. 5E modeli Yoğunlaş (Engage), Araştır (Explore), Açıkla (Explain), Derinleştir (Elaborate), Değerlendir (Evaluate) aşamalarından oluşmaktadır (s. 41).

5E modeli fen bilimleri için geliştirilmiş olsa da evrelerinin nitelikleri bakımından deneysel desende olan araştırmamız için uygun görünmektedir. Bu sebeple haftalık ders planları 5E modeli esas alınarak hazırlanmıştır.

3.7. Verilen toplanması

Verilerin toplanması aşamalar halinde şu şekilde gerçekleşmiştir:

Bilgi testi, gelen uzman görüşleri doğrultusunda düzeltilmiş ve pilot uygulamaya tabi tutulmuştur. Uygulama sonrası gelen veriler doğrultusunda istatistik analizleri yapılmış ve sonuç olarak geçerlik ve güvenilirlik sağlanarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Duyum testi, uzman görüşleri doğrultusunda düzeltilmiş ardından pilot uygulama aşamasına geçilmiş, istatistik analizleri yapılmış ve geçerlik güvenilirlik sağlanarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Armoni Tutum Dersine İlişkin Tutum Ölçeği, Bağcı (2020) tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılmış ve test yayımlandığı son halinde herhangi bir değişiklik yapılmadan uygulamada kullanılmıştır.

Gözlem formunda, kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmış, deney süreci verileri dikkate alınarak güvenilirlik analizi yapılmış ve test uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Çalışma grubu öğrencileri Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz dönemi 2. Sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Çalışma grubuna yönelik hazırlanan içerik 9 hafta boyunca verilmiştir.

Ön test ve son test verileri çalışma grubuna uygulamanın başında ve sonunda uygulanan bilgi testi, duyum testi, tutum ölçeği ve gözlem formundan elde edilmiştir. Bilgi, duyum ve tutum testleri öğrencilere toplu olarak uygulanmış, Gözlem formu ise öğrencilere uygulamanın başında ve sonunda tek tek uygulanmıştır. Gözlem formu uygulama esnasında her öğrencinin performansı videoya kaydedilmiştir. Videolar 3 uzman tarafından değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerle birlikte tüm veriler analiz edilmek üzere veri analiz programına girilmiş ve istatistik analizleri yapılmıştır.

3.8. Verilerin analizi

Geçerlik ve güvenirlik aşamaları tamamlanan ölçekler aracılığıyla toplanan verilerin çözümlenmesi sürecinde çalışma grubu (N30)'un altında olduğu için Non-Parametrik testlerden Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi şu şekildedir:

“Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test bilgi puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur” ve “Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test bilgi puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır” hipotezlerini test etmek için Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi uygulanmış ve yorumlanmıştır.

“Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur” ve “Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır” hipotezlerini test etmek için Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi uygulanmış ve yorumlanmıştır.

“Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur” ve “Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır” hipotezlerini test etmek için Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi uygulanmış ve yorumlanmıştır.

“Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur” ve “Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır” hipotezlerini test etmek için Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi uygulanmış ve yorumlanmıştır.

BÖLÜM: 4 BULGULAR

4.1. Nicel Boyuta İlişkin Bulgular

4.1.1. Bilgi Testine İlişkin Hipotezlerin Bulguları

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test bilgi puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.1.1.1 Bilgi Testi Ön Test ve Son test Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları

Sıralar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	z	p
Negatif Sıralar	0	2.00	0.00		
Pozitif Sıralar	27	14.00	378.00	4.549	0.000
Eşit	0				

Tablo incelendiğinde Deney grubunda yer alan öğrencilerin Bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=4.549$, $p<0.000$). Sonuç olarak Bilgi testine ilişkin uygulama sonuçları doğrultusunda **H0** reddedilmiş ve **H1** hipotezi kabul edilmiştir.

4.1.2. Duyum Testine İlişkin Hipotezlerin Bulguları

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.1.2.1. Duyum Testi Ön Test ve Sontest Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları

Sıralar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	z	p
Negatif Sıralar	2	17.00	34.00		
Pozitif Sıralar	20	10.95	219.00	3.071	0.002
Eşit	5				

Tablo incelendiğinde Deney grubunda yer alan öğrencilerin Duyum testi ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=3.071$, $p<0.000$). Sonuç olarak Duyum testine ilişkin uygulama sonuçları doğrultusunda **H0** reddedilmiş ve **H1** hipotezi kabul edilmiştir.

4.1.3. Tutum Ölçeğine İlişkin Hipotezlerin Bulguları

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.1.3.1. Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları

Sıralar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	z	p
Negatif Sıralar	7	11.14	78.00		
Pozitif Sıralar	17	13.06	222.00	2.058	0.040
Eşit	2				

Tablo incelendiğinde Deney grubunda yer alan öğrencilerin Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=2.058$, $p<0.05$). Sonuç olarak Tutum ölçeğine ilişkin uygulama sonuçları doğrultusunda **H0** reddedilmiş ve **H1** hipotezi kabul edilmiştir.

4.1.4. Gözlem Formuna İlişkin Hipotezlerin Bulguları

H0: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.1.4.1. Uzman Gözlemlerine İlişkin Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi Sonuçları

Sıralar	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	z	p
Negatif Sıralar	0	0.00	0.00		
Pozitif Sıralar	23	12.00	276.00	4.198	0.000
Eşit	0				

Tablo incelendiğinde Deney grubunda yer alan öğrencilerin uzman gözlemleri ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=4.198$, $p<0.001$). Sonuç olarak performansa ilişkin uygulama sonuçları doğrultusunda **H0** reddedilmiş ve **H1** hipotezi kabul edilmiştir.

4.2. Uzman Gözlemleri, Bilgi, Duyum ve Tutum Ölçeklerine ilişkin Tanımlayıcı Değerler

Tablo 4.2.1 Bilgi Testi Tanımlayıcı Değerleri

<i>Test Türü</i>	<i>n</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Bilgi Testi – Ön Test	27	2.00	11.00	6.519	2.359
Bilgi Testi – Son Test	27	6.00	17.00	13.370	3.103

Bilgi Testi tanımlayıcı değerleri incelendiğinde, 27 kişilik deney grubunun ön-test puan ortalamasının $\bar{x}=6.519$, son-test puan ortalamasının $\bar{x}=13.370$ olduğu görülmektedir. Bilgi testinden alınan ortalamanın, minimum ve maksimum puan değerlerinin yükseldiği gözlemlenmiştir.

Tablo 4.2.2 Duyum Testi Tanımlayıcı Değerleri

<i>Test Türü</i>	<i>n</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Duyum Testi – Ön Test	27	2.00	7.00	5.037	1.224
Duyum Testi – Son Test	27	3.00	7.00	6.074	1.072

Duyum Testi tanımlayıcı değerleri incelendiğinde, 27 kişilik deney grubunun ön-test puan ortalamasının $\bar{x}=5.037$, son-test puan ortalamasının $\bar{x}=6.074$ olduğu görülmektedir.

Duyum testinden alınan ortalamanın ve minimum puan değerlerinin yükseldiği gözlemlenmiştir.

Tablo 4.2.3 Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Tanımlayıcı Değerleri

<i>Test Türü</i>	<i>n</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Armoni Tutum – Ön Test	26	107.00	130.00	117.346	7.071
Armoni Tutum – Son Test	26	102.00	133.00	122.077	8.400

Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği tanımlayıcı değerleri incelendiğinde, 26 kişilik deney grubunun ön-test puan ortalamasının $\bar{x}=117.346$, son-test puan ortalamasının $\bar{x}=122.077$ olduğu görülmektedir. Başarı testinden alınan ortalamanın ve maksimum puan değerlerinin yükseldiği, minimum puan değerlerinin ön-teste göre düştüğü gözlemlenmiştir.

Tablo 4.2.4 Uzman Gözlemlerine İlişkin Tanımlayıcı Değerler

<i>Test Türü</i>	<i>n</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Gözlem formu – Ön Test	23	16.00	58.33	20.754	9.600
Gözlem formu – Son Test	23	20.67	75.33	45.754	15.277

Uzmanların gözlem formu kriterleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri gözlem formu puanlamalarına ilişkin tanımlayıcı değerler incelendiğinde, 23 kişilik deney grubunun ön-test puan ortalamasının $\bar{x}=20.754$, son-test puan ortalamasının $\bar{x}=45.754$ olduğu görülmektedir. Başarı testinden alınan ortalamanın, minimum ve maksimum puan değerlerinin yükseldiği gözlemlenmiştir.

BÖLÜM: 5 SONUÇ

Çalışma grubu üzerinde yapılan araştırma sonunda Hicaz makam dizisi ile işlenen Armoni dersinin öğrencilerin bilgi, duyum, tutum ve performanslarını pozitif anlamda artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sürecinde test edilen hipotezlerle ilgili yargılar ve kullanılan ölçme araçları ile elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

5.1. Bilgi testi ile ilgili sonuçlar

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=4.549$, $p<0.000$). Bu sonuçlar doğrultusunda,

- **H0:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test bilgi puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- **H1:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test bilgi puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezlerinden **H0** yok sayılmış ve **H1** kabul edilmiştir.

5.2. Duyum testine ilişkin sonuçlar

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Duyum testi ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=3.071$, $p<0.000$). Bu sonuçlar doğrultusunda,

- **H0:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- **H1:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test duyum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezlerinden **H0** yok sayılmış ve **H1** kabul edilmiştir.

5.3. Tutum ölçeği ile ilgili sonuçlar

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=2.058$, $p<0.05$).

Bu sonuçlar doğrultusunda,

- **H0:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- **H1:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezlerinden **H0** yok sayılmış ve **H1** kabul edilmiştir.

5.4. Performansa ilişkin sonuçlar

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin uzman gözlemleri ön-test ve son-test puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralar Testi sonucunda, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=4.198$, $p<0.001$).

Bu sonuçlar doğrultusunda,

- **H0:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- **H1:** Çalışma grubu öğrencilerinin ön test ve son test performans puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezlerinden **H0** yok sayılmış ve **H1** kabul edilmiştir.

BÖLÜM: 6 TARTIŞMA

Hicaz makamı Türk Müziği'nde sıkça kullanılan bir makamdır ve Türkiye'deki Geleneksel Türk müziği eğitimi veren kurumlarda öğretilen temel makamlardan biridir. Hicaz makam dizisinin Türk Müziği eğitiminde sıkça kullanılıyor olmasıyla birlikte maruz kalma yoluyla bireyin geçmiş yaşantılarından edindiği temel müzikal beceriler Geleneksel Türk müziği eğitimi kısmen de olsa belirli bir temel üzerine oturtmakta; Batı müziği eğitimi ile başlayan ve Armoni eğitimi almaya hazır bulunuşluğu olan öğrencilerde de genel olarak makamsal müziğe karşı bir tutum gelişmesine zemin hazırlamaktadır. (Corrigall & Trainor, 2009) tarafından yapılan bir araştırmada, hiç müzik eğitimi almamış bireylerin dahi ton ve armoni konusunda örtük bilgiye sahip oldukları vurgulanmış ve bu becerilerin maruz kalma yoluyla geliştiğini öne sürülmüştür.

Buradan hareketle bu araştırmada 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde hem Geleneksel Türk müziği temelinden gelen hem de Batı müziği temelinden gelen 2. Sınıf lisans öğrencilerinin Armoni dersindeki gelişimlerinin ne düzeyde olduğunu ortaya koymak amacıyla Makamsal Armoni Öğretim Modeli oluşturulmuştur. Araştırma nicel aşamasında öğrencilerin uygulama öncesi bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla bilgi, duyum, tutum ve gözlem formu kullanılarak ön test aşaması uygulanmıştır. Bu aşamada öğrencilerin 23'ü performans, 26'sı tutum, 27'si de bilgi ve duyum testine katılmıştır. Ön test sonrası 9 haftalık model uygulanmış ve uygulama sonrası yine aynı öğrencilerden oluşan çalışma grubuna son test uygulanarak grubun bilgi ve beceri düzeyleri ortaya konmuştur. Uygulama sonrası elde edilen veriler bilgisayar ortamında istatistik veri analiz programıyla analiz edilmiştir.

Hazırlanan 9 haftalık Makamsal Armoni Öğretim Modeli doğrultusunda verilen eğitim sonucunda çalışma grubunda yer alan öğrencilerin son test lehine aldıkları puanlarda anlamlı farklılık olduğu ortaya konmuştur. Uygulama sonrası elde edilen sonuçlar, araştırmayla doğrudan veya dolaylı yoldan bağlantısı olan araştırmalar ile benzerlik göstermektedir.

Örneğin Yıldırım (2012) tarafından yapılan *“Kulak Eğitimi Derslerinde Makamsal Türk Müziği Dizilerinden Yararlanmaya Yönelik Bir Model Önerisi ve Öğrenci Başarısına Etkisi”*, isimli araştırmanın uzman görüşlerinden elde edilen sonuçlar bölümünde başlangıç düzey makamsal dikte çalışmalarında kullanılan melodilerin geleneksel kullanıma uygun olması gerektiği ve melodilerin seçiminde çevreye uygun, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora gibi öğretim ilkelerinin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Araştırmanın

deneysel kısmında ise “deşifre solfej” ve “dikte” uygulamalarında ritmik kalıp, perde sayısı, ölçü sayısı, “tartım uygulamasında, ritmik kalıp ve ölçü sayısı, “armonik aralık” uygulamasında aralık sayısı gibi kriterlerin ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı fark olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca gözlemci grubunun değerlendirmeleri sonucu uygulama grubunun “armonik aralıkları doğru algılayabilme ve yazabilme” davranışlarının ön test ve son arasında anlamlı biçimde geliştiği ifade edilmiştir. Türk müziği dizilerinin kulak eğitiminde kullanılmasıyla ilgili olan bu araştırmanın nitel ve nicel sonuçları, araştırmamızın her iki boyutunda da ortaya konan sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Eroy (2014) tarafından yapılan *“Türk müziği ezgilerinin modern armoniyle düzenlenerek piyano eğitiminde kullanılması”* isimli araştırmanın sonuç bölümünde Hicaz makamında “Hicaz şarkı”, Uşşak makamında “Hastane Önünde İncir Ağacı” ve “Uşşak Şarkı”, Segâh makamındaki türkü ve “Beyaz Giyme Söz Olur” isimli ezgilerin çalma performanslarına ilişkin son test puanlarının ön test puanlarından yüksek olduğu ve bu artışın istatistik açısından anlamlı olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan Hüseyini makamında “Hastane Önüne Diktiler Çamı”, “Hüseyini Şarkı”, Uşşak makamında “Ekinler Biter Oldu” ve Hicaz makamında “Armut Dalda Dik Durur” isimli ezgilerin öğrencilerin son test puanlarının ön test puanlarından yüksek olduğu; fakat bu farkın istatistik açısından anlamlı olmadığı ifade edilmiştir. Türk müziği ezgilerinin piyano eğitiminde kullanımı ile ilgili bu araştırmanın pozitif sonuçları araştırmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Önder (2020) tarafından yapılan *“Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki Viyolonsel Eğitiminde Hicaz Saz Semâilerinin Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi”*, isimli araştırmada nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda Viyolonsel eğitiminde saz eserlerini kullanan öğretim elemanlarının sayısının sınırlı olduğu, saz eserlerini kullanan öğretim elemanlarının tercih ettikleri saz eserleri ve makamların çeşitlilik göstermekte olduğu, saz semâilerinin kullanımının ise öğretim elemanları arasında genel olarak olumlu değerlendirildiği ve Viyolonsel için saz eserlerinin uyarlamaları ve alıştırmaların, öğretim sürecinde çeşitlilik sağlayabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Hicaz saz semâilerinin çalınması sürecinde Viyolonsel öğrencileri, Hicaz saz semâilerini çalarken özellikle usûl değişiklikleri ve makam geçişleri gibi teknik zorluklarla karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu zorlukların aşılmasına yönelik hazırlanan model önerisi belirli dizi çalışmaları ve alıştırmalardan oluşmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutuna yönelik sonuçlarda Deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiş ve son test lehine bir iyileşme görülmüştür. Kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ile son test puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Deney grubundaki öğrencilerin son test puanları, istatistiksel olarak kontrol grubuna göre daha yüksek bulunmuştur. Deney grubundaki öğrenciler, önerilen modelin viyolonsel çalma becerilerini geliştirmede etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Hicaz saz semâilerinin viyolonsel eğitiminde kullanılabilirliği üzerine olan bu araştırmanın sonuçları ile araştırmamızın sonuçları paralellik göstermektedir.

Tunç (2016) tarafından yapılan “*Piyano Öğretiminde Türk Müziği Kaynaklı Kontrapuntal Eserlerin Seslendirilmesine Yönelik Bir Çalışma Modeli*” isimli araştırmada betimsel ve deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın betimsel boyutunda ihtiyaç analizi yapılmış ve piyano eğitiminde Türk müziği çok seslilik çalışmalarında makam dizilerinden yararlanmanın mümkün olduğu, bu alanda kontrapuntal stilde yeterli düzeyde ve sayıda eserlerin bulunmadığı ve bu ihtiyacın karşılanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından bu ihtiyaca yönelik olarak Türk müziğinde kullanılan Nihavent ve Nikriz makamları ekseninde bir model getirilmiş ve uygulamadaki görünümü test edilmiştir.

Araştırmanın nicel boyutunda yapılan araştırmacı tarafından geliştirilen model ve ölçek kullanılarak uygulama gerçekleştirilmiş ve ön test ve son test uygulama sonucunda Kavramsal, Teknik ve Müzikal Boyut olmak üzere üç boyutta öğrencilerin son testte aldıkları puanların ön testte aldıkları puanlara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Araştırmanın öneriler kısmında da Türk müziği dizilerini Tampere sistemine uyarlayarak yapılan çalışma sayısını artırılabilceği, Kontrapuntal Türk Müziği piyano eserlerinin sayısı artırılabilceği, üçlü, dörtlü ve karma sistemlere dayalı kontrapuntal çalışmalar yapılması gerektiği, kullanılan modelin alıştırmalarla geliştirilebileceği ve Nihavent ve Nikriz dışındaki makam dizileriyle kontrapuntal eserlerin bestelenebileceği şeklinde önerileri verilmiştir. Türk müziği kaynaklı kontrapuntal eserlerin piyano öğretiminde kullanılmasıyla ilgili olan bu araştırmanın sonuçları, araştırmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Yücetoker (2020) tarafından yapılan “*Batı Müziği Eğitimi Alan Öğrencilerin Makam Dizilerine Yönelik Bilişsel Düzeylerinin Araştırılması*” isimli deneysel çalışmada öğrencilerin seslendirdikleri Çağdaş Türk Müziği eserlerinin makamsal analiz boyutundaki

bilişsel durumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Yücetoker, 20 öğrencinin deney grubunda yer aldığı araştırmanın sonuç kısmında Batı müziği eğitimi alan öğrencilerin çalgılarıyla seslendirdikleri eserlerini makamsal olarak analiz yapamamalarının sebebinin makamsal bilgi eksikliğinden kaynaklandığını tespit etmiş ve öneri noktasında Batı müziği eğitimi veren kurumlarda Türk müziği çok seslendirme veya makam dizileri bilgisi gibi derslerin koyulmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Araştırmamız sürecinde Hicaz makam dizisiyle işlenen armoni dersinde öğrencilerin Bilgi, duyum, tutum ve performans alanlarında öğrenme düzeylerinin anlamlı şekilde geliştiği göz alındığında Yücetoker'in önerilerinin hayata geçmesinin ne derece önemli olduğu görülmektedir.

Demirci (2013) tarafından yapılan *“Viyolonsel eğitiminde geleneksel Türk Müziğine yönelik bir çalışma modeli”* isimli araştırmada deney ve kontrol grupları ile çalışma modelinin etkinliği test edilmiş ve sonuç olarak makamsal seslendirmeye yönelik olarak uygulanan çalışma modelinin deney grubundaki öğrencilerin müzikal ve teknik becerilerine ilişkin performanslarını artırmada önemli bir etkisinin olduğu ortaya konmuştur. Bu araştırmada Klasik Batı Müziği'nde kullanılan birçok nüans ve teknik terim, araştırma için seçilen makamsal bir eser olan 'Çalın Davulları' isimli Türkü içerisinde kullanılmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle hibrit bir model olarak niteleyebileceğimiz bu araştırmada makamsal içeriğin viyolonsel eğitimine katkı sunduğu söylenebilir. Armoni eğitiminde Hicaz makam dizisi kullanımının odak noktası olduğu araştırmamızda da makamsal içeriğin armoni eğitimine olumlu katkılar sunabildiği gerçeği ortaya konmuştur. Bu yönüyle bahsi geçen her iki çalışma da sonuçlar açısından paralellik göstermektedir.

Lehimler (2014) tarafından yapılan *“Geleneksel Türk Müziğine Dayalı Viyolonsel Öğretimine Yönelik Bir Model Önerisi ve Uygulamadaki Görünümü (Hüseyini Makamı Örneği)”* isimli araştırmada nitel ve nicel yöntemler kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda uzman görüşü yöntemiyle Viyolonsel öğretiminde Geleneksel Türk Halk Müziği (GTHM) repertuarının sınırlı kullanımı ve Hüseyini türkülerinden yeterince faydalanılmaması gibi sorunlar saptanmış ve Viyolonsel eğitiminin öğrencilere Türkülerin Batı müziği sistemine öğretilmesi, metodolojik eksiklikler ve yetersiz kaynaklar gibi sebeplerle kısıtlandığı vurgulanmıştır. Bu sorunların çözümüne yönelik 5 haftalık öğretim modeli ve performans ölçme aracı geliştirilmiştir. Araştırmanın deneysel boyutunda 5 haftalık model ve ölçek, tek grup ön test son test deseni kullanılarak çalışma grubuna uygulanmıştır. Elde edilen nicel veriler Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Kruskal Wallis Tek

Yönlü Varyans Analizi yapılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak çalışma grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu komalı seslerdeki entonasyon becerilerinde artış olduğu, pozisyon ve geçiş becerilerinde iyileşme sağlandığı, süsleme ve parmak tutma becerilerinde gelişme kaydedildiği ve öğrencilerin genel müzikal becerilerinde artış yaşandığı ortaya konmuştur. Öte yandan arşe kullanımında belirgin bir gelişme gözlenmediği belirtilmiştir. Batı müziği çalgısı olan Viyolonsel eğitiminde makamsal içeriğin kullanıldığı bu araştırmanın sonuçları ile araştırmamızın sonuçları dikkate alındığında, makamsal dizi kullanımının müzik eğitimindeki sonuçları pozitif anlamda paralellik göstermektedir.

Değirmencioğlu (2011) tarafından yapılan “*Makamsal Viyolonsel Öğretim Yöntemine Sistematik Bir Yaklaşım*” isimli araştırmada tek grup ön test son test deseni kullanılmıştır. Makamsal Viyolonsel öğretim yönteminin geliştirilerek uygulandığı deney grubunda, solfej ve icra uygulamalarında "ritmik kalıp," "perde," "komalı perde," ve "ölçü" kriterlerinde ön test ile son test sonuçları arasında anlamlı gelişmeler kaydedilmiştir. Bu sonuçlar, makamsal viyolonsel öğretim yönteminin Türk müziği çalgıları eğitiminde etkili bir seçenek olduğunu ve öğrenci davranışlarını olumlu bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda, müzik eğitiminde bilimsel ve sistematik öğretim yöntemlerinin önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Bu sonuçlar da araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Öner (2011) tarafından yapılan “*Geleneksel Türk Müziği Öğelerinin Flüt Eğitiminde Kullanılmasına Yönelik Bir Model Önerisi*” isimli araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Klasik Batı müziği çalgı eğitimi alan öğrencilere betimsel boyutta anket uygulamış ve Flüt eğitimine yönelik Hüseyini makam dizisi ekseninde bir model hazırlanmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda son halini alan model, deney grubuna uygulanmış, kontrol grubuna ise geleneksel program uygulamıştır. Araştırmanın sonuç kısmında "Tek dil tekniği," "Legato tekniği," "Dizi sesleri çalabilme," "3. oktav sesleri çalabilme," "Aralıkları çalabilme," "Sus işaretlerini doğru sürelerde yapabilme," "Staccato tekniği," "3'leme tartımları çalabilme," "Senkoplu tartımları çalabilme," "8'li dizileri ve arpej sesleri çalabilme," "Çapraz parmak geçişleri," "Süslemeleri çalabilme," "Çift dil tekniği," "Üç dil tekniği," ve "Eseri müzikal bütünlük içinde çalabilme" davranışlarında deney grubu, kontrol grubundan anlamlı derecede daha yüksek puanlar almıştır. Bu sonuçlar, Geleneksel Türk Müziği öğeleri içeren programın öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini ve Geleneksel Türk Müziği öğelerini içeren bu modelin, öğrencilerin teknik ve müzikal becerilerini geliştirmekte olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca,

müzik eğitiminin kültürel bağlamın bir parçası olarak ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu sonuçlar da araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Özkan Köse (2019) tarafından yapılan “*Hicaz Makamında Aksak Ölçülü Türkülerin Seslendirilmesinde Makamsal Dizi ve Yay Çalışmalarının Keman Çalma Becerilerine Etkisi*” isimli araştırmada TRT Geleneksel Türk Halk Müziği repertuarı incelenmiş, aksak ölçülü ve hicaz makamındaki türküler belirlenmiş ve keman eğitiminde kullanılmak üzere düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde çalma teknikleri, Türkülerin ritimsel ve makamsal yapısı, ses aralıkları dikkate alınarak makamsal dizi ve yay çalışmaları hazırlanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının kullanıldığı araştırmanın sonuç kısmında sağ el teknikleri, sol el teknikleri, ölçü ve ölçü dizilimleri ile ritimsel unsurları kapsayan makamsal dizi ve yay çalışmalarının keman çalma becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu ortaya konmuştur. Deney ve kontrol gruplarının toplam puanları karşılaştırıldığında son testten elde edilen sonuçlara göre, uygulanan deneysel işlemin öğrencilerin keman performansları üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Keman eğitiminde makamsal içerik kullanılan bu araştırmada deneysel işlemin, Türkülerin bazılarında olumlu etkilerinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı belirtilse de aksak ölçülü ve Hicaz makamındaki Türkülerin seslendirilmesinde makamsal dizi ve yay çalışmalarının olumlu sonuçlarının olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları da araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızın çalışma grubunda bulunan öğrencilerin ön test son test bilgi, tutum, gözlem ve duyum testi puanları arasında son test lehine anlamlı farklılık görülmüştür. Araştırmamızda uygulama sonucu elde edilen bu bulguların sonuçları, alanda yapılan benzer nitelikteki çalışmaların sonuçlarıyla doğrudan veya dolaylı yoldan benzerlikler göstermektedir.

Bu araştırmada Hicaz makam dizisi ile işlenen armoni dersinin öğrencilerin bilgi, duyum, tutum ve performanslarını artırmada etkili olduğu sonucu ortaya konmuştur. Sonuç olarak, araştırmamızdan elde edilen sonuçlar ve benzer nitelikteki araştırmaların sonuçlarına dayanarak Batı müziği çalgı veya Armoni eğitimi fark etmeksizin, müzik eğitiminde ‘bilinenden bilinmeyene’ ve ‘yakından uzağa’ gibi ilkeler doğrultusunda Türk müziği öğelerinin kullanılmasının öğrenci başarısını artırmada etkili olduğu söylenebilir.

BÖLÜM: 7 ÖNERİLER

Armoni eğitiminde Hicaz makam dizisi kullanımının öğrenci Bilgi, duyum, Tutum ve Performansına etkisinin odak noktası olduğu bu araştırma 27 katılımcı ile dokuz hafta boyunca sürmüştür. Araştırmanın öncesinde öğrencilerin nicel boyutta bilgi düzeylerini belirlemek adına bilgi testi, duyum testi, tutum ölçeği ve gözlem formu uygulanmış ve ön test aşaması tamamlanmıştır. Model 9 hafta uygulandıktan sonra aynı ölçekler aynı gruba tekrar uygulanarak deneysel işlem sonlandırılmıştır. Nicel boyuta ilişkin elde edilen veriler bilgisayarda veri analiz programı kullanılarak analiz edilmiş ve tüm aşamalarda ön test ve son test puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Yapılan tüm analizler sonucunda öğrencilerin Armoni dersinde Hicaz makam dizisi kullanımının öğrenmelerini pozitif anlamda geliştirdiği ortaya konmuştur. Bu bağlamda yapılan bu araştırma ile ilgili öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Armoni dersinde klavye eşli yöntemi kullanılarak pratik amaçlı melodiye akor bulma çalışmaları yapılabilir. Bu sayede öğrencilerin günlük dinlediği müzikleri bakış açıları geliştirilebilir. Bu araştırma bilimsel tartışma platformlarında tartışılarak geliştirilebilir ve daha ileri aşamalara taşınabilir.

Araştırmada kullanılan ölçekler farklı makamlara uygulanarak geliştirilebilir ve Türk Müziğinde kullanılan ölçeklerin sayısı artırılabilir. Zaman kısıtlılığı sebebiyle ölçekler geçerlik ve güvenirlik aşamalarında dört farklı üniversiteden katılımcılar ve uzmanların yardımıyla geliştirilmiştir. Geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının geliştirilmesi noktasında sonraki çalışmalarda daha fazla üniversiteden katılımcı ve uzmanlar araştırmaya dahil edilebilir ve bu sayede bilimsel araştırmaların çeşitliliği artırılabilir.

Araştırmada kullanılan model zaman kısıtlaması sebebiyle dokuz hafta boyunca uygulanmıştır. Bu araştırmada öğrencilerin öğrenmelerinin pozitif anlamda geliştiği göz önüne alınırsa, bu program daha uzun süreli uygulanabilir ve öğrencilere daha faydalı olabilir. Bu bağlamda daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Diğer taraftan Hicaz makamı dizisi eksenli oluşturulan bu program farklı makamlara da uyarlanarak geliştirilebilir ve Türk müziğinin Makamsal çok sesli anlamda gelişimi adına bir rehber olabilir. Armoni dersinin haftalık ders saati ve dört yıllık program içerisindeki dönem sayısı artırılabilir.

Bu araştırma armoni dersine yönelik bir araştırma olmasının yanı sıra diğer amaçlarından birisi de Batı müziği yöntem ve tekniklerinin Türk müziği malzemesi kullanılarak öğretilmesidir. Bu bağlamda Batı müziği yöntem ve tekniklerini öğretmeyi amaçlayan dersler veya Batı müziği çalgı dersleri içerisinde de Hicaz makam dizisi rahatlıkla kullanılabilir. Bu, öğrencilerin kendi kültürlerinden yola çıkarak evrensel müzik yapma tekniklerini öğrenme sürecinde onlara pozitif katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Albuz, A. (2011). Türk Müziğinde Çok Seslilik Yaklaşımları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 51-66. ISSN: 1309-9876 E-ISSN:1309-9884
- Araz, D. G., (2011) *Neo-Modal Akımda Armoni Anlayışı* (Yayın No: 314281) [Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Askeroğlu, M. (2018). *Piyano Eserleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi. Buta Medya.
- Bakihanova, Z. (2003). *Armoni*. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Bağcı, H. (2009). *Eşlik Desteğinin Armoni ve Solfej Eğitimindeki Başarı Düzeyine Etkisi* (Yayın No: 231779) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Bağcı, H. (2020). Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ekev Akademi Dergisi*, (81), 137-152. ISSN: 1301-6229 e-ISSN: 2148-0710
- Bağçeci, E. (2010). Tonal Armonide Akorların İşlevi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 9 (34), 178-195. ISSN:1304-0278 e-ISSN: 1304-0278
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bedîi Mensi. (1907). *Şehbal*. 9. (Hicri 1325).
- Can, M, C. (2002). Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Arel-Ezgi-Uzdilek Ses Sistemi ve Uygulamada Kullanılmayan Bazı Perdeler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22 (1). ISSN: 1301-9058
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cangal, N. (2012). *Armoni* (6. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Çokamay, B. (2020). *Türk Müziğinin Çok Seslendirilmesinde Tonal Armoni*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Corrigall, Ann. K., & Trainor, L. (2009), Effects Of Musical Training On Key And Harmony Perception. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1169 (1), 164-168. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1749-6632.2009.04769.x>

- Creswell, John. W. (2016). *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4. Baskı). (Y. Dede, Çev.) 9. Bölüm çeviri. (S. Beşir Demir, Çeviri Ed.). Ankara: Eğiten Kitap yayınları.
- Deniz, Ü. (2015). *Türk Beşleri Tarafından Çok seslendirilmiş Olan Türkülerin Armoni Anlayışı Bakımından İncelenmesi* (Yayın No: 439750) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Değirmencioğlu, L. (2011). *Makamsal Viyolonsel Öğretim Yöntemine Sistemik Bir Yaklaşım* (Yayın No: 277610) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi] Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Demirci, B. (2013). Viyolonsel Eğitiminde Geleneksel Türk Müziğine Yönelik Bir Çalışma Modeli. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28(1), 117-129. e-ISSN: 2536-4758
- Elhankızı, A. (2012). *Armoni-Klasik Batı Sistemine Rus Ekolü Yaklaşımları*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Eroy, O. (2014). *Türk Müziği Ezgilerinin Modern Armoniyle Düzenlenerek Piyano Eğitiminde Kullanılması* (Yayın No: 388102) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi] Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Gauldin, R. (2004). *Harmonic Practise in Tonal Music* (Second Edition). New York: W. W. Norton & Company.
- Gülle Başar, G. (2004). *Mutlu Torun'un Eserlerindeki Makamsal Anlayış ve Armonik Yapı*. (Yayın No: 175082) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Hindemith, P. (2007). *Ses İlişkiliği* (1. Baskı). İstanbul: Norgunk Yayıncılık. Çeviren: Yavuz Oymak.
- İlerici, K. (1981). *Bestecilik Bakımından Türk Müziği ve Armonisi*. (2. Basım). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Keleş, Y. (2010). Fen Eğitiminde Öğrenme Döngüsü Modelleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 41-51. e-ISSN: 1306-7850
- Kostka, S., Payne, D. (1999). *Tonal Harmony with an Introduction to Twentieth-Century Music* (4th. Edition). Printed in The United States of America. By The McGraw-Hill Companies.

- Lehimler, E. (2014) *Geleneksel Türk Müziğine Dayalı Viyolonsel Öğretimine Yönelik Bir Model Önerisi ve Uygulamadaki Görünümü (Hüseyni Makamı Örneği)* (Yayın No: 366381) [Doktora tezi. Gazi Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Önder, O. (2020). *Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki Viyolonsel Eğitiminde Hicaz Saz Semâilerinin Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi* (Yayın No: 655860) [Doktora Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Öner, A. (2011). *Geleneksel Türk Müziği Öğelerinin Flüt Eğitiminde Kullanılmasına Yönelik Bir Model Önerisi* (Yayın No: 300584) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Özçelik, D. A. (1992). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: Ösym Yayınları.
- Özkan, İ. H. (2000). *Türk Müsikisi Nazariyatı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri* (6. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özkan Köse, P. (2019) *Hicaz Makamında Aksak Ölçülü Türkülerin Seslendirilmesinde Makamsal Dizi ve Yay Çalışmalarının Keman Çalma Becerilerine Etkisi* Yayın No: 546804 [Doktora Tezi Gazi Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Pdrem yayınları.
- Persichetti, V. (1961). *Twentieth Century Harmony*. New York: W. W. Norton & Company.
- Persichetti, V. (1961). *Twentieth Century Harmony, Chords by Fourts*, 4. Bölüm Çev: Tarcan, G., Sağlam A.: *Dörtlü Akorlar*, Filarmoni Sanat, Ankara, Eylül (1996).
- Piston, W. 1959. *Harmony*. London: Published by Victor Gollancz Ltd, Printed Lowe and Brydone Ltd. copyright 1948, by W. W. Norton & Company.
- Say, A. (2005). *Müzik Sözlüğü* (2. Basım). Ankara: Müzik ansiklopedisi.
- Say, A. (2007). *Müzik Yazıları*. (1. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sağlam, A. (2001). *Türk Müziğinde Çokseslilik Uygulamaları ve İlerici Armonisi* (1. Basım). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Saygun, A. (1966). *Musiki Temel Bilgisi IV (Musiki Nazariyatı)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi-Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sevgi, A. (2005). Müzik Öğretmenliği Mesleği Gereklere Doğrultusunda Bir Armoni eğitimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 199-211. ISSN: 1301-9058

- Sevim, O. (2014). Akademik Etik Değerler Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Journal of Turkish Studies* 9(6), 943-957. DOI: 10.7827/TurkishStudies.6969
- Schenker, H. (1968). *Harmony*. Chicago and London: The University of Chicago Press. English translated by Elisabeth Mann Borgese.
- Sınır, İ. (2006). *Hasan Ferit Alnar'ın Makamlardaki Armoni Anlayışı (10 Yunus Emre İlahisi ve Kanun Konçertosunda H.F. Alnar'ın Makamlar İçin Uyguladığı Armoninin Araştırılması)* (Yayın No: 206119) [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Sökmen, K. (2022). *12 Türk Müziği Saz Eseri*. (1. Baskı). İzmir: Rota Ltd. Şti.
- Sun, M. 2013. *Türk Müziği Makam Dizileri*. Ankara: Sun Yayınevi.
- Sun, M. (1953-1954). *Yurt Renkleri-Piyano İçin Dokuz Parça*. (1998 Basımı). Ankara: Evrensel Müzik evi.
- Şenalp, T. (2016). Makamsal Türk Müziği Eğitimi ve İcrasında Batı Armonisi. *İdil*, 5 (24). DOI: 10.7816/idil-05-24-06 ISSN: 2146-9903, E-ISSN: 2147-3056
- Tan, Ş. (2009). *Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme-KPSS El Kitabı* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Tarkum, E. (2018). Türk müziği ve Batı Müziğinin Yapısal Özellikleri ve Çokseslilik Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(1), 31-43. DOI: <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.437587> ISSN: 1305-7766 e-ISSN: 2587-2451
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık. ISBN: 975-591-378-5
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tura, Y. (2019). *Türk Müsikîsi'nin Mes'eleleri-Türk Müsikîsi ve Armoni II* (2. Baskı). İstanbul: İz yayıncılık.
- Tunçdemir, İ. (2007). Cumhuriyet Dönemi Müzik Kültürünün Oluşmasında Rol Oynayan Sanatçılarımız ve Türk Müziğine Katkıları. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 5- 7 Eylül 2007. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Tunç, T. (2016). *Piyano Öğretiminde Türk Müziği Kaynaklı Kontrpuantal Eserlerin Seslendirilmesine Yönelik Bir Çalışma Modeli*. (Yayın No: 429416) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Tutu, Tevfik, M., Tutu, Bahadır, S. (1999). *Dörtlü armoni ve Türk müziğine Uygulanışı* (1. Basım) İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi* (3. Basım). Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- Yalçın, G. (2011). *Gitar Uygulamalı Armoni Öğretiminin Öğrenci Bilgi ve Performans Düzeyine Etkisi*. (Yayın No: 290700) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yeşilyurt, S., Çapraz, C. (2018). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kullanılan Kapsam Geçerliği İçin Bir Yol Haritası. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20(1).
<https://doi.org/10.17556/erziefd.297741> ISSN: 2148-7758 e-ISSN: 2148-7510
- Yıldırım, F. (2012). *Kulak Eğitimi Derslerinde Makamsal Türk Müziği Dizilerinden Yararlanmaya Yönelik Bir Model Önerisi ve Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayın No: 414589) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması. XIV. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 28-30 Eylül 2005. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
<https://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/PamukkaleBildiri.pdf>
- Yücetoker, İ. (2020). Editör: Ömer Kürşad Tüfekçi. *Proceeding Book*. Batı Müziği Eğitimi Alan Öğrencilerin Makam Dizilerine Yönelik Bilişsel Düzeylerinin Araştırılması. 12th. International Conference of Strategic Research on Scientific Studies and Education. 10-13 Aralık. University of Vienna.
- İnternet Kaynakları:
<https://musescore.org/tr>
https://www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/inkilaplari/egitim/egitimin_esaslari.htm
https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/b/be/IMSLP56317-PMLP01843-Mozart_Werke_Breitkopf_Serie_20_KV310.pdf Mozarts Werke, Serie XX: Sonaten und phantasien für das pianoforte, No.8 (pp.2-15 (78-91)) Leipzig: Breitkopf & Härtel, 1878. Plate W.A.M. 310.
<https://chat.openai.com/>

EKLER**Hicaz-Hümayun makam dizisi ekseninde oluşturulan Makamsal Armoni 1 öğretim Modeli İçin Haftalık konular**

1. Hafta Konu		KAZANIMLAR		
Armoni hakkında temel bilgiler, Hicaz-Hümayun makamı dizi oluşumu, 3 ve 4 sesli akor bilgisi Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümleme ve şifreli bas çözümleme	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	Temel Armoni bilgisi	Armoni biliminin tanımını yapar.		
		Çok seslilik hakkında bildiklerini sıralar.		
		Hicaz-Hümayun makamında dizi kurma, ayırt eder.		
		Hicaz-Hümayun makamında piyanoda uygular.		
		Hicaz-Hümayun makamında 3 sesli majör ve minör akor bilgisini kavrar.		
		Hicaz-Hümayun makamında 3 sesli majör ve minör akor bilgisini ayırt eder.		
		3 sesli akorları 4 sesli hale getirir.		
	Temel armoni bilgisini öğrenme/alma		Temel armoni bilgisini almaya istekli olur.	
	Temel armoni bilgisine değer verme		Temel armoni bilgisini kabullenir.	

2. Hafta Konu		KAZANIMLAR		
Akor dereceleri (1-4-5) 4 sesli armoni bilgisi, (SATB) Dar ve geniş aralık Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümleme ve şifreli bas çözümleme	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	Akor dereceleri (1-4-5), 4 sesli armoni bilgisi, (SATB) Dar ve geniş aralık bilgisi	Hicaz-Hümayun makamında I-IV-V. Derece akorlarını belirtir.		
		Bu akorlardan dominant akorunun Hicaz-Hümayun makamındaki kurulumunu <u>bilir</u> .		
		I-IV-V. Derece akorlarını Farklı Tonlardaki Hicaz-Hümayun makamında <u>kurar</u> .		
		4 sesli armoni hakkında bilgi sahibi olur. Soprano-alto-tenor-bas		

		partilerinin işlevini ve ses sınırlarını bilir.		
		SABT partilerinin yazım tekniklerini bilir.		
	Akor dereceleri (1-4-5), 4 sesli armoni bilgisi, (SATB) Dar ve geniş aralık bilgisini eser analizinde kullanma	Verilen bir eserin içerisinde (1-4-5) akor derecelerini ayırt eder. Verilen 4 sesli bir yapıyı dar ve geniş aralık bilgisine göre analiz eder.		
	Akor dereceleri (1-4-5) 4 sesli armoni bilgisini öğrenme/alma		Akor dereceleri (1-4-5) 4 sesli armoni bilgisini almaya istekli olur.	
	Akor dereceleri (1-4-5) 4 sesli armoni bilgisine değer verme		Akor dereceleri (1-4-5) 4 sesli armoni bilgisi, kabullenir.	
	Akor dereceleri (1-4-5), 4 sesli armoni bilgisi, (SATB) Dar ve geniş aralık bilgisini algılama			Çalınan bir melodide (1-4-5) akor seslerini ayırt eder.
	Akor dereceleri (1-4-5), 4 sesli armoni bilgisi, (SATB) Dar ve geniş aralık bilgisi			Çalınan bir akor sırasında (1-4-5) akorlarını ayırt eder.
				Piyanodan sorulan dar veya geniş aralıkları algılar.
				Hicaz-Hümayun makamında (1-4-5) akorlarını belirleyip çalar.
	4 sesli yapıda Dar ve geniş aralık kurup çalar.			

3. Hafta Konu	KAZANIMLAR			
	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
I-IV-V-I akor bağlantısı Akorların Bağlantıları, melodik durumları (plagal-otantik-tam kadans)	Akor bağlantı bilgisi	Hicaz-Hümayun Tonik-subdominant-dominant bağlantısında dikkat edilmesi gereken kuralları bilir.		

Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümleme ve şifreli bas çözümleme	Kadans kavramını açıklama.	Hicaz-Hümayun makamında kadans kurar.		
		Kadansın birleşme kurallarını bilir.		
	Akor bağlantısı ve kadans bilgisini <u>öğrenme</u> /alma		Akor bağlantısı ve kadans bilgisini almaya istekli olur.	
	Akor bağlantısı ve kadans bilgisine değer verme		Akor bağlantısı ve kadans bilgisini kabullenir.	
	Kadansları çalma			Akorları armonik, melodik ve karışık biçimde yazılı ve uygulamalı olarak bağlar.
	Kadansları algılama			Hicaz-Hümayun kadans kurma ve çalar
				Çalınan bir melodide kadans bölümünü ayırt eder.
				Çalınan bir akor sırasında kadans akorlarını, bağlantılarını ayırt eder (1-4-5)

4. Hafta Konu		KAZANIMLAR		
Soprano melodisinin armonize edilmesi Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümleme ve şifreli bas çözümleme	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	Soprano Melodisi armonizesi bilgisi	Melodi armonizesinde dikkat edilmesi gereken kuralları bilir.		
		Melodinin her sesini derecelendirir.		
		Melodideki her sese uygun akorları belirler.		
		Melodinin ana fonksiyonlarını ayırt eder.		
	Soprano melodisinin armonize bilgisini öğrenme/alma		Soprano melodisinin n armonize bilgisini almaya istekli olur.	
	Soprano melodisinin armonize bilgisine değer verme		Soprano melodisinin n armonize	

	Soprano melodisini çalma		bilgisini kabullenir.	Derecelendirilmiş bir soprano melodisini eşlikli olarak çalar.
Birleştirilen Haftalık Konu		KAZANIMLAR		
Bas partisinin armonizesi, piyanoda uygulama çalışmaları Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümü ve şifreli bas çözümü	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	Bas partisi armonizesi bilgisi	Bas partisi armonizesinde dikkat edilmesi gereken kuralları bilir.		
		Bas partisindeki her sesi derecelendirir.		
		Bas partisindeki her sese uygun akorları belirler.		
		Bas partisi ana fonksiyonlarını ayırt eder.		
	Bas partisinin armonize bilgisini öğrenme/alma		Bas partisinin armonize bilgisini almaya istekli olur.	
	Bas partisinin armonize bilgisine değer verme		Bas partisinin armonize bilgisini kabullenir.	
	Bas partisini çalma			Verilen bir bas partisini derecelendirir. Verilen bir bas partisini çalar.

5. Hafta Konu		KAZANIMLAR		
Akorlarda 1. Çevrim ve piyanoda uygulama çalışmaları Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümü ve şifreli bas çözümü	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	1.Çevrim akor bilgisi	Verilen ses üzerine sözlü/yazılı olarak 1. Çevrim akor kurar.		
		Hicaz-Hümayun makamında 1. Çevrim akorlarını söyler.		
		Çevrim akorların aralıklarını sıralar.		
		4 sesli bir yapıda 1. Çevrim akorunun kullanım kurallarını sıralar.		
	1. Çevrim akorları eser analizinde kullanabilme	4 sesli olarak verilen bir eser içerisinde 1. Çevrim akoru ayırt eder.		
		Verilen bir melodinin hangi seslerinin 1. Çevrim akorla armonize edilebileceğini belirler.		

	Akorlarda 1. Çevrim bilgisini öğrenme/alma		Akorlarda 1. Çevrim bilgisini almaya istekli olur.	
	Akorlarda 1. Çevrim bilgisine değer verme		Akorlarda 1. Çevrim bilgisini kabullenir.	
	1. Çevrim akorları algılama			Çalınan bir melodide 1. Çevrim akor seslerini ayırt eder.
	1. çevrim akorları çalma			Akor sırasında çalınan 1. Çevrim akorunu ayırt eder.
				Verilen bir sestem 1. Çevrim akoru kurup icra eder/söyler.
				Verilen bir akor sırasında 1. çevrim akorunu çözümler.
				Verilen bir akor sırasında 1. çevrim akorunu icra eder/söyler.

6. Hafta Konu	KAZANIMLAR			
	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
Akorlarda 2. Çevrim ve piyanoda uygulama çalışmaları Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümlleme ve şifreli bas çözümlleme	2.Çevrim akor bilgisi	Verilen ses üzerine sözlü/yazılı olarak 2. Çevrim akor kurar.		
		Hicaz-Hümayun makamında temel derecelerin 2. Çevrilerini söyler.		
		Çevrim akorların aralıklarını sıralar.		
		4 sesli bir yapıda 2. Çevrim akorunun kullanım kurallarını sıralar.		
	2. Çevrim akorları eser analizinde kullanabilme	4 sesli olarak verilen bir eser içerisinde 2. Çevrim akoru ayırt eder.		
		Verilen bir melodinin hangi seslerinin 2. Çevrim akorla armonize edilebileceğini belirler.		
	Akorlarda 2. Çevrim bilgisini öğrenme/alma		Akorlarda 2. Çevrim bilgisini almaya istekli olur.	

	Akorlarda 2. Çevrim bilgisine değer verme		Akorlarda 2. Çevrim bilgisini kabullenir.	
	2. Çevrim akorları algılama			Çalınan bir melodide 2. Çevrim akor seslerini ayırt eder.
				Akor sırasında çalınan 2. Çevrim akorunu ayırt eder.
	2. çevrim akorları çalma			Verilen bir sestən 2. Çevrim akoru kurup icra eder/söyler.
				Verilen bir akor sırasında 2. çevrim akorunu icra eder/söyler.
				Verilen bir akor sırasında 2. çevrim akorunu çözümler.

7. Hafta Konu	KAZANIMLAR			
	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
Geçit 6/4 akorları Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümlene ve şifreli bas çözümlene	Geçit 6/4 akor bilgisi	Geçit 6/4 akorların kurallarını sıralar.		
		Hicaz-Hümayun makamında geçit 6/4 akoru yapısını kurma/örnek verir.		
	Geçit 6/4 akorları bağlantı bilgisi	Tonik-subdominant akorlarının (kök-1.çevrim arası) geçit 6/4 akoruyla bağlantı kurallarını bilir.		
	Geçit 6/4 akorlarını eser analizinde kullanabilme	4 sesli olarak verilen bir eserin içerisinde geçit 6/4 akorlarını ayırt eder.		
		Verilen bir melodinin geçit olabilecek seslerini belirleme, ayırt eder.		
	Geçit 6/4 akor bilgisini öğrenme/alma		Geçit 6/4 akor bilgisini almaya istekli olur.	
	Geçit 6/4 akor bilgisine değer verme		Geçit 6/4 akor bilgisini kabullenir.	
	Geçit 6/4 akorunu algılama			Çalınan bir melodide geçit 6/4 akorunu duyar/ayırt eder.

				Çalınan bir akor sırasında geçit 6/4 akorunu duyar/ayırt eder.
	Geçit 6/4 akorunu çalma			Hicaz-Hümayun makamında Geçit 6/4 akoru kurup icra eder.
				Verilen bir akor sırasında Geçit 6/4 akorunu çözümler.
				Verilen bir akor sırasında Geçit 6/4 akorunu icra eder.

8. Hafta Konu	KAZANIMLAR			
İşleyici 6/4 akorları Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümlene ve şifreli bas çözümlene	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	İşleyici 6/4 akor bilgisi	İşleyici 6/4 akorunun kullanım kurallarını sıralar.		
		Hicaz-hümayun makamında işleyici 6/4 akoruna örnek verir.		
	İşleyici 6/4 akoru bağlantı bilgisi	Kök durumundaki akorlar arasında işleyici 6/4 akorunun bağlantı kurallarını bilir.		
	İşleyici 6/4 akorunu eser analizinde kullanma	4 sesli olarak verilen bir eser içerisinde işleyici 6/4 akorunu ayırt eder.		
		Verilen bir melodide işleyici olabilecek sesleri ayırt eder.		
	İşleyici 6/4 akor bilgisini öğrenme/alma		İşleyici 6/4 akorbilgisini almaya istekli olur.	
	İşleyici 6/4 akor bilgisine değer verme		İşleyici 6/4 akorbilgisini kabullenir.	
	İşleyici 6/4 akorunu algılama			4 sesli olarak Çalınan bir melodide işleyici 6/4 akorunu duyar/ayırt eder.
				Çalınan bir akor sırasında işleyici 6/4 akorunu duyar/ayırt eder.
	İşleyici 6/4 akorunu çalma			Hicaz-Hümayun makamında İşleyici 6/4 akoru kurup icra eder.

				Verilen bir akor sırasında işleyici 6/4 akorunu çözümler.
				Verilen bir akor sırasında işleyici 6/4 akorunu icra eder.

9. Hafta Konu		KAZANIMLAR		
Şifreli Bas partisnin armonizesi, piyanoda uygulama çalışmaları Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümlene ve şifreli bas çözümlene	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	Şifreli Bas partis armonizesi bilgisi	Şifreli Bas partis armonizesinde dikkat edilmesi gereken kuralları bilir.		
		Şifreli Bas partisindeki her sesi derecelendirir.		
		Şifreli Bas partisindeki her sese uygun akorları belirler.		
		Şifreli Bas partis ana fonksiyonlarını ayırt eder.		
	Şifreli Bas partisnin armonize bilgisini öğrenme/alma		Şifreli Bas partisnin armonize bilgisini almaya istekli olur.	
	Şifreli Bas partisnin armonize bilgisine değer verme		Şifreli Bas partisnin armonize bilgisini kabullenir.	
	Şifreli bas partisni çalma			Verilen bir şifreli bas partisni çalar.
Birleştirilen Hafta Konu		KAZANIMLAR		
K6/4 akoru ve V. Derece ile bağlantı prensipleri Analiz, melodi derecelendirme Akor sırası çözümlene ve şifreli bas çözümlene	Hedefler	Bilişsel alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
	K6/4 akoru kurulum bilgisi	Hicaz-Hümayun makamında K6/4 akoru kurar.		
		K6/4 akorunun kurulum kurallarını sıralar.		
		K6/4 akorunun kullanım kurallarını sıralar.		
	K6/4 akoru ve V. derece akoru bağlantı bilgisi	Hicaz-Hümayun makamında K6/4 akoru kurup V. Derece ile bağlantı yapar.		
		Verilen bir ses üzerine kurup K6/4		

		akoru kurup V. Derece ile bağlantı yapar.		
	K6/4 ve V. Derece akorunu eser analizinde kullanma	Yazılı olarak verilen bir eserin K6/4 akorunu ayırt eder. Verilen bir melodide K6/4 akoru seslerini belirtir/ayırt eder.		
	K6/4 akoru ve V. Derece ile bağlantı bilgisini öğrenme/alma		K6/4 akoru ve V. Derece ile bağlantı bilgisini almaya istekli olur.	
	K6/4 akoru ve V. Derece ile bağlantı bilgisine değer verme		K6/4 akoru ve V. Derece ile bağlantı bilgisini kabullenir.	
	K6/4 ve V. Derece akorunu algılama			4 sesli olarak Çalınan bir melodide K6/4 ve V. Derece akorunu duyar/ayırt eder.
				Çalınan bir akor sırasında K6/4 ve V. Derece akorunu duyar/ayırt eder.
	K6/4 akorunu çalma			Hicaz-Hümayun makamında K6/4 ve V. Derece akorunu kurup icra eder.
				Verilen bir akor sırasında K6/4 ve V. Derece akorunu çözümler.
				Verilen bir akor sırasında K6/4 ve V. Derece akorunu icra eder.

1. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık:	Beyin fırtınası yaparak konulara uygun bir öğrenme ortamı hazırlanır. Öğrencilere soru-cevap şeklinde konu hakkında ön bilgilenme yapılır.	
Dersin işlenme Süreci	Giriş	- Dikkati çekmek amacıyla haftalık konu tanımı hakkında soru cevap şeklinde derse giriş yapılır. Konudaki tanımların ne olduğu ve nerelerde kullanıldığıyla alakalı ön bilgilenme yapılır. Piyanodan örnek motifler çalınır ya da yazılı eserlerinden örnek motifler dinletilir. - Güdüleme Armoninin müzikte neden kullanılması gerektiği, önemi ve amacı üzerinde durulur. Armonini kullanıldığı ve kullanılmadığı durumları karşılaştırarak sebep-sonuç ilişkisi üzerinde durulur. - Gözden geçirme aşamasında öğrencilerin haftalık konuyu öğrendiklerinde ne gibi kazanımlar elde edecekleri üzerinde durularak öğrencilerin konuya istekli hale getirilmeleri ve kendilerinden bekleneni bilmeleri sağlanır.
	Keşfetme	Dersin konularını keşfetme amacıyla konu ile ilgili soru-cevap ve tartışma ortamı açarak öğrencilerin konuya hazır hale getirilmeleri sağlanır.
	Açıklama	- Armoni biliminin tanımı yapılır. - Ardından Hicaz makam dizisi aralıkları ve 3 sesli akor bilgisi açıklanır. - Akorun parti yazımında nasıl 4 sesli hale getirilebileceği anlatılır. - Melodi anazilinin nasıl yapılacağı açıklanır. - Klavye eşliği hakkında kısa bilgi verilir ve Şifreli bas partisinin ne olduğu ve nasıl çözümleneceği aktarılır. - Ritmik olarak verilen bir akor sırasının nasıl çözümleneceği anlatılır. - Bas partisinin nasıl derecelendirileceği ve çözümleneceği açıklanır. - Çözümlenen örneklerin nasıl çalınacağı ve solfej yapılacağı aktarılır. Ardından farklı tonlara transpozese yapılır. - Ara özet yapıldıktan sonra konunun kavranmasını sağlamak amacıyla bestelenmiş çok sesli eserlerin yazılı örneklerinin analizi hakkında açıklama yapılır. - Haftalık ev ödevi hakkında açıklamalar yapılır.

	Derinleştirme	• Dizinin farklı sesler üzerine transpozese yapılır ve konu pekiştirilir. • Dizinin sesleri derecelendirilir ve 3 sesli akor bilgisi anlatıldıktan sonra dereceler 3 sesli akor haline dönüştürülür. • Soru cevap şeklinde, Hicaz makamında yazılmış melodilerin analizi ve derecelendirilmesi yapılır. • Bir şifreli bas partisin çözümü yapılır ve seslendirilir. • Akor sırası soru cevap tekniği ile beraber çözümlenir. • Bas partisinin derecelendirmesi ve çözümlenmesi yapılır. • Her iki örnekte de partiler ayrı ses gruplarına piyano eşliği yapılarak solfej yaptırılır ve çok sesliliği idrak etmeleri sağlanır. • Bu iki örnek de farklı açılardan pekişmesi amacıyla Beyin fırtınası yapılarak, ipucu verilerek ve dönüt-düzeltilme yapılarak farklı Hicaz dizilerine transpoze yapılır. • Bestelenmiş çok sesli eserlerin yazılı örneklerinin analizi yapılır. • Konuyla bağlantılı olarak haftalık ev ödevi verilir.
	Değerlendirme	• Konunun ana hatlarının tekrar hatırlanması amacıyla kısa olmamakla birlikte özet yapılır ve önemli noktalar tekrar açıklanır. • Güdülemenin kalıcı olması için öğrencilerin konuyu neden öğrenmesi gerektiği ve edinecekleri kazanımlar hatırlatılır. • Hicaz makam dizisi vb. konulardaki önemli noktalar tekrar üzerinden geçilerek hatırlatıldıktan sonra akor sırası ve şifreli bas çözümlemelerinde yapılan konu pekiştirmeleri kısaca tekrar edilir. • Yazılı ve sesli örneklerdeki önemli noktalar hatırlatıldıktan sonra değerlendirme bölümüne geçilir. • Bu bölümde konunun ne kadar anlaşıldığı ve kavrandığını test etmek amacıyla soru-cevap tekniğiyle öğrencilerin durumu tespit edilir. • Eksik ya da yanlış öğrenme söz konusu ise bunlar düzeltilmeye çalışılır. • Örnek olarak: La Hicaz makam dizisine derece akorlarının kurulması istenir.

		Ardından haftalık ödevlerini nasıl yapacakları üzerinde fikir alışverişi yaparak ders sonlandırılır.
Öğretme-öğrenme yöntemi ve teknikleri:	Anlatım, soru cevap, gösterip yaptırma,	
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, hoparlör, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.	
Ev ödevi:		
Haftalık kazanım	- Haftalık işlenen konuyu detaylarıyla birlikte özümseme - Oluşturduğu 4 kişilik koro ile birlikte çalışma alışkanlığı kazanma - Ödevi çalışma grubuna çalıştırırken solfej bilgisini pekiştirme - Armonik dereceleri kavrama - Koro yönetim teknikleri hakkında ön bilgi sahibi olma	

2. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık:	Öğrenciler haftalık konu hakkında ön araştırma yapar ve hazırladıkları çalışmaları sunarlar. Derse soru-cevap şeklinde ön hazırlık yapılır.
Giriş	- Dikkati çekmek amacıyla haftalık konu tanımı hakkında soru cevap şeklinde derse giriş yapılır. Konudaki tanımların ne olduğu ve nerelerde kullanıldığıyla alakalı ön bilgilenme yapılır. Piyanodan örnek motifler çalınır ya da yazılı eserlerinden örnek motifler dinletilir. - Güdüleme 4 sesli armoni bilgisinin önemi ve amacı üzerinde durulur. 4 sesli yapının kullanıldığı ve kullanılmadığı durumları karşılaştırarak sebep-sonuç ilişkisi üzerinde durulur. - Gözden geçirme aşamasında öğrencilerin haftalık konuyu öğrendiklerinde ne gibi kazanımlar elde edecekleri üzerinde durularak öğrencilerin konuya istekli hale getirilmeleri ve kendilerinden bekleneni bilmeleri sağlanır.
Keşfetme	Dersin konularını keşfetme amacıyla konu ile ilgili soru-cevap ve tartışma ortamı açarak öğrencilerin konuya hazır hale getirilmeleri sağlanır.
Açıklama	4 sesli armoninin ne anlama geldiği, Koro stili ve klavye stiline ne olduğu ve arasındaki farkın ne olduğu açıklanır. - Partilerin ses aralıkları, melodik pozisyonları, dar geniş kurulum açıklanır.

	• Partilerin çaprazlanması, hareket türleri, yapılmaması gereken hatalar açıklanır. • Türk müziği armonisine özel istisnalar tampere sistem ile kıyaslanarak açıklanır. • Melodi eşiklendirme üzerinde soru cevap ortamı yaratılır. • Şifreli bas çözümü soru cevap şeklinde çözümlenir. • Akor sırası çözümü soru cevap şeklinde çözümlenir. • 8 ölçü olarak verilen bir eser kesitinin analizi üzerinde durulur ve dönüt-düzeltilme ile birlikte beyin fırtınası yaparak eserin form, armoni ve eşlik yönünden çözümlenmesi yapılır.
Derinleştirme	• Partilerin ses aralıkları, melodik pozisyonları, dar geniş kurulum piyanodan çalınarak örneklendirilir. • Partilerin çaprazlanması, hareket türleri, yapılmaması gereken hatalar yazılı örneklerin analizi ve piyanodan çalınarak örneklendirilir. • Artırılmış ve eksiltilmiş aralıkların nasıl çözümleneceği konusu üzerinde Türk ve batı müziği ekseninde uygulamalar yapılır. • Verilen bir melodi soru-cevap tekniği ile birlikte eşiklendirilir ve solfeji yapılır. Üzerinde soru cevap ortamı yaratılır. • Şifreli bas çözümü soru cevap şeklinde çözümlenir ve partilere dağıtılarak solfeji yapılır. Bu sırada eşlik taslağı ile partilere eşlik edilir. Bu sayede şifreli basın ve çok sesliliğin kavranması sağlanır. • Akor sırası çözümü soru cevap şeklinde çözümlenir ve akorlar seslendirilir. Bu sırada eşlik taslağı ile partilere eşlik edilir. Bu sayede akor sırasını ve çok sesliliğin kavranması sağlanır. • 8 ölçü olarak verilen bir eser kesiti piyanodan çalınır. Eserin form, eşlik stili ve armonisi üzerinde soru cevap tekniği ile çözümlenmeler yapılır. Dönüt düzeltme verilerek analizin kavranması sağlanır.
Değerlendirme	Dersin genel hatları tekrar hatırlatılır ve soru cevap tekniği kullanılarak kısa değerlendirme yapılır.
Öğretme-öğrenme yöntem ve teknikleri:	Anlatım, soru cevap, gösterip yaptırma teknikleri.
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, hoparlör, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

3. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık:	Geçen hafta geçilen konular hatırlatıldıktan sonra bu hafta işlenecek konu başlıklar halinde tanıtılır.
Giriş	Öğrencilerin dikkatini çekmek amacıyla akor bağlantıları ve kadanslar hakkında hazır bulunuşluk seviyeleri soru cevap tekniği ile ölçülür. Çok sesli müzikte kadans ve akor bağlantılarının önemi ve amacı üzerinde durularak öğrencilerin güdülenmesi amaçlanır. Gözden geçirme amacıyla bu konu geçildiğinde öğrencilerin neler öğrenecekleri, bu bilgiyi nerede ve nasıl kullanacakları, neden kullanmaları gerektiği konusunda bilgilendirme yapılarak öğrencilerin derse karşı istekli hale getirilmeleri amaçlanır.
Keşfetme	Armonik melodik ve karışık bağlantı türleri nasıl yapılır, kadanslar nasıl kurulur şeklinde sorular yöneltilir ve öğrencilerin problemi çözümlemeleri beklenir.
Açıklama	Akor bağlantı türlerinin ne olduğu açıklanır. Akorların melodik durumlarının neye göre belirlendiği açıklanır. Kadans türlerinin ve arasındaki kurulum farklarının ne olduğu konusu örnek verilerek açıklanır. Analiz, melodi derecelendirme, akor sırası çözümleme ve şifreli bas çözümü örnekler üzerinden anlatılır.
Derinleştirme	Yazılı örnekler ile akor bağlantıları detaylı biçimde anlatılır. Yazılı örnekler piyanodan çalınarak konu pekiştirilir. Piyanodan örnekler çalınarak akorların melodik durumlarının kavranması sağlanır. Kadanslar ayrı ayrı ele alınarak yazılı örnekler üzerinden konu pekiştirilir. Piyanodan her kadans için hazırlanan örnekler çalınır ve öğrencilerin ayırt etmesi sağlanır. Verilen bir eserin analizi form, armoni ve eşlik stili bakımlarından analiz edilir. Eser piyanodan çalınır ve içerisinde geçen kadansların ayırt edilmesi istenir. Dönüt-düzeltilme verilerek konu pekiştirilir. Verilen bir melodinin solfeji yapılır ve içerisinde hangi kadasların olabileceği üzerine soru-cevap yapılır. Akor sırası bir ton seçilerek çözümlenir ve farklı tonlara transpozese yapılır. Melodik durumlarına göre akorların kurulması üzerinde durulur. Verilen bir şifreli bas partisi bağlantı kurallarına uygun olarak soru-cevap tekniği ile birlikte çözümlenir. İçerisinde geçen kadansların neler olabileceği tartışılır. Ardından partilere dağıtılarak solfeji yapılır. Bu sayede akor bağlantılarının, çok sesliliğin ve kadans kavramının pekişmesi sağlanır. Son olarak haftalık ödev verilir.
Değerlendirme	Dersin kısa genel tekrarı yapılır. Anlaşılmayan noktalar olursa konu kısaca tekrar edilir. Soru-cevap tekniği ile konuların pekişmesi sağlanır.

Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, hoparlör, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

Programdaki 4-6. Haftalar (Soprano-Bas armonizesi) birleştirilmiş ve tek haftada anlatılmıştır.

4. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık: 4-6	Geçen hafta geçilen konular hatırlatıldıktan sonra bu hafta işlenecek konu başlıklar halinde tanıtılır.
Giriş	Öğrencilerin dikkatini çekmek Soprano/Bas melodisinin armonizesi hakkında hazır bulunuşluk seviyeleri soru cevap tekniği ile ölçülür. Soprano/Bas partilerinin armonize edilmiş ve edilmemiş hallerini seslendirerek aradaki farkın duyulması sağlanır. Bu sayede konunun öneminin ve amacının kavranması ve öğrencilerin güdülenmesi sağlanır. Gözden geçirme amacıyla bu konu geçildiğinde öğrencilerin neler öğrenecekleri, bu bilgiyi nerede ve nasıl kullanacakları, neden kullanmaları gerektiği konusunda bilgilendirme yapılarak öğrencilerin derse karşı istekli hale getirilmeleri amaçlanır.
Keşfetme	Soprano ve bas partisinin armonizesi nasıl yapılır, derecelendirmenin nasıl yapılacağı şeklinde sorular yöneltilir ve öğrencilerin problemi çözümlemeleri beklenir.
Açıklama	Soprano melodisinin armonizesinde uyulması gereken kurallar ve dikkat edilmesi gereken noktalar açıklanır. Ardından Bas partisinin armonizesinde uyulması gereken kurallar ve dikkat edilmesi gereken noktalar açıklanır. Eser analizi, melodi derecelendirme, akor sırası çalma ve şifreli bas çözümleme hakkında hatırlatıcı bilgiler verilir.
Derinleştirme	Verilen bir Soprano melodisinin solfeji yapılır. Ardından nasıl derecelendirileceği soru cevap yapılarak anlatılır ve birlikte derecelendirilir. Melodi 4 sesli koral yapıda çözümlenir. Çözümleme esnasında parti yazım kuralları hatırlatılır. Oluşturulan 4 sesli yapı partilere dağıtılarak seslendirilir ve bu sayede melodinin tek sesli ve çok sesli hali arasındaki farkın ve çok sesliliğin kavranması sağlanır. Verilen bir bas partisinin solfeji yapılır. Ardından seslerin nasıl derecelendirileceği soru cevap yapılarak anlatılır ve birlikte derecelendirme yapılır. Bas partisi 4 sesli koral yapıda çözümlenir. Çözümleme yapılırken parti yazım kuralları hatırlatılır. Oluşturulan 4 sesli yapı partilere dağıtılarak seslendirilir ve bu sayede tek sesli ve çok sesli yapının farkın ve çok sesliliğin kavranması sağlanır. Bas partisinin yürütücü görevinin önemine dikkat çekilir.

	Derinleştirme aşamasının devamında bir eser, form, armoni ve eşlik yönünden analiz edilir. Soprano/bas melodi örnekleri ayrı ayrı derecelendirme yapılır, klavye stilinde nasıl eşliklendirileceği üzerinde durulur. Verilen bir akor sırası seçilen bir hicaz tonunda çözümlenir ve farklı hicaz tonlarına transpoze edilir. Son olarak şifreli bas parti çözümü yapılır ve partilere dağıtılarak seslendirilir. Ardından haftalık ödevler verilir.
Değerlendirme	Dersin kısa genel tekrarı yapılır. Anlaşılmayan noktalar olursa konu kısaca tekrar edilir. Soru-cevap tekniği ile konuların pekişmesi sağlanır.
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, hoparlör, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

5. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık: (7)	Geçen hafta geçilen konular hatırlatıldıktan sonra bu hafta işlenecek konu başlıklar halinde tanıtılır.
Giriş	Öğrencilerin dikkatini çekmek 1. Çevrim akorlar hakkında hazır bulunuşluk seviyeleri soru cevap tekniği ile ölçülür. Kök akor ve 1. Çevrim akorlar ayrı ayrı seslendirerek aradaki farkın duyulması sağlanır. Bu sayede konunun öneminin ve amacının kavranması ve öğrencilerin güdülenmesi sağlanır. Gözden geçirme amacıyla bu konu geçildiğinde öğrencilerin neler öğrenecekleri, bu bilgiyi nerede ve nasıl kullanacakları, neden kullanmaları gerektiği konusunda bilgilendirme yapılarak öğrencilerin derse karşı istekli hale getirilmeleri amaçlanır.
Keşfetme	Sözlü olarak sorulan akorların hangi tonda 1. Çevrim olduğu sorulur. Verilen ses üzerine 1. Çevrim akor kurulması istenir.
Açıklama	1. Çevrim akor bilgisi örneklerle birlikte açıklanır ve seslendirilir. Ardından soprano, bas ve şifreli bas partilerinde 1. Çevrim akor kurulurken nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulur.
Derinleştirme	Verilen bir Soprano melodisinin solfeji yapılır. Ardından 1. Çevrim akorların nasıl ve nerede kullanılacağı soru cevap yapılarak anlatılır ve birlikte derecelendirilir. Melodi 4 sesli koral yapıda çözümlenir. Çözümleme esnasında parti yazım kuralları hatırlatılır. Oluşturulan 4 sesli yapı partilere dağıtılarak seslendirilir ve bu sayede 1. Çevrim akorların nasıl duyulduğu üzerinde durularak çok sesliliğin kavranması sağlanır. Verilen bir bas partisinin solfeji yapılır. Ardından hangi seslerde 1. Çevrim akor kullanılabileceği ve nasıl derecelendirileceği soru cevap yapılarak anlatılır ve birlikte derecelendirme yapılır. Bas partisi 4 sesli koral yapıda çözümlenir. Çözümleme yapılırken parti yazım kuralları hatırlatılır. Oluşturulan 4 sesli yapı

	partilere dağıtılarak seslendirilir ve bu sayede 1. Çevrim akorların nasıl duyulduğu üzerinde durularak çok sesliliğin kavranması sağlanır. 1. Çevrim akorların bas partisinde ve soprano partisindeki kurulum detayları üzerinde beyin fırtınası yapılarak konu pekiştirilir. Derinleştirme aşamasının devamında bir eser, form, armoni ve eşlik yönünden analiz edilir. Soprano/bas melodi örnekleri ayrı ayrı 1. Evrim akorlar özelinde derecelendirme yapılır, klavye stilinde nasıl eşliklendirileceği üzerinde durulur. Verilen bir akor sırası seçilen bir hicaz tonunda çözümlenir ve farklı hicaz tonlarına transpoze edilir. Son olarak şifreli bas parti çözümü yapılır ve partilere dağıtılarak seslendirilir. Ardından haftalık ödevler verilir.
Değerlendirme	Dersin kısa genel tekrarı yapılır. Anlaşılmayan noktalar olursa konu kısaca tekrar edilir. Soru-cevap tekniği ile konuların pekişmesi sağlanır.
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, hoparlör, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

6. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık: (9)	Geçen hafta geçilen konular hatırlatıldıktan sonra bu hafta işlenecek konu başlıklar halinde tanıtılır.
Giriş	Dikkat çekmek amacıyla soru cevap yapılarak öğrencilerin ders konusu hakkındaki bilgileri sorgulanır. 2. Çevrim akorların kök akor ve 1. Çevrim akorla arasındaki farkın duyurulması sağlanır. Güdülenme amacıyla konuyu geçtiklerinde neler öğrenecekleri açıklanır. Gözden geçirme amacıyla 2. Çevrim akorların çok sesli müzikte nerelerde ve nasıl kullanıldığı uygulamalar ile gösterilerek öğrencilerin konuya karşı istekli hale gelmeleri sağlanır.
Keşfetme	Verilen ses üzerine 2. Çevrim akor kurma veya verilen bir akorun 2. Çevrimini alma gibi kısa sorular yöneltilir ve piyanodan seslendirilir.
Açıklama	Çevrim akor bilgisi hem majör hem de minör olmak üzere açıklanır. 4 sesli yapıda nasıl kullanılacağı anlatılır. Soprano, bas, şifreli bas, akor sırası çözümlemeleri sırasında 2. Çevrim akorların nasıl kullanılacağı aktarılır.
Derinleştirme	Yazılı partiler üzerinden 2. Çevrim akor bilgisi geçilir ve 4 sesli partide nasıl kullanıldığı analiz edilir. Soprano partisi üzerinde soru-cevap yapılarak hangi seslerde 2. Çevrim akor kullanılacağı üzerinde durulur ve 4 sesli çözümleme yapılır. Seslerin yalın hali ve 2. Çevrim akorla armonize edilmiş hali seslendirilerek aradaki farkın anlaşılması sağlanır. Oluşturulan taslak partilere dağıtılarak seslendirilir. Bu sayede 2. Çevrim akorların kavranması sağlanır.

	Bas partisi üzerinde soru-cevap yapılarak hangi seslerin 2. Çevrim akor ile armonize edilebileceği üzerinde durulur. 4 seli çözümleme yapılır ve oluşturulan taslak partilere dağıtılarak seslendirilir. Bu sayede 2. Çevrim akorların kavranması sağlanır. Şifreli bas partisi çözümüne geçilir ve soru cevap yapılarak çözümlenir. Klavye stili ve koral stil arasındaki farklara ve 2. Çevrim akorların buradaki kullanımlarına dikkat çekilerek konu pekiştirilir. Melodi eşliklendirme aşamasına geçilir ve verilen bir melodinin solfeji yapılır. Ardından 2. Çevrim akor kullanılarak nasıl eşliklendirileceği üzerinde pratik çözümlemeler yapılır. Akor sırası çözümlemesi yapılır ve 2. Çevrim akorların pekişmesi sağlanır. Oluşturulan taslağın ne amaçla kullanılacağı ve nasıl çalınacağı anlatılır. Son olarak verilen bir eserde hangi akorların 2. Çevrim olduğu ve nasıl kullanıldığı soru cevap yapılarak çözümlenir. Ev ödevi verilir ve uygulamanın önemine dikkat çekilir.
Değerlendirme	Dersin kısa genel tekrarı yapılır. 1. Çevrim ve 2. Çevrim akor arasındaki fark üzerine kısa soru-cevaplar yapılır. Anlaşılmayan noktalar olursa konu kısaca tekrar edilir. Soru-cevap tekniği ile konuların pekişmesi sağlanır.
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, hoparlör, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

7. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık: (10)	2. Çevrim akor konusu kısaca hatırlatıldıktan sonra bu dersin konusu başlıklar halinde anlatılır.
Giriş	Dikkat çekme amacıyla öğrencilerin konuyla alakalı bilgileri sorgulanır. Gütülenmenin sağlanması için bugün konuyu geçtiklerinde neler öğrenecekleri ve neler yapabilecekleri üzerinde durulur. Gözden geçirme amacıyla geçit/Geçişli 6/4 akorlarının müzikte nerelerde ve nasıl ve ne amaçla kullanıldığı üzerinde durularak öğrencilerin konuya karşı istekli hale getirilmeleri sağlanır.
Keşfetme	Bir melodideki hangi seslerin geçit olabileceği üzerinde soru cevap yapılarak, kısa bilgilenme sağlanır.
Açıklama	Geçit/Geçişli 6/4 akorların 2. Çevrim akorları konu ile olan bağlantısı hatırlatılır. Konunun örnekler üzerinden incelemesi yapılarak teorik çerçevesi anlatılır. 1. ve 2. Çevrim akor konusuna atıfta bulunarak Geçit/Geçişli 6/4 akorlarında yapılması ve yapılmaması gerekenler anlatılır.

Derinleştirme	Soprano melodisi, bas partisi parti çözümlemeleri yapılır. Koral stilde çözümlenen örnekler partilere dağıtılarak çok seslendirilir. Geçit/Geçişli 6/4 akorlarının bulunduğu yerlere dikkat çekilerek knunun pekişmesi sağlanır ve bu sayede çok sesliliğin kavranması sağlanır. Şifreli bas, çözümüne geçilir. Burada klavye stiline farkına dikkat çekilerek geçit/geçişli 6/4 akorları pekiştirilir. Oluşturulan taslak piyanodan çalınır ve öğrencilere duyurulur. Akor sırası çözümüne geçilir ve verilen akor sırası farklı tonlarda soru cevap yapılarak çözümlenir. Akor sırasının nasıl çalınacağı ve katkıları üzerinde durulur. Transpoze edilmesi ve çalınması gerektiği vurgulanır. Soprano Melodi eşikleme aşamasına geçilir ve melodi solfej yapılır. Eşlik stili seçilir. Melodideki Geçit/Geçişli 6/4 akorlarının geçtiği yerler özellikle vurgulanarak melodi eşiklendirilir. 4 sesli olarak verilen bir Eserin hangi ölçülerinde Geçit/Geçişli 6/4 akorları kullanıldığı üzerinde durularak eser form, armoni ve stil açısından analiz edilir. Son olarak haftalık ev ödevleri hakkında bilgilendirme yapılır.
Değerlendirme	Dersin kısa genel tekrarı yapılır. Geçit/Geçişli 6/4 akorların ne olduğu ve nerelerde kullanıldığı üzerine soru-cevap yapılır. Anlaşılmayan noktalar olursa konu kısaca tekrar edilir. Soru-cevap tekniği ile konuların pekişmesi sağlanır.
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, hoparlör, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

8. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık: (11)	Geçit 6/4 akor konusu kısa hatırlatıldıktan bu dersin içeriği hakkında kısa bilgiler verilir.
Giriş	Dikkat çekme amacıyla işleyici 6/4 akorları hakkında öğrencilerin bilgisi sorgulanır. Bu konuyu geçtiklerinde neler öğrenecekleri aktararak derse karşı güdülenmeleri sağlanır. Gözden geçirme amacıyla öğrencilere, işleyici 6/4 akorlarını çok sesli müzikte nerede, nasıl ve ne amaçla kullanacakları aktarılır ve bu sayede derse karşı istekli hale gelmeleri sağlanır.
Keşfetme	Basit bir melodideki işleyici 6/4 akorlarının nerede kullanılabileceği hakkında soru cevap yapılır. Bazı ipuçları verilerek konuyu keşfetmeleri sağlanır.
Açıklama	İşleyici 6/4 akorlarının teorik bilgisi örnekler incelenerek açıklanır. Geçit 6/4 akorları ile olan benzerlikleri ve farkları açıklanır. 1. ve 2. Çevrim akor konusuna atıfta bulunularak işleyici 6/4 akorlarında yapılması ve yapılmaması gerekenler anlatılır.
Derinleştirme	Konu için özel olarak hazırlanan soprano ve bas partisi sırasıyla 4 sesli yapıda armonizesine geçilir. İlk olarak partiler solfej yapılır ve işleyici 6/4 akorlarının

	nerede kullanılabileceği hakkında fikir yürütülür. 4 sesli çözümleme yapıldıktan sonra oluşturulan taslak partilere dağıtılır ve çok seslendirilir. İşleyici 6/4 akorlarının geçtiği yerlere dikkat çekilerek konunun pekişmesi ve bu sayede çok sesliliğin kavranması sağlanır. Şifreli bas partisinin çözümüne geçilir. Verilen şifrelerde işleyici 6/4 akorlarının olduğu yerlere dikkat çekilerek soru-cevap yöntemi ile çözümlenir. Klavye stiline dikkat çekilerek oluşturulan taslağın nasıl çalınacağı piyanodan çalınarak aktarılır. Akor sırası çözümüne geçilir ve verilen akor sırasında işleyici 6/4 akorlarının nerelerde olduğu sorgulanır. Soru-cevap tekniği ile birlikte akor sırası çözümlenir. Oluşturulan taslak farklı Hicaz dizilerine transpoze edilir. Akor sırasının önemine vurgu yapılır ve piyanodan çalarak öğrencilerin nasıl çalışması gerektiği üzerinde durulur. Soprano melodisinin eşliklemesi aşamasına geçilir. Önce melodinin solfeji yapılır. Bu aşamada verilen bir melodinin içerisinde işleyici 6/4 akorlarının nerede kullanılabileceği üzerinde soru-cevap yapılır. Ardından bir eşlik stili belirlenerek melodi eşliklendirilir. Eser analizi aşamasına geçilir. Önce eser dinletilir. Ardından eserin içerisinde geçen işleyici 6/4 akorlarının nerelerde olabileceği üzerine soru-cevap yapılarak eser, form, armoni ve stil bakımından analiz edilir. Son olarak haftalık ödev verilir ve hakkında bilgilendirme yapılır.
Değerlendirme	Dersin kısa genel tekrarı yapılır. İşleyici 6/4 akorların ne olduğu ve nerelerde kullanıldığı üzerine soru-cevap yapılır. Anlaşılmayan noktalar olursa konu kısaca tekrar edilir. Soru-cevap tekniği ile konuların pekişmesi sağlanır.
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

(5. ve 12. haftalık konular birleştirilmiştir.)

9. Hafta Ders Planı

Derse hazırlık: (5-12)	Bu haftaki konuların ne olduğu başlıklar halinde açıklanır.
Giriş	Dikkat çekme amacıyla şifreli bas çözümü ve K6/4-V bağlantısının ne olduğu sorulur. Şifreli basın hem klavye stiline hem de koral stilde çözüleceği açıklanır. Konu içeriği bittiğinde bu konuların müzikte nerede ne amaçla kullanıldığı üzerinde durularak derse karşı güdülenme sağlanır.
Keşfetme	Şifreli bas ve K6/4-V bağlantısının nerede kullanıldığı ile ilgili ipucu verilerek konuyu keşfetmeleri sağlanır.

Açıklama	Şifreli bas partisinin hem klavye hem de koral stilde çözümü için gerekli açıklamalar yapılır. İki stil arasındaki fark üzerinde durulur. K6/4 akorunun ne olduğu, nasıl kurulduğu, nerede ve nasıl kullanıldığı bilgileri açıklanır. Ders kitabındaki görsel açıklamalar ve Nota örneklerinin incelemesi yapılarak şekillenmesi sağlanır.
Derinleştirme	Şifreli bas partisi için hazırlanmış iki parti, biri klavye stilinde diğeri Koral stilde olmak üzere soru cevap yapılarak birlikte çözümlenir. Oluşturulan partiler piyanodan çalınarak seslendirilir. Ardından Yazılı bir örneğin Şifreli bas yönünden çözümlenmesi yapılır. Arada dikkat çekmek amacıyla şifreler derecelendirilerek akorların hangi dereceye ait olduğu hatırlatılır. K6/4 akoru için hazırlanan Soprano partisi ve şifreli bas partisi soru cevap yapılarak birlikte çözümlenir. K6/4 akorunun Soru ve Cevap cümlesinde Yarım ve Tam kadans şekliyle nasıl kullanıldığı üzerinde durularak konu pekiştirilir. Ardından yazılı bir eser kesitinin içerisinde K6/4-V akoru analizine geçilir. Dönüt düzeltme yapılarak analiz yapılır ve konunun pekişmesi sağlanır. Ardından Bir melodinin eşliklendirilmesi yapılır ve içerisinde K6/4 akorunun nasıl kullanıldığı üzerinde durulur.
Değerlendirme	Dersin kısa genel tekrarı yapılır. Şifreli bas çözümü ve K6/4-V bağlantısının ne olduğu ve nerelerde kullanıldığı üzerine soru-cevap yapılır. Anlaşılmayan noktalar olursa konu kısaca tekrar edilir. Soru-cevap tekniği ile konuların pekişmesi sağlanır.
Araç gereçler:	Piyano, bilgisayar, projeksiyon cihazı, kamera, konu kitapları, müzik örnekleri, musescore nota yazım programı.
Proje ödevi:	

Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Örneği

<i>Aşağıdaki ifadelerden size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.</i>					
<i>1: Hiç Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<i>4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum</i>					
1. Armoni dersini çok severim.					
2. Armoni dersinin zevkli olduğunu düşünüyorum.					
3. Keşke müzikle ilgili bütün dersler armoni dersine benzeseydi.					
4. Armoni dersi ilgi çekicidir.					
5. Armoni dersinde öğrendiğim bilgiler besteleme tekniklerinde gelişmemi sağlar.					
6. Yaptığım bestelerde armoni dersinde öğrendiğim bilgilerden yararlanırım.					
7. Armoni dersi sıkıcıdır.					
8. Armoni dersi, eserin yapısını algılamamızı kolaylaştıran bir derstir.					
9. Armoni dersi benim için en önemli derslerdendir.					
10. Bir melodinin altına akorlar koyarken, konulacak akorları teker teker deneyerek bulmak yerine armoni dersinde öğrendiğimiz kuralları düşünürüm.					
11. Bence armoni dersini öğrenmemiz diğer derslerdeki başarılarımızı arttırmamızı sağlar.					
12. Armoni dersi sayesinde tanımadığım müzik yapılarını tanıyorum.					
13. Armonik olarak ilginç bulduğum bir partiyonu armoni öğretmenimiz ve diğer arkadaşlarımla paylaşmak beni mutlu eder.					
14. Armoni dersi sayesinde yeni birikimler elde ediyorum.					
15. Armoni dersi sayesinde müziğe bakış açım değişti.					
16. Keşke armoni dersinin saat sayısı daha fazla olsaydı.					
17. Bence armoni eğitimi müzisyenin kalitesini artırır.					
18. Bence armoni eğitimi, müzik eğitimi veren bir bölümün kalitesi için kesinlikle gerekli.					
19. Armoni bilgilerimi arkadaşlarımla paylaşmak beni mutlu eder.					
20. Bir eser incelerken armoni dersinde öğrendiğim bilgilerden faydalanırım.					

Bilgi testi örneği

11- Aşağıda Mi üzeri Hicaz-Hümâyün makamında verilen 4 sesli akorlardan hangisi 1.çevrim akor şeklinde kullanılmıştır?

a- b- c- d- e-

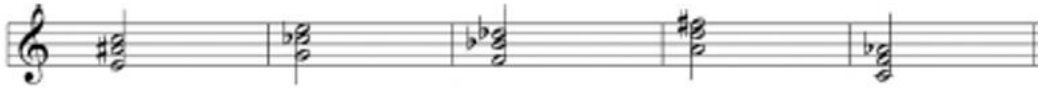

12- 2.Çevrim akorlarla ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a- Temel konumdaki akorların 5'lisi üzerine kurulur.
- b- aralıkları 4'lü+3'lüdür.
- c- tüm seslerden 2. Çevrim akor kurulabilir.
- d- 2. çevrim akorların bas sesi katlanır.
- e- 2. çevrim akorlar her zaman majör olur.

13- Aşağıdaki akorlardan hangisi Re Üzeri Hicaz-Hümayun dizisinin tonik 2. Çevrim akorudur?

a- b- c- d- e-

14- Geçici 6/4 akorlarının kullanım yeri hakkında verilenlerden hangisi doğrudur?

- a- kök ve 1. Çevrim akorlar arası
- b- IV-V derece arası
- c- V-I. derece arası
- d- I-IV. derece arası
- e- kök durumundaki iki akor arası

15- Aşağıdaki 4 sesli olarak verilen melodide hangi ölçüde geçici 6/4 akoru kullanılmıştır?

a- b- c- d- e-

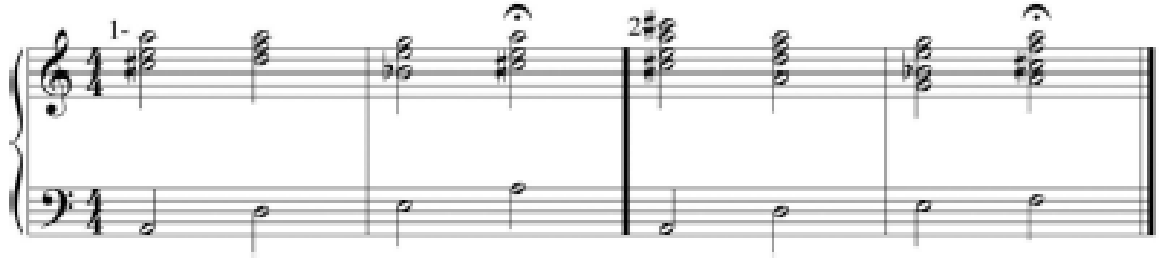

16- İşleyici 6/4 akoruyla ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

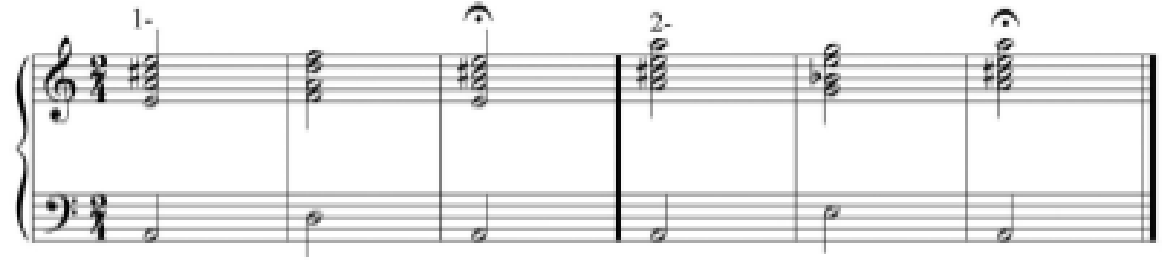
- a- Kök durumundaki iki akor arasında kullanılır.
- b- İşleyici görevi gören akorun Bas sesleri katlanır.
- c- Hicaz-Hümâyün makamında kullanılmaz.
- d- Cümlelerin herhangi bir ölçüsünde kullanılabilir.
- e- Ölçünün zayıf zamanında kullanılır.

Duyum testi örneği

1- **Hicaz Makamında** Duyduğunuz bağlantılardan hangisi I-IV-V-I bağlantısıdır?

2- **Hicaz Makamında** Duyduğunuz bağlantılardan hangisi I-V-I bağlantısıdır?

3- **Hicaz Makamında** Duyduğunuz bağlantılardan hangisi I-IV-I bağlantısıdır?

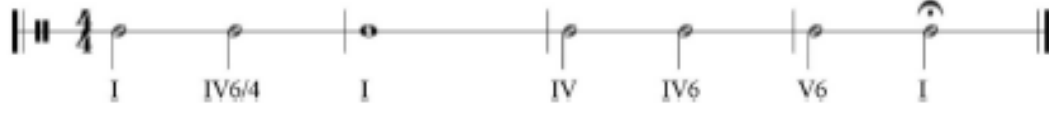

4- **Hicaz Makamında** Duyduğunuz melodilerden hangisinde Geçiş 6/4 akoru kullanılmıştır?

Gözlem formu örneği

- 1- Aşağıdaki akor sırasını bağlantı kuralları ve tartımlarına uyarak klavye eşliği biçiminde La-Re-Si-Mi Hicaz-Hümâyün dizilerinden birisinde çalınız.

- 2- Aşağıdaki şifreli bas partisini klavye eşliği biçiminde 4 sesli olarak çalınız.

- 3- Aşağıdaki soprano melodisini, Tam kadans akorlarını kullanarak piyanoda eşlikli biçimde çalınız.

- 4- Bir önceki sorudaki melodiyi akorlarıyla birlikte Re üzeri Hicaz-Hümâyün makamına Transpoze ederek çalınız.

- 5- Aşağıda verilen bas partisini derecelendirip bağlantı kurallarına uyarak 4 sesli Koral biçimde armonize ederek çalınız.

- 6- Aşağıdaki melodiyi çalınız ve hangi ölçülerin kadans bölümü olduğunu söyleyiniz.

- 7- Re üzeri Hicaz-Hümâyün makam dizisini ve Tam kadans (I-IV-V. Derece) akorlarını çıkıcı-inici biçimde piyanoda çalınız.

Ders içerikleri

ARMONİ 1. DERS

22.10.2021

$\text{♩} = 65$

LA ÜZERİ HİCAZ-HÜMAYUN MAKAM DİZİSİ

Piano

Y A2 Y T Y T T

Akor sırası çözümleme

I IV I IV V I

5 RE ÜZERİ HİCAZ-HÜMAYUN MAKAM DİZİSİ

Pno.

Y A2 Y T Y T T

Con. Sn.

IV V I IV V V I

9 Mİ ÜZERİ HİCAZ-HÜMAYUN MAKAM DİZİSİ

Pno.

Y A2 Y T Y T T

Con. Sn.

13 Sİ ÜZERİ HİCAZ-HÜMAYUN MAKAM DİZİSİ

Pno.

Y A2 Y T Y T T

Con. Sn.

17 Dizi dereceleri

Pno.

I II III IV V VI VII I

Con. Sn.

2

21 3 sesli akor bilgisi

Pno.

Con. Sn.

25 4 sesli akor bilgisi

Pno.

Con. Sn.

29 La üzeri Hicaz makamında melodi analizi ve derecelendirme

Pno.

Con. Sn.

37 Si üzeri Hicaz makamında melodi analizi ve derecelendirme

Pno.

Con. Sn.

45 La üzeri Hicaz makamında şifreli bas partisi çözümü (Klavye eşliği)

Pno.

Con. Sn.

$\text{♩} = 60$
Eser analizi

53

Pno. *mf*

Con. Sn. *p*

2. DERS

Arş. gör. H. Bekir Kurşunet

Soprano KORO STİLİ KLAVYE STİLİ

Alto

Tenor

Bas

5 Soprano ses aralığı Alto ses aralığı Tenor ses aralığı Bas ses aralığı

(usman 2017, s2.)

Melodik pozisyon ve kurulum

DAR KURULUM (Soprano-Alto 4'lü aralıktan az) GENİŞ KURULUM (Soprano-Alto 4'lü aralıktan fazla)

9

I I IV IV V V I I IV IV V V

Partilerin çaprazlanması Yanlış Doğru Parti hareketleri Yanlış Doğru

15

Partileri hepsi aynı yönde hareket edemez.

I I I I I IV I IV

2

Paralel 5'li, 8'li
(Bas-Tenor)
(Bas-soprano)

7'li atlama yasak

Oktav aşımaları
(Yanlış örnek)

Oktav aşımaları
(Doğru örnek)

I IV I V

1'li, 5'li, 7'li ve 8'li aralıkların
paralel yürüyüşü yasaktır.

Soprano-Alto en fazla 1 oktav
Tenor-Alto arası en fazla bir oktav
Bas-Tenor 2 oktava kadar açılabilir

Sabit (statik)
hareket

Eğri (Armonik)
hareket

Ters (Melodik)
Hareket

Düz hareket

Paralel hareket

**İSTİSNA: Artırılmış aralıkların kullanımı klasik
armonide yasaktır; ancak Hicaz makamı'nda
bu aralığın kullanımı karakteristik olduğundan
makamsal dizide kullanımında bir sakınca yoktur.**

A2

Parti yazımındaki yanlış hareketleri bulunuz.

Melodi derecelendirme ve eşiklendirme

3

40

5 6 5 6 5 5 5 6 5 6 6/4 5 5

AKOR SIRASI ÇÖZÜMÜ (Klavye eşliği ile)

I-V-I-IV-I-----V-I-IV-V-I

Aşağıdaki eseri form, eşlik ve armoni açısından inceleyiniz.

♩ = 60

48 $\text{♩} = 60$

mf

5 1 3 1

5 1 2 1

Red. * Red. Red. Red. Red. * Red. *

52

5 2 1 2

Ped. ♪

5 3 2 1

Ped. ♪

1 2 3 2 1 2

5 5 5

Ped. ♪

EV ÖDEVİ

Verilen bas partisini yazım kurallarına uyarak koro stilinde derecelendiriniz ve çözümleyiniz.

56

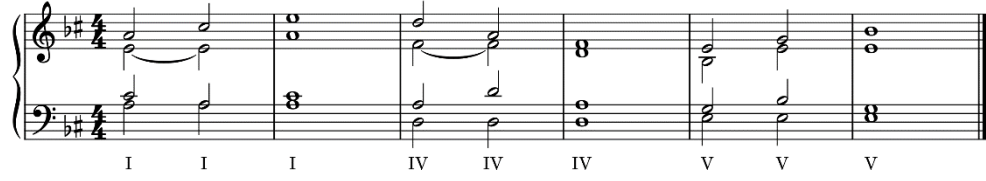
Example 10

Re Hicaz- Mi Hicaz ve Si hicaz tonlarına transpoze yapıp çalınacak.

3. Ders

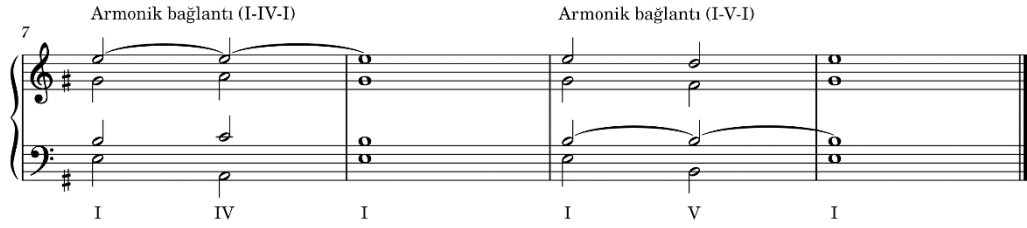
H. Bekir Kurşunet

KORO STİLİNDE ARMONIZE

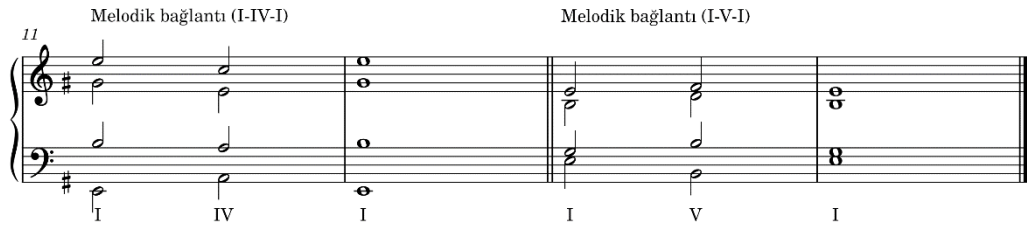
ARMONİK BAĞLANTI

Armonik bağlantı *ortak seslerin aynı partide* tutulmasıdır.

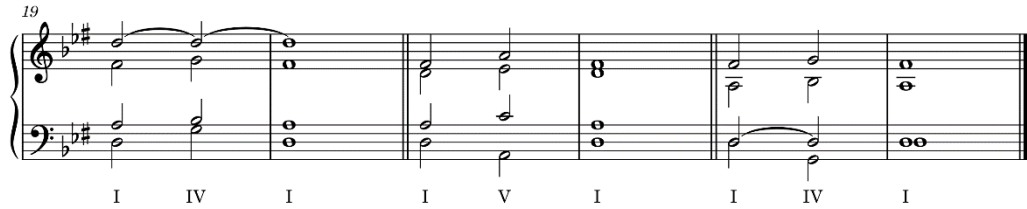
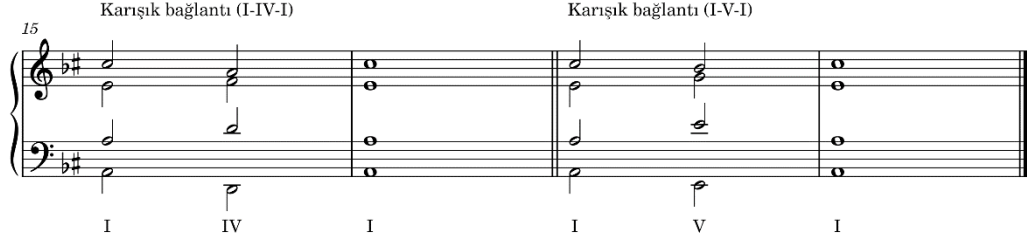

MELODİK BAĞLANTI

Melodik bağlantı Bas partisi ve diğer partitlerin *ters yönde* hareket etmesidir.

KARIŞIK BAĞLANTI

2

KADANSLAR

RE HİCAZ'DA PLAGAL-OTANTİK VE TAM KADANS

PLAGAL KADANS:
Tonik-subdominant
akorlarının bağlantısıdır.

OTANTİK KADANS:
Tonik-dominant
akorlarının bağlantısıdır.

YARIM KADANS:
Tonik-Dominant
akorlarının bağlantısıdır.
(soru cümlesi askıda kalır)

TAM KADANS:
Tonik-subdominant-
dominant akorlarının bağlantısıdır.

25

I IV I I V I I IV V I IV V I

Sİ HİCAZ'DA PLAGAL-OTANTİK VE TAM KADANS

PLAGAL KADANS:
Tonik-subdominant
akorlarının bağlantısıdır.

OTANTİK KADANS:
Tonik-dominant
akorlarının bağlantısıdır.

TAM KADANS:
Tonik-subdominant-
dominant akorlarının bağlantısıdır.

33

I IV I I V I I IV V I

39

I IV I I V I I IV V I

AKOR SIRASI ÇÖZÜMLEME:

45

I IV I I V I I IV V I

49

I V6 I IV6 I I6 I6/4 V I I6 V6/4 I I6/4 V I

Melodi derecelendirme

57 $\text{♩} = 65$

ESER ANALİZİ

Verilen eser kesitini, form,armoni ve eşlik yönünden inceleyiniz.

65 *mf*

p

I * IIV * I * IIV * I * I V *

69

I I * IIV * V I *

EV ÖDEVİ

Armonik bağlantı kullanarak
plagal kadans kurunuz. (koral)

Armonik bağlantı kullanarak
otantik kadans kurunuz.

73

Melodik bağlantı kullanarak
plagal kadans kurunuz.

Melodik bağlantı kullanarak
otantik kadans kurunuz.

77

Karışık bağlantı kullanarak
plagal kadans kurunuz.

Karışık bağlantı kullanarak
otantik kadans kurunuz.

81

4

Melodik bağlantı kullanarak
Tam kadans kurunuz.

Melodik bağlantı kullanarak
Tam kadans kurunuz.

85

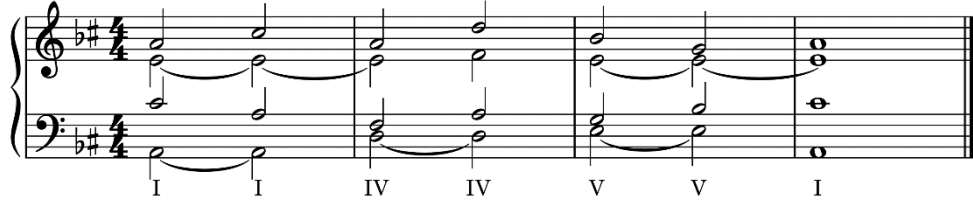
89

Verilen şifreli bas partisini çözümleyiniz. La-Re-Si Hicaz'a transpoze ederek çalmız.

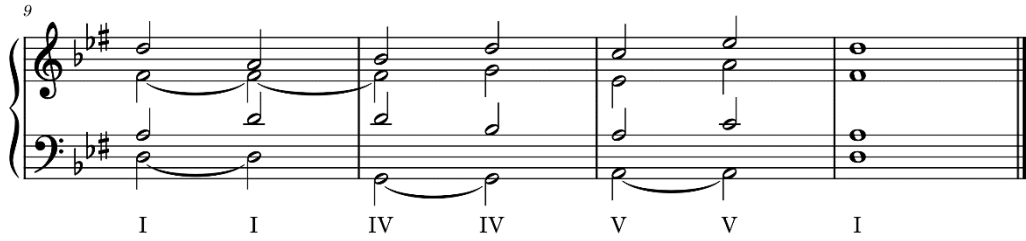
4. Ders

Soprano melodisinin armonize edilmesi

* Bir sesin hangi akorla armonize edileceğini belirlemek için o sesin hangi akorda bulunduğuna bakılır. Bas partisi akorun kök sesi olmalıdır.

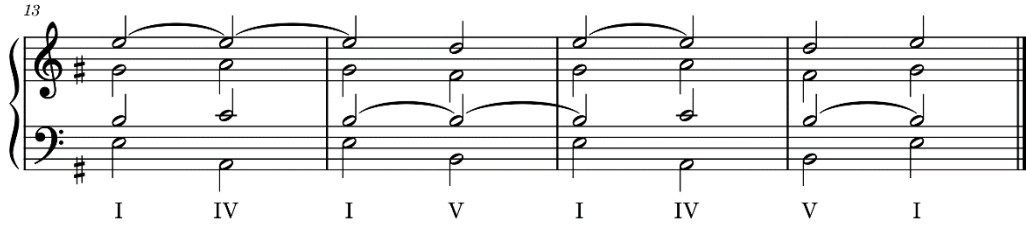

* Klasik armonide V. derece akorundan sonra IV. derece akoru kullanılmaz. IV. derece akoru hazırlayıcı nitelikte olduğu için V. dereceden önce kullanılır.

Bas partisinin armonize edilmesi

Bas partisinin armonizesinde önemli bir nokta: Bir sesin armonizesinde hangi akoru kullanacağımızı belirleyebilmek için o sesin hangi akorun kök sesi olduğuna bakmamız gerekir. Ardından derecelendirme yapılır.

2

21

I IV V I IV V I

♩ = 70

UYGULAMA BÖLÜMÜ

Verilen melodiyi eşiklendirip çalınız.

soru cümlesi
(yarım kadans)

25

I IV I I V

cevap cümlesi
(tam kadans)

29

I IV I V I

Verilen bas partisini derecelendirip klavye eşliği biçiminde amonize ediniz.

EK ÖDEV

33

I IV I V I

41

5 6/4 5 5 6 6/4 5 6/4 5

$\text{♩} = 50$
ESER ANALİZİ

I IV I IV I V I6 V6/4 I IV I6/4 V7 I

EV ÖDEVİ

Soprano melodisini koral biçimde 4 sesli yapıda armonize ediniz.

53

Bas partisini koral biçimde 4 sesli yapıda armonize ediniz.

61

Melodiyi eşiklendirerek çalınız. Belirlediğiniz akor sırası ile Re-Mi-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

69

Şifreli bas partisini armonize ederek Re-Mi-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

73

5 5 6 6/4 5 6 5

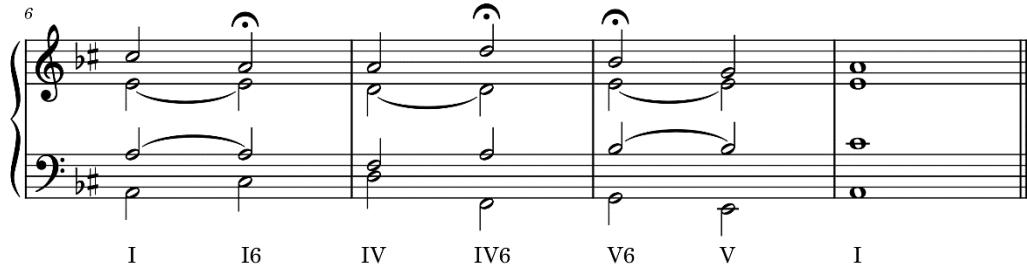
5. DERS

1. ÇEVİRİM AKORLAR

1. Çevrim akorlar kök 5'li durumdaki bir akorun bas sesinin 1 oktav tize atılması ile oluşur. Aralık yapısı 3'lü + 4'lü aralık şeklindedir.

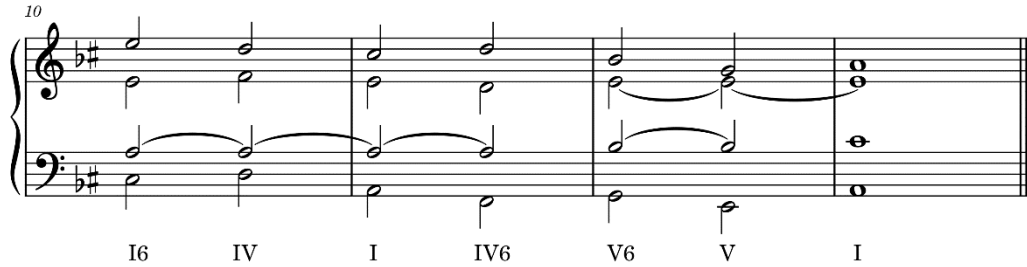
*** çevrim durumundaki bir akorun tonunu belirlemek için 4'lü aralığın üzerindeki sese bakmak gerekir.

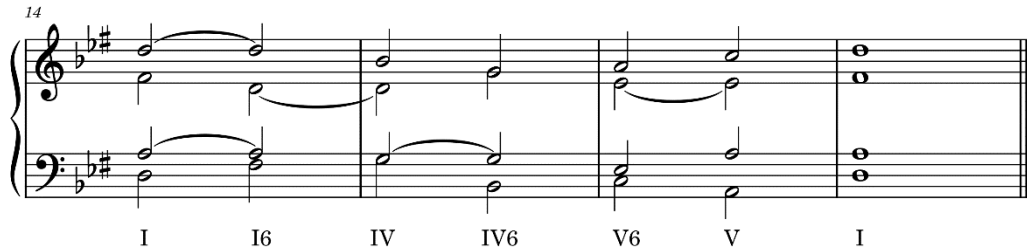
Dikkat edilmesi gereken kurallar:

1. Çevrim akorların bas sesi katlanmamalı. Bunun yerine akorun 1'li veya 5'lisi katlanmalıdır.

Soprano melodi armonizesi

Bas partisi armonizesi

2

♩ = 80

Şifreli bas çözümü

18

18

5 6 5 6 5 6 5 6 5 6 5 6 5 6 5

I IV6 V V6 I I6 IV6 IV I6 I V6 I IV6 V6 I

Akor sırası çözümü:

La-Re-Si-Mi hicaz dizilerinde çözümleyip klavye eşliği biçimde çalınız.

I - I6 - IV - IV6 - V - V6 - V---- IV - IV6 - I - I6 - V - V6 - I

Melodi eşliklendirme:

kök ve 1. çevrim akor kullanarak eşliklendiriniz ve çalınız.

Oluşturduğunuz eşliği LA-RE-Mi Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

22

22

I - I⁶ IV⁶ V

26

26

IV6 I6 V6 I -

Eser analizi: Eserde verilen akorların hangisi 1. çevrim durumundadır?

♩ = 75

30

30 $\text{♩} = 15$

I I⁶ IV IV⁶ V V⁶ I V

3

38

I V6 I I6 IV IV6 V6 I

EV ÖDEVİ

işaretili notalarda 6'lı akor (1. çevrim) kullanarak 4 sesli koral armonize yapınız.

46

Bas partisinde 1. çevrim olabilecek akorları belirleyip 4 sesli armonize yapınız.

54

Şifreli bas partisini çözünüz ve çalınız. Oluşturduğunuz taslağı La-Si-Mi Hicaz dizilerine transpoze ediniz.

62

5 6 5 6 5 5 6 5 5 6 6 6 5

Verilen melodiyi 1.çevrim akorlar kullanarak eşliklendirip çalınız. La-Re-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

66

6. DERS

2. ÇEVİRİM AKORLAR

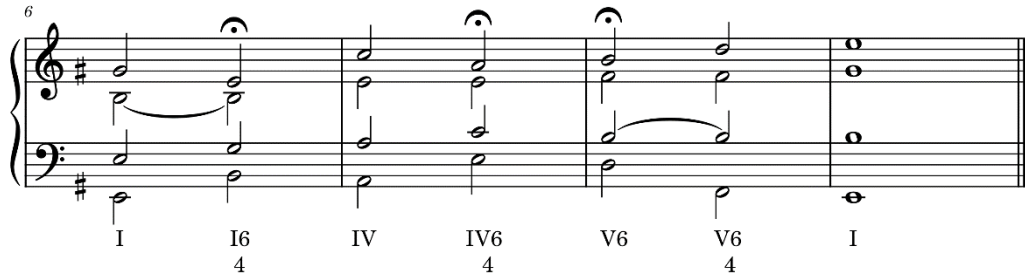
09.12.2021

2. Çevrim akorlar kök 5'li durumdaki bir akorun 5'lisinin 1 oktav pese atılması ile oluşur.

Aralık yapısı 4'lü + 3'lü aralık şeklindedir.

*** çevrim durumundaki bir akorun tonunu belirlemek için 4'lü aralığın üzerindeki sese bakmak gerekir.

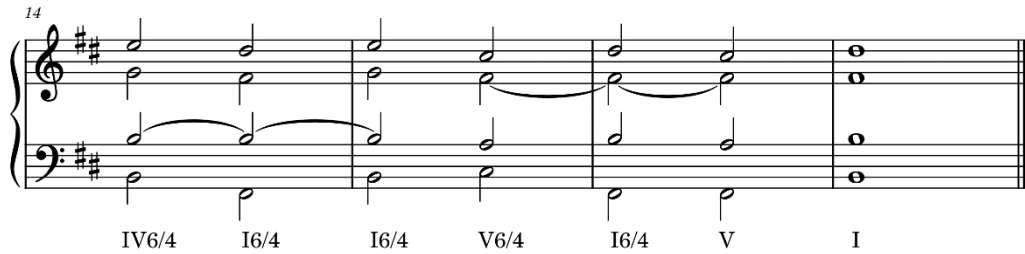
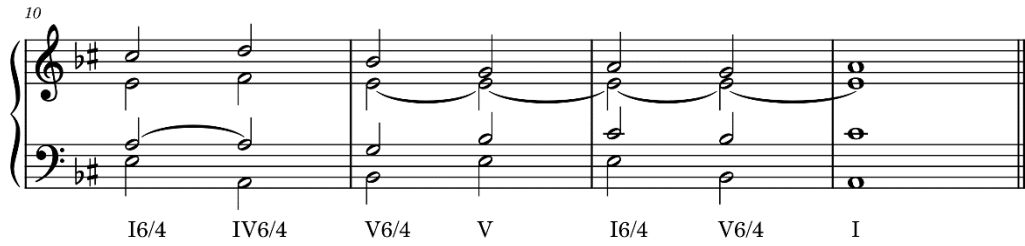
SES ÜZERİNE AKOR KUR.

Dikkat edilmesi gereken kurallar:

2. Çevrim akorların mutlaka bas sesi katlanmalı.

Yani akorun 5'lisi bas partisinde yer almalı ve katlanmalıdır.

Soprano melodi armonizesi

2

18

♩ = 80

5 6/4 6 6/4 6/4 6/4 5 6/4 6/4 6/4 6/4 6/4 5

I I6/4 I6 IV6/4 IV6/4 V6/4 I IV6/4 I6/4 I6/4 V6/4 I

22 Melodiyi 2. çevrim akor kullanarak eşiklendiriniz.

I IV6/4 IV6/4

26

IV6/4 V6/4 I6/4 I

♩ = 75

ARMONİK ANALİZ

2. çevrim akorların kullanıldığı yerleri bulunuz ve derecelendiriniz.

30

I IV6/4 I V6/4 I V6/4 I IV6/4 I6/4 IV6/4 V6/4

AKOR SIRASI: I6/4 - V - I6/4 - IV6/4 - I - IV6/4 - V6/4 - I - V6/4 - I - IV6/4 - I

34

I6/4 V I6/4 I IV6/4 I I6/4 V6/4 I IV6/4

EV ÖDEVİ

işaretli notalarda 6/4 akor (2. çevrim) kullanarak 4 sesli koral armonize yapınız.

38

Example 10

Bas partisinde 1. çevrim olabilecek akorları belirleyip 4 sesli armonize yapınız.

46

50

50

Example 10

Şifreli bas partisini çözümleyiniz ve çalınız. Oluşturduğunuz taslağı La-Si-Mi Hicaz dizilerine transpoze ediniz.

54

5 6/4 5 6 6/4 5 6 6/4 5 6/4 6/4 5

Verilen melodiyi 2. çevrim akor kullanarak eşliklendiriniz ve La-Re-Si Hicaz tonlarına transpoze ederek çalınız.

58

Akor kurma çalışması:

* *Piyanodan herhangi bir ses alarak önce 2. çevrim akor (4'lü + 3'lü) kurunuz ve seslendiriniz.*

* Aynı çalışmayı 1. çevrim akor kurmak için de tekrarlayınız. (Çok faydalı olur :))

7. Ders

Geçit/Geçiş 6/4 akorları

Arş.Gör: H. Bekir Kurşunet

Önemli:

Geçit 6/4 akorları 2. çevrim akordur ve zayıf zamanda kullanılır.

Bu akor **kök akor ve 1. çevrimler** arasında kullanılır. Genelde Soprano ve bas partilerindeki sıralı şekilde inici ve çıkıcı melodilerde kullanılır.

Partilerden ikisi birbirine ters hareket etmeli, birisi sabit kalmalı diğer ise inip çıkmalıdır.

İNCELEME BÖLÜMÜ

+ olan akorlar Geçit6/4 akorudur.

♩ = 50

Derste armonize edilen melodiler

Soprano melodisini 1.2. ve 4. ölçülerde geçit 6/4 akor kullanarak armonize ediniz.

Bas partisini 1 ve. 2.ölçülerde geçit 6/4 akor kullanarak armonize ediniz.

2

17

6 6/4 5 5 6/4 6 6/4 5 6 6/4 5 6/ 6/4 5 6/4 5 5

iv6 16/4 iv

25

$\text{♩} = 80$

mf

I V6/4I6 IV6/4 IV I6/4IV6 K6/4 I6 V6/4I IV I6/4IV6 K6/4 V I

33

BU BÖLÜM ARMONİK ANALİZ EDİLECEK.

f *mf* *p*

AKOR SIRASI:

I - V6/4 - I6 - IV - I6/4 - IV6 - I6/4 - V - V6 - I

41

I V6/4I6 IV IV I6/4IV6 IV6 I6/4 IV IV K6/4 V I

EV ÖDEVİ

1. ve 2. ölçülerde GEÇİT 6/4 akor yapısını (2. çevrim) kullanarak 4 sesli koral armonize yapınız.

8. Ders

İŞLEYİCİ 6/4 akorları

24.12.2021

Arş.Gör: H. Bekir Kurşunet

Önemli:

İşleyici (Yardımcı) 6/4 akorları 2. çevrim akordur ve zayıf zamanda kullanılır.

Bu akor aynı pozisyondaki iki kök akor arasında kullanılır.

Partilerden ikisi sabit kalırken, diğer iki parti, ikili yukarı hareket eder ve ardından eski haline döner.

Bu harekete işleme denir.

Hareketin yapıldığı akora ise İşleyici 6/4 akoru adı verilir.

♩ = 50

İNCELEME BÖLÜMÜ
+ olan akorlar işleyici 6/4 akordur.

I IV6/4 I I IV6/4 I I IV6/4 I

V I6/4 V V I6/4 V V I6/4 V

Soprano melodisini 1.2. ve 4. ölçülerde geçit 6/4 akor kullanarak armonize ediniz.

I IV6/4 I V I6/4 V I IV6/4 I I IV6/4 I

I IV6/4 I V I6/4 V V I6/4 V I IV6/4 I

2

Şifreli bas armonizesi

15

5 I 6/4 IV6/4 5 I 5 V 6/4 16/4 5 V 5 I 6/4 IV6/4 5 I 5 I 6/4 IV6/4 5 I

19

5 6/4 5 5 6/4 5 5 6/4 5 5 6/4 5

V I6/4 V I IV6/4 I V I6/4 V I IV6/4 I

Eserde geçen işleyici 6/4 akorlarını inceleyiniz.

23 ♩ = 80

Eserde geçen işleyici 6/4 akorlarını inceleyiniz.

mf

I₁ IV6/4I IV V I6/4V K6/4V I IV6/4I V I6/4V K6/4V I IV6/4I

31

f *mf* *p*

IV6 I6/4IV I I IV6/4I IV I IV6/4I VII7 V6 V I6/4V I IV6/4I

AKOR SIRASI:

I - IV $\frac{6}{4}$ - I - V - I $\frac{6}{4}$ - V - V - I $\frac{6}{4}$ - V - I - IV $\frac{6}{4}$ - I

Melodi eşliklendirme

39 Melodî eşiklendirme

I IV^{6/4} I V I^{6/4} V V I^{6/4} V I IV^{6/4} I

EV ÖDEVİ

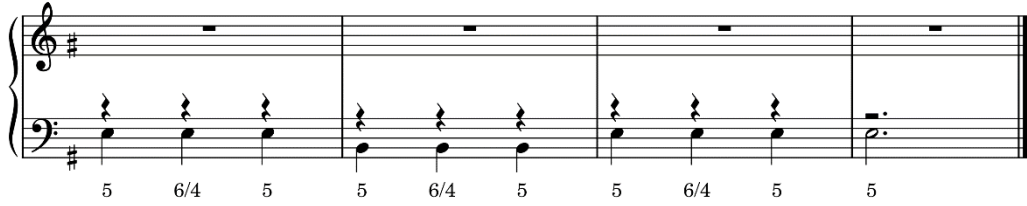
1. ve 2. ölçülerde işleyici 6/4 akor yapısını (2. çevrim) kullanarak 4 sesli koral armonize yapınız.

Bas partisinde işleyici 6/4 akor yapısını (2. çevrim) kullanarak 4 sesli koral armonize yapınız.

Şifreli bas partisinde işleyici 6/4 akor yapısını (2. çevrim) kullanarak klavye eşliği biçiminde çözümleyiniz. Ardından La-Re-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

Verilen melodiyi ölçüde işleyici 6/4 akor yapısını kullanarak eşliklendiriniz. Oluşturduğunuz taslağı Re-Mi-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

UYGULAMA ÖDEVİ:

RE üzeri Hicaz dizisinde I - V6/4 - I6 - V6/4 - I akorlarını klavye eşliği biçiminde çalınız.

Piyanodan Re sesini alarak ayrı ayrı minör 5'li, minör 6'lı ve minör 6/4 akor kurup seslendiriniz. Her akorun tonu hakkında fikir yürütünüz.

Piyanodan Do# sesini alarak ayrı ayrı Majör 5'li, Majör 6'lı, Majör 6/4 akor kurup seslendiriniz. Her akorun tonu hakkında fikir yürütünüz.

9. Ders

Şifreli bas çözümü/K6/4 dominant bağlantısı

31. 12. 2021

Araş. gör. H. Bekir Kuşunet

Klavye stilinde çözümleme

5 6 6/4 5 6 6/4 6/4 6 5

Koral stilde çözümleme

5 6/4 5 6 6/4 5 6/4 5 6 5

5 5 5 6/4 5 5 6 5 6/4 5 5 6/4 6 5 6/4 6 6/4 5 5

KADANS 6/4 AKORU VE V. DERECE BAĞLANTISI

1. YARIM KADANS

I IV IV6 V6 I I K6/4 V

Kadans 6/4 akoru genellikle soru cümlesinin son ölçüsünde ilk (Güçlü) vuruşta; cevap cümlesinin de sondan bir önceki ölçüsünün ilk (Güçlü) vuruşunda gelir. Sonuç olarak periyot formunda 4. ve 7. ölçülerde birinci zamanda kullanılır. 16/4 akoru ile aynı yapıya sahiptir. 2. Çevrim akor olduğu için bas sesi katlanır.

* Soru cümlesinde K6/4 ardından aynı bas sesine sahip dominant kök akor gelir (V. derece) ve yarım kadans yapılır. Ardından cevap cümlesinin sonuna doğru aynı yapı ile tonik akoruna gidilir ve Tam kadans yapılır. .

2

21 CEVAP CÜMLEŞİ 1. TAM KADANS

I I6 IV IV K6/4 V I

25 SORU CÜMLEŞİ YARIM KADANS

I V6/4 I IV I6 I K6/4 V

29 CEVAP CÜMLEŞİ 1. TAM KADANS

I I IV IV6 K6/4 V I

33 Soprano melodi armonizesi

37

Melodileri inceleyiniz. K6/4 akoru (kadans bölümü) hangi ölçülerde gelebileceğini tartışınız.

41

49

f

I IV IV K6/4 V V K6/4 V I

57

ff *mf*

I IV I6 IV K6/4 V I IV6/4 V I IV6/4 K6/4 V I

65

VI III6/4 IV6/4 I IV I6/4 IV6 K6/4 V

69

p

IV6 I6/4 IV I K6/4 V I

Şifreli bas çözümleme

73

5 6/4 6 5 6/4 5

I I6/4 IV6 IV K6/4 V I

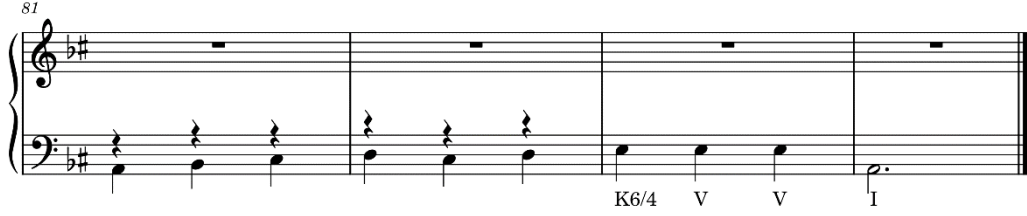
4

EV ÖDEVİ

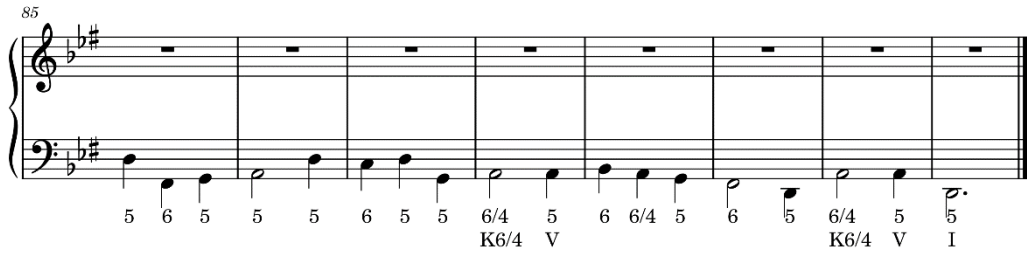
Melodiyi eşliklendiriniz ve çalınız. Ardından LA-Mİ-RE Hicaz tonlarına transpoze ediniz ve tekrar çalınız.
3. ölçüde K6/4-V yapısını kullanınız

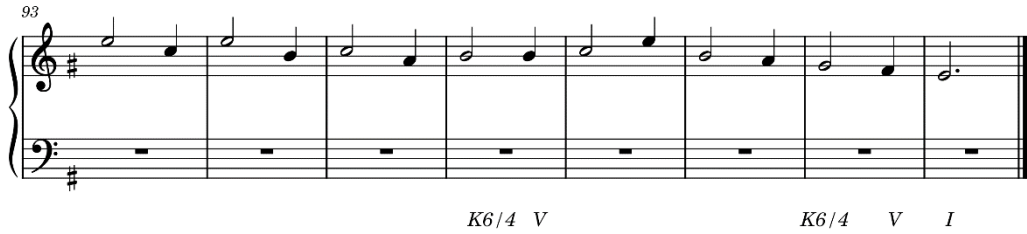
Bas melodi armonizesi. 4 sesli koral yapıda çalarak armonize ediniz. İlk 2 ölçüyü siz derecelendiriniz.
Ardından Transpoze ediniz. (Yazılı olarak değil)

Şifreli bas partisini çözümleyiniz, çalınız, ardından La-Mi-Si Hicaz tonlarına transpoze ederek çalınız.

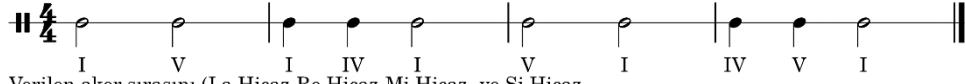
Soprano melodisini 4 sesli koral yapıda armonize ediniz. Oluşturduğunuz yapıyı çalmaya çalışınız.

Akor sırası çalma

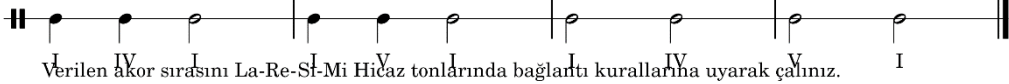
H. Bekir Kurşunet

2. HAFTA

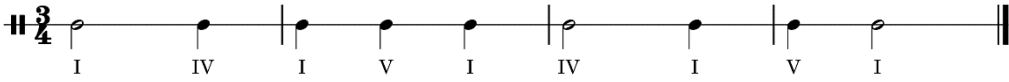
Verilen akor sırasını (La Hicaz-Re Hicaz-Mi Hicaz- ve Si Hicaz dizilerinde Klavye stilinde çözümleyiniz.

3. HAFTA

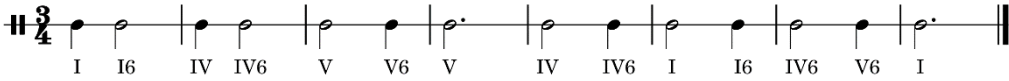

Verilen akor sırasını La-Re-Si-Mi Hicaz tonlarında bağlantı kurallarına uyarak çalınız.

4. HAFTA

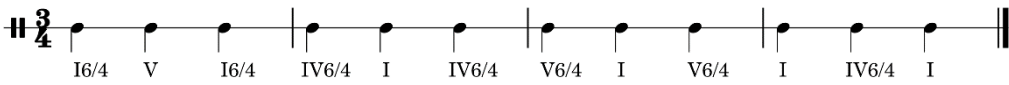

5. HAFTA

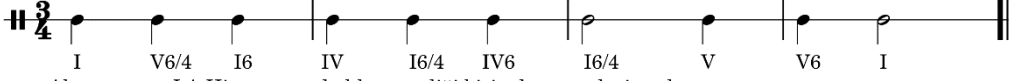
La-Re-Mi-Si- Hicaz dizilerinde klavye eşliği biçiminde çözümleyiniz ve çalınız.

6. HAFTA

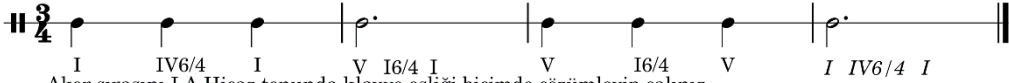
Akor sırasını Mi Hicaz tonunda klavye eşliği biçiminde çözümleyip çalınız.
Oluşturduğunuz taslağı La-Re-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

25 7. HAFTA

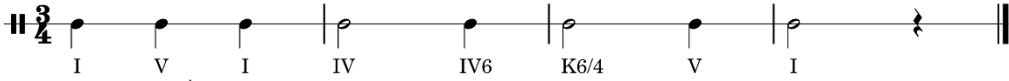
Akor sırasını LA Hicaz tonunda klavye eşliği biçiminde çözümleyip çalınız.
oluşturduğunuz taslağı Mi-Re-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

29 8. HAFTA

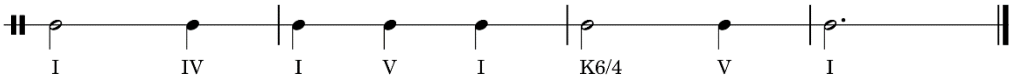
Akor sırasını LA Hicaz tonunda klavye eşliği biçiminde çözümleyip çalınız.
Oluşturduğunuz taslağı Mi-Re-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

33 9. HAFTA

Akor sırasını Mİ Hicaz tonunda klavye eşliği biçiminde çözümleyip çalınız.
Oluşturduğunuz taslağı LA-Re-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

37 9. HAFTA (2. ÖDEV)

Akor sırasını RE Hicaz tonunda klavye eşliği biçiminde çözümleyip çalınız.
Oluşturduğunuz taslağı Mi-La-Si Hicaz tonlarına transpoze ediniz.

Haftalık Konulara İlişkin Uzman Görüşleri

UZMAN	ÜNİVERSİTE	UZMAN GÖRÜŞÜ
Konu Uzmanı	Kocaeli Üniversitesi	Konuların tamamı uygun
Konu Uzmanı	Atatürk Üniversitesi	Konuların tamamı uygun
Konu Uzmanı	Maltepe Üniversitesi	Konuların tamamı uygun
Konu Uzmanı	İnönü Üniversitesi	Bazı konularda düzeltmeler verildi. Gerekli düzenlemeler yapıldı.
Konu Uzmanı	Atatürk Üniversitesi	Bazı konularda düzeltmeler verildi. Gerekli düzenlemeler yapıldı.
Eğitim Bilimleri Uzmanı	Sakarya Üniversitesi	Hedef kazanımlara yönelik bazı düzeltmeler verildi. Gerekli düzenlemeler yapıldı.
Eğitim Bilimleri Uzmanı	Sakarya Üniversitesi	Hedef kazanımlara yönelik bazı düzeltmeler verildi. Gerekli düzenlemeler yapıldı.

Etik Kurulu Belgesi

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARI

Sayı: 2000/158732

Tarih: 08 Haziran 2020

Projenin Adı: Armoni Eğitiminde Proje Tabanlı Öğretimin Öğrenci Başarısına Etkisi

Projenin Yürütücüsü: Hacı Bekir KURŞUNET

Projedeki Araştırmacılar: -

Onay Tarihi ve Onay Sayısı: 15. Mayıs 2020 / 2020-5-12

2020/..22 Protokol Nolu

Sayın: Hacı Bekir KURŞUNET

“Armoni Eğitiminde Proje Tabanlı Öğretimin Öğrenci Başarısına Etkisi” isimli projeniz Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. Seyfi KENAN

Kurul Başkanı

Prof. Dr. Dilek ERBAŞ

Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Feruzan GÜNDOĞAR

Üye

Prof. Dr. Mustafa USLU

Üye

Prof. Dr. Halil EKŞİ

Üye

Prof. Dr. Salih PINAR

Üye

Prof. Dr. Musa ÜCE

Üye

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN

Üye

Prof. Dr. Hülya KAYALI

Üye